

Katedra: Sociálních studií a pedagogiky

Studijní program: Sociální práce

Studijní obor Penitenciární péče
(kombinace):

PACHATELÉ MAJETKOVÉ TRESTNÉ ČINNOSTI

PROPERTY CRIME OFFENDERS

Bakalářská práce: 09-FP-KSS-4041

Autor:

Jan Frühbauer

Podpis:

.....

Adresa:

Hrádecká 255

463 02, Liberec 33

Vedoucí práce: Doc. Ing. Jiří Vacek, CSc.

Konzultant:

Počet

stran	grafů	obrázků	tabulek	pramenů	příloh
91	15	0	21	22	1 + 1 CD

V Liberci dne: 20. dubna 2010

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI

FAKULTA PŘÍRODOVĚDNĚ-HUMANITNÍ A PEDAGOGICKÁ

Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(pro bakalářský studijní program)

pro (kandidát): Jan Frühbauer
adresa: Liberec 33-Machnín, Hrádecká 255, 463 02
studijní obor (kombinace): Penitenciární péče
Název BP: **Pachatelé majetkové trestné činnosti**
Název BP v angličtině: **Property Crime Offenders**
Vedoucí práce: doc. Ing. Jiří Vacek, CSc.
Konzultant:
Termín odevzdání: 15.4. 2010

Poznámka: Podmínky pro zadání práce jsou k nahlédnutí na katedrách. Katedry rovněž formulují podrobnosti zadání. Zásady pro zpracování BP jsou k dispozici ve dvou verzích (stručné, resp. metodické pokyny) na katedrách a na Děkanátě Fakulty přírodovědně-humanitní a pedagogické TU v Liberci.

V Liberci dne 20. 3. 2009

děkan

vedoucí katedry

Převzal (kandidát): _____

Datum: _____

Podpis: _____

Název BP: PACHATELÉ MAJETKOVÉ TRESTNÉ ČINNOSTI

Vedoucí práce: doc. Ing. Jiří Vacek, CSc.

Podpis:.....

Cíl: Analyzovat , která majetková trestná činnost je nejvíce páchána na okrese Liberec

Požadavky: 1. Zjistit a analyzovat, které delikty majetkové trestné činnosti jsou nejvíce páchány v okrese Liberec
2. Porovnat nárůst či pokles deliktů majetkové trestné činnosti spáchaných v roce 2000 s rokem 2007 v okrese Liberec

Metody: - analýza spisových materiálů
- analýza statistických materiálů
- řízený rozhovor

Literatura: JELÍNEK, J. a kolektiv. Trestní zákon a trestní řád s poznámkami a judikaturou. 23. aktualizované vydání podle stavu k 1. 11. 2005. Praha: Linde, 2005.
ČÍRTKOVÁ, L. - ČERVINKA, F. Forenzní psychologie. Praha: Support, 1994, ISBN 80-86473-86-4
ČÍRTKOVÁ, L. Policejní psychologie. Praha: Support, 1996
ZAPLETAL, J. a spol. Kriminologie. Praha: PA ČR, 1999, ISBN 80-7251-103-3
VÁGNEROVÁ, M. Psychopatologie pro pomáhající profese. Variability a patologie lidské psychiky. Praha: Portál, 2002, ISBN 80-7178-496-6
HARTL, P. - HARTLOVÁ, H. Psychologický slovník. 1. vyd. Praha: Portál, 2000, ISBN 80-7178-303-X

Prohlášení

Byl jsem seznámen s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracoval samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím bakalářské práce a konzultantem.

V Liberci dne: 20. 04. 2010

Jan Fröhbauer

vlastnoruční podpis

Poděkování

Děkuji vedoucímu práce Doc. Ing. Jiřímu Vackovi, CSc. za ochotu, všestrannou pomoc a poskytnutí odborných a cenných rad při její realizaci.

Název bakalářské práce: Pachatelé majetkové trestné činnosti

Název bakalářské práce: Property crime offenders

Název bakalářské práce: Преступники совершающие преступления имущественно-правового характера

Jméno a příjmení autora: Jan Frühbauer

Akademický rok odevzdání bakalářské práce: 2010

Vedoucí bakalářské práce: Doc. Ing. Jiří Vacek, CSc.

Resumé:

Bakalářská práce se zabývá problematikou pachatelů majetkové trestné činnosti v okrese Liberec. Práce je rozdělena do tří hlavních částí.

První část práce se zabývá teoretickým kriminologickým rozbořem druhů, forem a příčin páchaní majetkové trestné činnosti a analyzuje majetkovou trestnou činnost páchanou mládeží, dospělým jednotlivcem a organizovanou skupinou.

Druhá část práce je věnována výzkumu, kterým se snaží dokumentovat spáchanou majetkovou trestnou činnost v okrese Liberec. V této části práce se zabývá nárůstem majetkové trestné činnosti a její specifikací, a to s ohledem na věkovou hranici pachatelů a vyhodnocením jejich agresivního chování při páchaní majetkové trestné činnosti.

Třetí část práce celkově vyhodnocuje všechny získané informace. Jejím cílem bylo zhodnotit rozsah a způsob jednání pachatelů při páchaní majetkové trestné činnosti a charakterizovat tyto pachatele ve společenských, politických a sociálních změnách.

Klíčová slova: Kriminologie, pachatele trestné činnosti, oběti trestné činnosti, majetková kriminalita, kriminalita mládeže

Summary:

This bachelor thesis deals with the question of property crime offenders in the district of Liberec. The thesis is divided into three main parts.

The first part deals with a theoretical criminological study of individual kinds, forms and reasons of the commission of property crime and analyses property crime committed by young people, an adult individual and an organized group.

The second part presents a research which is aimed to prove by evidence the property crime committed in the district of Liberec. In that part the thesis deals with the increase of property

crime and its specifications with regard to the age limit of the offenders, and the interpretation of their aggressive behaviour when committing property crime.

The third part evaluates all the acquired information. Its aim was to sum up the range and the way of conduct of the offenders when committing property crime, and describe those offenders in community, political and social changes.

Key words: Criminology, crime offenders, crime victims, property crime, juvenile delinquency

Резюме:

Данное бакалаврское сочинение занимается проблематикой преступников совершающих преступления имущественно-правового характера в районе Либерец. Сочинение разделено в три основные части.

Первая часть занимается теоретическим криминалистическим анализом видов, форм и источников совершения преступления имущественно-правового характера и анализирует преступления имущественно-правового характера совершенные молодёжью, взрослым лицом и организованной группой.

Вторая часть посвящена исследованию, с помощью которого стремится документировать преступления имущественно-правового характера совершенные в районе Либерец. В этой части сочинение занимается повышением числа преступлений имущественно-правового характера и их спецификацией, имея в виду предельный возраст преступников, и анализом их агрессивного поведения во время совершения преступления имущественно-правового характера.

Третья часть сочинения в общем оценивает все полученные информации. Её целью является оценка объёма и подхода преступников во время совершения преступления имущественно-правового характера, и характеристика этих преступников в общественных, политических и социальных переменах.

Ключевые слова: криминалистика, преступники совершающие преступную деятельность, жертвы преступной деятельности, преступность имущественно-правового характера, преступность юношества

Obsah:

ÚVOD	9
I. TEORETICKÁ ČÁST.....	11
1 Kriminologie	11
1.1 Pojem kriminologie.....	11
1.2 Předmět kriminologie.....	12
1.3 Kriminalita.....	12
1.4 Vývoj základních kriminologických směrů	13
1.4.1 Biologické směry.....	13
1.4.2 Psychologické směry.....	15
1.4.3 Sociologické směry	15
1.4.4 Multifaktorové směry.....	17
1.5 Historie IKSP.....	18
1.6 Kriminologie v ČR.....	19
2 Pachatel trestného činu	19
2.1 Osobnost pachatele trestného činu.....	19
2.2 Typologie pachatelů trestné činnosti.....	21
3. Oběť trestného činu	23
3.1 Pojem a předmět viktimologie.....	23
3.2 Viktimnost, viktimizace a újma způsobená obětí.....	24
4 Majetková kriminalita	27
4.1 Pojem majetkové kriminality.....	27
4.2 Základní kriminologické aspekty majetkové kriminality.....	27
4.3 Fenomenologie majetkové kriminality.....	28
4.4 Etiologie majetkové kriminality.....	28
4.5 Prevence kriminality.....	29
4.5.1 Sociální prevence	30
4.5.2 Situační prevence	30
4.5.3 Viktimologická prevence	31
4.5.4 Prevence primární, sekundární a terciární.....	32
5 Majetková kriminalita organizovaných skupin	32
5.1 Pojem organizované kriminality a formy trestné činnosti	32
5.2 Typologie zločineckých organizací.....	34
5.3 Struktura zločineckých organizací.....	35
6 Kriminalita mládeže.....	35
6.1 Pojem a fenomologie kriminality mládeže.....	35
6.2 Etiologie kriminality mládeže.....	37
6.3 Kontrola kriminality mládeže.....	37
6.4 Obecné principy soudnictví ve věcech mládeže v ČR	38
6.4.1 Historické souvislosti	38
6.4.2 Hranice trestní odpovědnosti.....	39
6.4.3 Účel a zásady zákona	39
6.5 Kompetence státního zástupce a soudu pro mládež	40
6.5.1 Základní typy ukládaných opatření.....	40
6.6 Aktuální vývoj v České Republice.....	41
6.6.1 Statistické údaje kriminality mládeže v ČR	42

II. PRAKTICKÁ ČÁST.....	43
7 Cíl výzkumné práce.....	43
8 Stanovené předpoklady.....	44
9 Metodika výzkumu.....	46
9.1 Rozhovor.....	47
9.2 Analýza statistických materiálů.....	49
9.3 Analýza spisových materiálů.....	49
10 Charakteristika zkoumaného vzorku.....	50
11 Realizace výzkumné studie a interpretace výsledků.....	51
11.1 Interpretace na základě rozhovoru a analýzy spisových materiálů.....	51
11.1.1 Věk a vzdělání respondentů.....	51
11.1.2 Rodinný původ a osobní stav respondentů.....	53
11.1.3 Zaměstnání respondenta.....	55
11.1.4 Kriminální minulost respondentů.....	57
11.1.5 Respondenti a jejich formy účastenství při páchání trestné činnosti.....	61
11.1.6 Agrese a násilí při páchání majetkové trestné činnosti.....	63
11.1.7 Důvody, příčiny a motivy páchání trestné činnosti.....	66
11.1.8 Hodnotový žebříček respondentů.....	68
11.1.9 Zájmy a volnočasové aktivity respondentů.....	70
11.2 Interpretace na základě analýzy statistických materiálů.....	71
11.2.1 Podíl majetkové kriminality na celkové kriminalitě na území okresu Liberec....	71
11.2.2 Strukturální složení majetkové trestné činnosti.....	75
III. ZÁVĚREČNÁ ČÁST.....	82
12 Vyhodnocení výzkumné práce.....	82
12.1 Vyhodnocení hypotéz.....	82
13 Závěrečné shrnutí výzkumné práce.....	85
14 Možná doporučení pro boj s kriminalitou v ČR.....	85
15 Seznam použitých zdrojů:.....	88
16 Příloha.....	90

ÚVOD

Cílem bakalářské práce je popsat teoreticky i prakticky problematiku pachatelů, kteří se dopouští páchaní majetkové trestné činnosti na území České republiky a v okrese Liberec. Toto téma jsem si vybral z důvodu, kdy již 12 let pracuji na Policii České republiky, kriminální službě a mou náplní práce je právě vyšetřování a objasňování majetkové trestné činnosti.

Majetková trestná činnost představuje v České republice, podobně jako v jiných zemích, převážnou část z celkové páchané kriminality. Ani v letech minulých tomu nebylo bohužel jinak. K nárůstu páchaní majetkové trestné činnosti na našem území dochází postupně již od roku 1989, kdy tento nárůst je skoro o 600% vyšší, než před rokem 1989. Dalším negativním faktorem dané problematiky je i nízká objasněnost majetkových trestných činů ze strany policie, což se pochopitelně i negativně odráží v postoji veřejnosti, klesá důvěra v orgány činné v trestním řízení. Páchání majetkové trestné činnosti lze tedy charakterizovat jako důsledek kulturního a společenského procesu a hospodářské situace. V době hospodářské prosperity, průmyslového vzestupu a růstu životní úrovně se tzv. „kriminalita z nouze“ stává „kriminalitou z blahobytu“. Velká část občanů naší republiky si pojem svobody a hlavně demokracie vyložila jako možnost si najít cestu ke svému prospěchu a to tak, že bystře využili nastalou nestabilitu v nově se vytvářející společnosti. Velké množství spáchané majetkové trestné činnosti, je našimi občany pokládáno za možná jeden z nejzávažnějších negativních jevů současné doby.

Pro pochopení nepříznivého trendu nárůstu páchaní majetkové trestné činnosti v naší společnosti je nezbytně nutné pochopení jejich příčin a forem, kterými se mimo jiné i v této práci zabývám. V bakalářské práci se zabývám jednak příčinami a podmínkami velkého nárůstu evidované majetkové trestné činnosti na území České republiky a v okrese Liberec. Z celé řady faktorů, které se na této trestné činnosti podílejí, jsem se pokusil vybrat ty nejdůležitější. Hlavní příčiny páchaní majetkové trestné činnosti jsem hledal v historicky daných příčinách, které mimo dalších spočívali zejména v negativním vlivu rodinného prostředí, negativního vztahu k práci a k cizímu majetku. Zásadní změny tedy odstartovalo porevoluční období, jak jsem již uvedl výše a to se všemi důsledky a také se stalo významným kriminogenním faktorem a iniciátorem nových forem páchaní nejen majetkové trestné činnosti. Z těchto, ale i jiných důvodů se v naší republice rozmáhá i trestná činnost se zahraniční účastí a to ve formě organizovaného zločinu, která postupně nabývá na svém rozsahu. Dále

v poslední době stoupá agrese a násilí pachatelů při páchání trestné činnosti, kdy některé jimi páchané trestné činy jsou páchány chladnokrevně a brutálně. Dnešní doba dále mimo jiné zapříčiňuje u pachatelů změny v jejich hodnotové orientaci a mění se i cílové objekty při páchání trestné činnosti. Lze také pozorovat změny i z pohledu sociodemografických charakteristik pachatelů majetkové trestné činnosti. K prokázání výše uvedených tvrzení jsem si vybral vzorek 50 osob, které byly mnou vyšetřovány, a které byly obviněny ze spáchání majetkové trestné činnosti. Jedná se o osoby s trvalým bydlištěm v Libereckém kraji. Pro tyto osoby jsem si připravil soubor otázek, které by mohly přispět i neodbornému čitateli této práce, k ucelenějšímu pohledu na motivy a pohnutky osob, které se dopouštějí páchání majetkové trestné činnosti. Všechny získané informace ze strany obviněných osob, jsou pak uspořádány systematicky a logicky a jsou také přehledně zaneseny do tabulek a grafů. V neposlední řadě jsem v bakalářské práci čerpal z policejních statistik.

V bakalářské práci se taktéž zabývám i pachateli z řad nezletilých a mladistvých, neboť došlo za poslední roky k výraznému nárůstu páchání majetkové kriminality těmito osobami.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 Kriminologie

1.1 Pojem kriminologie

Kriminologie je věda o kriminalitě (zločinnosti), o jejích pachatelích a obětech a o její kontrole. Samotné slovo "kriminologie" je přitom odvozeno od latinského *crimen* (zločin) a řeckého *logos* (zde ve smyslu učení). Poprvé tohoto termínu použil francouzský antropolog Topinard v roce 1879. O šest let později se tento výraz objevil i v názvu Garofalovy knihy "Criminologia". Jako samostatný vědní obor se kriminologie konstituovala ve druhé polovině 19. století v Itálii, ovšem jejímu vzniku předcházela celá řada prací předních světových myslitelů, kteří se otázkou zločinu zabývali. Po více než stoletém úspěšném rozvoji ve světě (zejména v Evropě a v USA) je dnes kriminologie uznávána jako samostatná vědecká a pedagogická disciplína. Proces postupné institucionalizace tohoto oboru pokročil natolik, že dnes existuje celá řada kriminologických výzkumných institutů, bezpočet kriminologických učebnic a monografií, kriminologie se přednáší na univerzitách a existují i samostatné kriminologické fakulty¹.

Kriminologie je naukou multidisciplinární. Kriminalita jako sociálně patologický fenomén má totiž aspekty společenské i osobnostní, a tak kriminologie čerpá své poznatky například ze sociologie, psychologie, psychiatrie, kriminalistiky, pedagogiky, trestního práva, statistiky a dalších oborů. Současně je kriminologie vědou empirickou, neboť zkoumá kriminalitu jako reálný jev. Základním a trvalým úkolem kriminologie je získávání poznatků o kriminalitě a jejích souvislostech. Výsledky kriminologického poznání mají sloužit především zákonodárným orgánům, justičním orgánům a dalším orgánům sociální kontroly. Ke kriminologickému výzkumu jsou však tyto databáze v České republice využívány jen v omezené míře².

Hlavním nástrojem kontroly kriminality je kriminální politika státu. Jsou to úvahy a opatření společností a států s cílem snížit páčání trestných činů. Kriminální politiku dělíme na:

a) vědeckou - soustřeďuje se na uspořádání společenských strategií, které dohlíží na optimální kontrolu kriminality

b) praktickou - aplikace norem, právních předpisů ve sféře týkající se kriminality, jde hlavně o normy trestního práva

c) trestní doprovázejících nebo jinak s ní souvisejících sociálně patologických jevů, a to jak využíváním poznatků získaných vědeckými metodami a postupy, zejména kriminolo-

¹ Novotný, O., Zapletal, J., a kol., *Kriminologie*, Eurolex Bohemia, Praha, 1991, s. 11

² Zapletal, J., *Kriminologie*, Policejní akademie ČR, Praha, 1998, s. 9, ISBN 80-85981-87-4

gickým výzkumem, tak přímým uplatňováním trestněprávních a souvisejících norem v praxi, včetně snah o sjednocování této aplikační praxe.

Z hlediska nástrojů dělíme trestní politiku na:

- vědeckou trestní politiku,
- praktickou trestní politiku.

Pro kriminologii je příznačná úzká mezinárodní spolupráce a výměna poznatků, která umožňuje národním kriminologickým týmům nejen rychleji postupovat, ale i porovnávat svoje výzkumné výsledky se zahraničními, relativizovat jejich obecnou platnost a průběžně je revidovat. **Politika** se snaží regulovat trestní zákonodárství a aplikační praxi jednotlivých článků trestní justice. Jde o součást obecné politiky speciálně zaměřené na kontrolu kriminality.³

1.2 Předmět kriminologie

Předmětem kriminologie je tedy v první řadě kriminalita. Kriminologické výzkumy jsou orientovány na popis kriminality, její struktury, jejich forem, na popis kriminalitou způsobených škod, na popis stavu kriminality a jejich vývojových tendencí, ale i na popis pachatelů a obětí a jejich společenských vztahů – kriminální fenomologie či kriminologie. Zvláště obtížné je zjistit fenomologické poznatky o tzv. „latentní kriminalitě“.⁴

Kriminologie zkoumá následující jevy:

- kriminalitu = páčání trestných činů
- pachatele
- oběť - tímto tématem se zabývá věda viktimologie
- kontrolu kriminality

1.3 Kriminalita

Pojem "kriminalita" je velmi obtížně definovatelný. Existují dva hlavní způsoby, jak ho definovat:

- **Legální definice** - vychází z trestního práva - kriminalita je tedy souhrn trestných činů spáchaných na určitém území za určité období. Je zde ještě pojem delikvence, který

³ http://www.ok.cz/iksp/kriminologie_v_cr.html - on line dne 20.ledna 2010

⁴ Novotný, O., Zapletal, J., a kol., *Kriminologie*, Eurolex Bohemia, Praha, 1991, s. 17

zahrnuje i činy, které nejsou jinak trestné, např. činy spáchané osobami mladšími 15 let, patří sem trestné činy a přestupky. Dalším pojmem je protispolečenská činnost, což je nejširší pojem, který zahrnuje kriminalitu, delikvenci a negativní společenské jevy.

- **Sociologická definice** - je širší. Může zahrnovat i jevy, které jsou pro společnost velmi škodlivé, ale jejichž skutková podstata není uvedena ve zvláštní části trestního zákona.⁵

1.4 Vývoj základních kriminologických směrů

Kriminologické směry lze obecně rozdělit podle důvodu vzniku kriminálního jednání na převážně:

- biologické
- psychologické
- sociologické
- vícefaktorové

1.4.1 Biologické směry

Vysvětlují vznik kriminálního chování hlavně z vlastností pachatele - zanedbávají vliv prostředí. Zaměřují se zejména na jeho biologické vlastnosti - většinou nepřinášejí návod na resocializaci pachatele.

Typ rozeného zločince

V 19. století v období pozitivismu začíná éra zkoumání příčin trestné činnosti a rozdělování kriminality do jednotlivých skupin. Prvním známým představitelem biologicky založené kriminologie byl Lombroso - lékař (zaměřením na psychiatrii a antropologii), který na základě tělesného měření zjišťoval tělesné zvláštnosti u 25 000 odsouzených vězňů v Itálii. Vytvořil obraz typu rozeného zločince (měl malou lebku s ustupujícím čelem, silnou čelist, chladný pohled, orlí nos, větší délku paží, vyskytovala se u něj silná citlivost na meteorologické změny). Zločince považoval za jakési moderní divochy. Měli mít vývojové znaky, které jsou už dnes překonané. Zločinci se odlišovali od zbytku populace fyzickými a psychickými anomáliemi. Zločinnost měla být dědičná. Jeho teorie byla ovlivněna např. i učením Darwina, který

⁵ Novotný, O., Zapletal, J, a kol. *Kriminologie*. Praha: ASPI Publishing, 2004

zastával názor, že ve společnosti existují i jedinci, kteří se přibližují svým primitivním předkům. Původně se domníval, že jeho typ rozeného zločince tvoří 40% všech zločinců. Toto číslo později snížil na 33%. Také zavedl ještě další typy zločinců, a to zločinec z vášně, příležitostný zločinec, kriminální epileptik a morálně patologický delikvent.

Tato teorie vyvolala ve vědeckých kruzích velký zájem, našla mnoho příznivců, ale i odpůrců. Největší problém byl v tom, že pro výzkum používal nereprezentativní vzorky a neprováděl srovnání s částí populace nepáchající trestné činy. Hlavním oponentem této teorie byl Charles Gering, také lékař, který zkoumal americké vězně, porovnával je s vojáky a studenty a došel k závěru, že žádný somatický typ neexistuje.

Kallikakův rod

V roce 1912 zkoumal v USA Goddard 6 generací rodu Kallikaka (jméno smyšlené, ale skutečně existoval). Ten zplodil s chudou a mentálně retardovanou dívkou syna a druhou linii rodu založil s manželkou - bohatou a vzdělanou ženou. Potomci obou linií byli poté porovnání. Větší míra antisociálního jednání byla zaznamenána u nemanželské linie. Bohužel ale nebral v úvahu vliv prostředí (většina z nich byla z velmi chudých poměrů).⁶

Studie na jednovaječných a dvouvaječných dvojčatech

Vychází se z teoretického předpokladu, že kdyby neexistovala vrozená vloha ke kriminalitě, tak by výsledky u obou typů byly stejné. Jednovaječná dvojčata se sice sobě ve svém chování podobala více, ale byl zde rozdíl v prostředí, ve kterém žili, oproti dvouvaječným.

Srovnání kriminality adoptovaných dětí

Byly srovnávány různé kombinace, které se měnily dle adoptivního nebo biologického otce, zdali je delikventní nebo není.

Konstituční škola

Byla vytvořena německým psychologem Kretschnerem. Tato teorie vychází z úzké vazby mezi tělesným typem (somatotypem) a určitými osobními charakteristikami. Byly definovány 3 tělesné typy:

- **pyknický** - zavalitější krátké tělo, kulatý a široký obličej, měkké svalstvo - nižší kriminalita a recidivita; nižší možnosti resocializace+ sklon k páchání podvodů

⁶ Novotný, O., Zapletal, J, a kol. *Kriminologie*. Praha: ASPI Publishing, 2004

- **atletický** - silně vyvinuté svaly a kosti, široká ramena a hrudník - převažují násilné delikty jak majetkové, tak sexuální (loupeže a znásilnění)
- **astenický** - štíhlý, úzká ramena, plochý hrudník - majetková trestná činnost (podvody a krádeže)

Endokrinologická teorie

Zdůvodňuje páchaní kriminality poruchou žláz s vnitřní sekrecí - to negativně ovlivňuje charakter a temperament. Toto nebylo dalšími výzkumy potvrzeno (výjimkou je vliv kastrace na recidivu u sexuálních deliktů)

1.4.2 Psychologické směry

- Oligofrenie
- Rozdílné podmiňování
- Sociální učení
- Psychoanalytická teorie
- Cambridge-Sommerville-Youth-Study⁷

1.4.3 Sociologické směry

Teorie anomie

Tento termín zavedl Émile Durkheim. Znamená určitý stav ve společnosti, kdy přestávají platit normy chování jejích členů. Takový stav se objevuje např. po prohrané válce, v případě závažné hospodářské krize nebo v případě Československa by se sem dal zařadit rok 1989.

⁷ Novotný, O., Zapletal, J, a kol. *Kriminologie*. Praha: ASPI Publishing, 2004

Teorie odchylného chování

Přišel s ní Merton. Vychází z Durkheimovy teorie anomie. Jejím obsahem zjednodušeně řečeno je, že ve společnosti jsou jasně dané cíle, kterých by měl člověk dosáhnout (např. bohatství), jenže ne každému jsou přístupné legální prostředky k jejich dosažení. Proto někteří používají i prostředky legálně nepřístupné.

Chicagská kriminologická škola

Vznikla v USA. Po 1. sv. válce se zabývala vlivem překotné urbanizace, industrializace, masové imigrace z Evropy, dopady prohibice a velké nezaměstnanosti kvůli velké hospodářské krizi. Tato studie prokázala vliv špatných sociálních podmínek na geografické rozložení kriminality (nejvíce jí bylo v místech s největší koncentrací chudého obyvatelstva s velkým množstvím přistěhovalců).

Sutherlendova teorie diferencovaného sdružování (styku)

Podle Sutherlenda se člověk učí zločinu podobně jako každému jinému poctivému řemeslu.

Teorie subkultury

Podle ní ve společnosti existuje soustav hodnot, podle nichž je žádoucí dosahovat takové cíle, které jsou spojené s úspěchem. Ale možnosti dosahovat těchto cíle jsou diferencované podle společenských vrstev - vyšší a střední vrstvy mají k dispozici legitimní cesty jako je obchod, politika, medicína, věda atd. Pro příslušníky nižších vrstev zbývá pouze možnost dosáhnout těchto cílů zločinem.⁸

Teorie sociální kontroly

Za důvody vzniku kriminálního chování byly považovány následující faktory:

- defekty ve vytváření vnitřních kontrolních činitelů v období dětství;
- pozdější selhávání těchto činitelů kontroly;
- absence nebo konfliktní charakter sociálních regulativů chování, které vytvářejí nejdůležitější činitelé v procesu socializace (rodina, škola, vrstevníci).

⁸ Novotný, O., Zapletal, J, a kol. *Kriminologie*. Praha: ASPI Publishing, 2004

Kritická kriminologie

V 70. letech 19. století nastupuje tzv. kritická kriminologie, která podrobila kritice všechny dosavadní vědecké postupy, které hledaly příčiny kriminality v osobnosti pachatele. Tyto tendence byly shrnuty pod pojmem etiologická kriminologie a ta se soustředí na to, za jakých okolností je udělována etika pachatele, jak tzv. stigmatizace ovlivňuje jeho osobnost a postavení ve společnosti. Kritická kriminologie se soustředí na příčiny, které podmiňují kriminalitu.

Etiketizační teorie

Podle ní kriminalita sama o sobě vůbec neexistuje. Jedná se pouze o společenskou konstrukci. Stát tvoří kriminalitu tvorbou trestněprávních norem a tím, že tyto normy soudy aplikují.

Teorie konfliktu

Ve společnosti dochází ke konfliktu zájmů mezi jejími různými vrstvami a skupinami. Většina je dost silná na to, aby si své zájmy prosadila v podobě zákonů, a menšině pak nezbyvá nic jiného než se uchýlit k nelegálním činnostem.

Marxismus

Jednotnou teorii kriminality sice nevytvořil, ale vyplývá z něj, že spatřuje vztah mezi ní a kapitalismem. Dochází k válce mezi buržoazií a proletariátem, která je důsledkem svobodné konkurence. V beztržní společnosti by podle nich kriminalita vůbec neměla existovat.⁹

1.4.4 Multifaktorové směry

Zastávají názor, že za vznikem kriminálního chování stojí více příčin zároveň.

Studie manželů Glueckových

Byla prováděna v USA od 30. let 20. století. Rozsáhlý tým právníků, psychologů, psychiatrů, sociologů a dalších odborníků prováděl výzkum 500 recidivujících pachatelů mladších 18 let. Spolu s nimi bylo zkoumáno 500 nedelikventů, kteří ale také pocházeli z "neprivilegovaných čtvrtí". U delikventů byly zjištěny výrazně poruchovější vztahy s rodiči a sourozenci. Nedocházelo u nich tak často k identifikaci se svými otci (kteří ale byli většinou také

⁹ Novotný, O., Zapletal, J, a kol. *Kriminologie*. Praha: ASPI Publishing, 2004

delikventi a používali často fyzické tresty). Bylo pro ně typické nekontrolované trávení volného času (účast na kriminálních aktivitách gangů). Tento soubor lidí byl zkoumán postupem času ještě několikrát. Zjistilo se, že jejich vztahy k vlastním rodinám také nebyly nejlepší. Ve věku přibližně 25-30 let se změnila skladba jejich kriminálních činů ze závažnějších na méně závažné, což je nejspíše způsobeno pozdějším vyzráním osobnosti.

S kriminologií úzce souvisí i kriminalistika, ta však na rozdíl od ní nezkoumá příčiny zločinnosti, ale je soustředěna na policejní odhalování kriminálních deliktů, dopadení jejich pachatelů a policejní prevenci. Sociologie zase kriminalitu zkoumá jako masový, sociálně podmíněný jev s využíváním statistických metod. Psychiatrie zahrnuje i oblast soudní (forenzní) psychiatrie.¹⁰

1.5 Historie IKSP

Institucionální základna kriminologie v bývalém Československu datuje své počátky od roku 1960. V tomto roce byl konstituován Vědeckovýzkumný ústav kriminalistiky, původně jako ústav tří resortů - generální prokuratury, ministerstva spravedlnosti a ministerstva vnitra. V jeho rámci se začaly rozvíjet i kriminologické výzkumy. Po roce 1966 došlo spolu se změnou názvu instituce na Výzkumný ústav kriminologický při Generální prokuratuře (VÚK) již k výlučné orientaci na kriminologický výzkum. Počátky činnosti ústavu byly spojeny s hledáním odpovědí na základní otázky teoretické i metodologické. V této době se ústav například rozhodujícím způsobem zasloužil o zavedení systému postpenitenciární péče v Československu. Uznání potřeby kriminologického výzkumu představovalo v atmosféře tehdejšího režimu, poznamenaného nedůvěrou ke všemu, co přicházelo ze Západu, a ideologizací základních otázek kriminality nesporný pokrok. V roce 1990 se Výzkumný ústav kriminologický přejmenoval na Institut pro kriminologii a sociální prevenci (IKSP), což mělo především akcentovat prevenci jako efektivní nástroj kontroly kriminality a současně naznačit provázanost mezi kriminologií jako teoretickou i empirickou disciplínou a prevencí a trestní politikou jako jejím aplikovaným vyústěním. V roce 1994 přešel Institut pro kriminologii a sociální prevenci do působnosti Ministerstva spravedlnosti ČR.¹¹

¹⁰ Novotný, O., Zapletal, J. a kol. *Kriminologie*. Praha: ASPI Publishing, 2004

¹¹ http://www.ok.cz/iksp/kriminologie_v_cr.html - on line dne 22. ledna 2010

1.6 Kriminologie v ČR

Institucionální základna české kriminologie není příliš rozsáhlá. Kriminologie se přednáší především na právnických fakultách v rámci trestního práva, nikoli jako samostatný obor. Je rovněž přednášena na Policejní akademii ČR, kde je zřízena jediná katedra kriminologie v ČR, jejíž pracovníci jsou kromě výuky zapojeni také do výzkumu v rámci výzkumné činnosti Policejní akademie ČR. Problematika sociální deviace, resp. kriminologické aspekty sociálně patologických jevů jsou obsahem specifických přednášek při výuce sociologie, sociální práce a sociální politiky. Jediným specializovaným pracovištěm, které systematicky rozvíjí empirická kriminologická studia, až dosud zůstává Institut pro kriminologii a sociální prevenci. Do oblasti kriminologie ovšem kromě výzkumů realizovaných Institutem a katedrou kriminologie Policejní akademie ČR zasahují i výzkumy, prováděné dalšími subjekty a institucemi. Tyto výzkumy bývají obvykle realizovány k drogové problematice, případně jsou prováděny v rámci výzkumů veřejného mínění k obavám z kriminality, názorům na práci policie, vnímání korupce apod.

V České republice není ustavena vědecká kriminologická společnost, ale již po léta aktivně pracuje sekce sociální patologie Masarykovy české sociologické společnosti. Semináře pořádané touto sekcí slouží každoročně jako místo setkávání kriminologů s odborníky z dalších společenských vědních oborů, čímž přispívají k multidisciplinárnímu pohledu na problematiku sociálně patologických jevů.

V ČR nevychází specializované kriminologické periodikum, ale kriminologické články a studie jsou pravidelně publikovány v odborných periodikách jako Kriminalistika, Trestní právo, Právní praxe a další. Institut pro kriminologii a sociální prevenci ve své vlastní edici vydává dvě řady publikací - řadu Studie, v níž jsou publikovány výsledky výzkumných prací Institutu a řadu Prameny, v níž jsou vydávány překlady zahraničních právních norem, mezinárodních dokumentů a odborných publikací.¹²

2 Pachatel trestného činu

2.1 Osobnost pachatele trestného činu

V souvislosti s osobností pachatele se psychologie zajímá o dvě otázky. Jak dospívá jedinec k připravenosti jednat kriminálním způsobem, tj. jaké duševní pochody a vlastnosti uvozuji trestnou činnost, udržují ji v chodu a vtiskují její konkrétní tvar. Druhá otázka směřuje ke

¹² http://www.ok.cz/iksp/kriminologie_v_cr.html - on line dne 22. ledna 2010

zjištění, zda se pachatelé vyznačují určitými psychickými zvláštnostmi, které je odlišují od nepachatelů, a jestliže tomu tak je, pak o jaké zvláštnosti (vlastnosti) se jedná. První přístup se běžně označuje jako procesuální či dynamický. Druhý přístup se nazývá strukturální či typologický.

Strukturální přístup se zabývá především typologickými koncepcemi, proto bývá rovněž označován, jako typologický přístup. Na současné úrovni zkoumání se nepodařilo prokázat existenci typických psychických charakteristik, které by nutně předurčovaly jedince ke kriminálnímu vývoji. Na druhé straně však existují výzkumné studie, které potvrzují vyšší pravděpodobnost kolize určitého jedince se zákonem, právě v důsledku vysoce rizikové kombinace zcela určitých vlastností. Tyto studie vysvětlují především případy tzv. černých ovcí v rodině. Při následném posuzování těchto případů pak nenalézáme žádné rizikové vlivy ve vnějším prostředí, a proto konstatujeme, že ve hře je zřejmě těžko ovlivnitelné (vrozené) osobnostní založení daného jedince.

K rizikovým osobnostním předpokladům patří trojkombinace:

- snížená úzkostnost (jedinec se směle a bez obav pouští do nových a nejistých aktivit)
- zvýšená impulsivnost (jedinec preferuje být neustále v pohybu, situace ho rychle zláká)
- nezávislost na odměně (jedinec je lhostejný k tomu, zda bude chválen či nikoliv)¹³

Podstatné je ale zjištění, že značně riziková je výlučně tato trojkombinace. Jiná skladba vlastností anebo pouze dvě z nich riziko nepřinášejí. Psychologické zkoumání pachatelů dnes pokračuje poněkud jiným směrem. Namísto otázky, jak se liší pachatel od nekriminální osobnosti, se klade otázka, jak se liší pachatelé mezi sebou navzájem. Typologie osobnosti pachatelů zpravidla slouží jako nástroj poznávání osobnosti konkrétního pachatele a současně se uplatňuje jako vodítko pro diferencovaný přístup k pachateli např. při výslechu, při korektivních opatřeních v rámci výkonu trestu apod. Jako výchozí kritérium volí hlediska blízká psychopatologii.

¹³ <http://pravo.wz.cz> – on line dne 27. ledna 2010

2.2 Typologie pachatelů trestné činnosti

Rozlišujeme 5 základních typů osobností pachatele:

- socializovaný (normální) typ
- neurotický typ
- psychopatický typ
- mentálně nedostačivý typ
- psychotický typ

Socializovaný typ

Nejlépe vystihuje osobnost tohoto typu přívlastek normální. Vyjadřuje, že jde o osobnost, na kterou se vztahují obecné poznatky o chování a prožívání. Myšlenkové pochody a vůbec veškerá dynamika prožívání (city) jsou srozumitelné, fungují primární a sekundární potřeby tak, jak je známe z výkladu psychologie, svědomí je utvořené a reakce na spáchaný trestný čin odpovídají běžným představám (lítost, smutek, ...). Spáchaný skutek vybočuje z dosavadní životní cesty a jeho motivace je průhledná. Podle uvedených příznaků lze socializovaný typ v praxi celkem spolehlivě rozpoznat. Jednání s tímto pachatelem proto nebývá těžkým oříškem.¹⁴

Neurotický typ

Jeho osobnost je nápadná tím, že se v ní vyskytují větší či menší neurotické poruchy (zvýšená úzkostnost, dráždivá slabost, neurovegetativní poruchy, depresivní ladění, hysterické reakce, nutkavé vtíravé představy a úkony,...). Promítají se do motivace i do způsobu spáchání. Pokud jde o motivaci, běžně se uvádí, že kriminální jednání je důsledkem nevyřešených emocionálních konfliktů v rodině, nesměruje ani tak proti společnosti, jako spíše proti vlastní rodině (reakce na přehlížení otcem, rozmrzelost na matčinu dominanci, netrpělivost vyplývající u prodlužované závislosti na rodičích, frustrována potřeba sociálního uznání a citového zázemí, pocity viny,...). Pokud jde o způsob spáchání, předpokládá se určitý typický rukopis neurotického pachatele. K němu např. patří amatérské provedení, zanechání zřetelných stop, chaotický útěk z místa činu a neúčelový či neinstrumentální charakter jednání v tom smyslu, že neurotický delikvent krade, aniž by odcizené předměty skutečně potřeboval či po nich nějak toužil (kleptomanie), prostituje se, aniž by byl odkázán na tento zdroj příjmu apod. Kriminalita neurotických pachatelů bývá vysvětlována především pomocí psychoanalytických

¹⁴ <http://pravo.wz.cz> – on line dne 27. ledna 2010

tezí (podvědomí, emocionální nálož nevyřešených konfliktů, potlačení). Ukázka výkladu neurotické delikvence:

Delikvence z pocitu viny: Jedinec vnitřně strádá výčitkami svědomí za svou, třeba i domnělou špatnost do té (neurotické) míry, že se dopustí nekalého jednání. Po spáchaném činu (přestupku) se pachateli uleví, zejména když byl přistižen a může tak být konečně potrestán. Neuvědomovaný, nezřetelný pocit viny tím mizí, protože přišla sankce.

Delikvence z frustrované potřeby uznání: ten, kdo se cítí naprosto izolován a přehlížen svým sociálním okolím, může provést i závažný kriminální čin jen proto, aby na sebe upoutal pozornost, která mu byla dlouho odepřena.

Jednání a zacházení s neurotickým typem je přirozeně poněkud komplikovanější než v případě socializovaného typu. Zdůrazňuje se především pozitivní atmosféra a jednoznačná komunikace.

Psychopatický typ

Osobnost sehrávají výraznou roli, a to jak v motivační konstelaci, tak ve způsobu spáchání trestného činu. Naopak situační faktory ustupují do pozadí. Vyras psychopatická osobnost je diagnostickým termínem. Jde o psychiatrickou diagnózu, která se používá pro jedince projevující se svéráznými, nápaditými a zvláštními způsoby chování a prožívání. Protože jde o dosti silné nápadnosti, povšimne si zpravidla i laik při běžném jednání, že dotyčný se vymyká běžnému standardu, a není tudíž zcela „normální“. V odborné literatuře se objevuje rovněž pojem sociopat. Sociopatie je souhrnným označením pro některé formy psychopatie, dává se často do souvislosti s tzv. deviantní socializací, je produktem subkultury, která ho obklopuje. Ve výrazu sociopatie je tedy zdůrazněno sociální hledisko, zatímco u psychopata se předpokládá výrazný vliv vrozených a zděděných momentů. Mezi kriminálním psychopatem a sociopatem není podstatnějších rozdílů, při vyšetřování, soudním projednávání i při výkonu trestu patří k problémovějším pachatelům. V rámci kriminální populace je opakovaně shledáváno velké zastoupení psychopatů (dolní hranice 30%). Veškeré studie shodně konstatují velký počet psychopatů mezi recidivisty. Jednání s psychopaty je obtížné v běžných životních situacích, a tím více pak v závažných situacích vznikajících v souvislosti s uplatňováním práva.

Mentálně nedostačivý typ

Jde o typ pachatele, jehož osobnost se vyznačuje nízkou inteligencí. Jedná se o „primitivní osobnost“ a tomu odpovídá i obraz, který skýtá jeho trestná činnost. Nebývá promyšlena,

je pro ni příznačná jednoduchost a přímočarost. Mentálně nedostačivý typ se často dopouští násilné trestné činnosti, bývá pachatelem sexuálních útoku proti inadekvátním objektům (děti, zvířata), při skupinové trestné činnosti bývá vykonavatelem nápadu a iniciativy druhých. Rozpoznat tento typ bývá snadné. Pro výsledek jejich ovlivnitelnost představuje nezanedbatelné nebezpečí, počínaje dílčími nepravdivými produkcemi a konče nepravdivým sebezpoznaním.¹⁵

Psychotický typ

Psychotickým typem se míní pachatel, který v době spáchání trestného činu trpí některou z konkrétních podob nejtěžšího duševního onemocnění, tj. psychózou. Dopustí-li se psychotik kriminálního činu, jde povětšinou o násilné trestné činy. Na první pohled je spáchaný čin nápadný svou bizarností, nesrozumitelností a nikoliv výjimečně i svou brutalitou. To vše platí i o motivaci, která je nápadně nečitelná, zvrácená, nepochopitelná normálními měřítky (např. zavraždí vlastní děti, aby je ušetřil vysávání prostřednictvím paprsku z cizí planety, anebo protože je vidí jako roboty). Uvedené příznaky jsou vždy zásadním důvodem pro přizvání znalce psychiatra a eventuálně psychologa. Prokáže-li se ve znaleckém zkoumání, že jde o psychotického pachatele, je exkulován na základě shledané nepřičetnosti. U psychotického typu jsou předpoklady, že jeho obecná věrohodnost je mizivá. To však neznamená, že by nebyl vůbec způsobilý podat v konkrétním případě věrohodnou výpověď. Věrohodnost výpovědi je však nezbytné v každém jednotlivém případě řádně přezkoumat.¹⁶

3. Oběť trestného činu

3.1 Pojem a předmět viktimologie

Slovo **viktimologie** pochází z latiny (victima=oběť). **Viktimologie je tedy nauka o oběti.**¹⁷

Pojem viktimologie: trestná činnost škodí společnosti jako celku; naprostá většina konkrétních trestných činů působí újmu též jednotlivým osobám (poškozuje nebo ohrožuje je na životě, zdraví, majetku, cti, svobodě či jiných právech); osoba takto dotčená trestným činem se označuje jako **oběť** a jí se zabývá **viktimologie**. Viktimologii pokládáme za součást kriminologie. Velmi přínosné jsou výsledky viktimologických bádání pro prevenci kriminality, vedle tohoto užšího pojetí viktimologie jako součásti kriminologické vědy existuje i širší pojetí,

¹⁵ <http://pravo.wz.cz> – on line dne 27. ledna 2010

¹⁶ <http://pravo.wz.cz> – on line dne 27. ledna 2010

¹⁷ Sochůrek, J., *Nástin vybraných problémů viktimologie*, TU v Liberci, Liberec, 2003, str. 11

kteřé pokládá viktimologii za samostatnou sociální vědu interdisciplinárního charakteru (má se zabývat též oběťmi válek, rasového pronásledování, přírodních pohrom apod.). Počátky viktimologie (v užším pojetí) spadají do 50. let 20. stol. a byly ovlivněny více zdroji (větší senzibilita díky tragickým zkušenostem 2. svět. války, apod.); viktimologie se od svého počátku nechtěla omezovat pouze na nezúčastněnou teoretickou analýzu, naopak její nosnou ideou byla sociální angažovanost usilující o zlepšení pozice oběti, o níž nejen společnost a státní instituce, ale ani věda nejevila dříve dostatek zájmu; proto viktimologie usiluje o praktickou aplikaci svých poznatků ve prospěch obětí (prosazuje jejich ochranu, lepší postavení v trestním řízení, účinnější pomoc); v posledních letech se konstituoval relativně samostatný obor kriminalistická viktimologie (zajímá se o oběť jako zdroj informací o trestném činu potřebných pro jeho odhalení a objasnění, zkoumá oběť jako původce a nositele stop a na základě vztahů oběti k pachateli vypracovává postupy usvědčení pachatele).¹⁸

Předmět viktimologie: předmět viktimologie tvoří 6 skupin, kterými jsou:

- 1. osoba oběti** (její biologické, psychické a sociální vlastnosti),
- 2. vztahy mezi obětí a pachatelem,**
- 3. proces viktimizace** (zejména role oběti v něm),
- 4. role oběti v procesu** odhalování, vyšetřování a soudního projednávání věci,
- 5. pomoc oběti,** způsoby jejího odškodnění a rehabilitace,
- 6. ochrana občanů před viktimizací.**

3.2 Viktimnost, viktimizace a újma způsobená obětí

Viktimnost: je souhrn předpokladů k tomu, aby se člověk stal obětí trestného činu.¹⁹ V moderní společnosti se každý jedinec může stát obětí trestného činu, avšak zkušenost ukazuje, že pravděpodobnost stát se obětí není v populaci rozložena rovnoměrně. Viktimnost = stupeň rizika, že se ten který jedinec stane obětí trestného činu (jedná se tedy o disponovanost jedince či skupiny osob stát se obětí trestného činu). Potenciální oběť = osoba, která se ještě nestala obětí trestného činu, ale u níž díky jejím vlastnostem či chování existuje nadprůměrné riziko, že se jí může stát; díky tomu, že lidé jsou nositeli nepřehledného množství vzájemně souvisejících různých vlastností, je obtížné určit, které z nich mají vztah k viktimnosti. Věk oběti - mladí lidé se díky svému způsobu života častěji než staří ocitají v nebezpečných situacích a stávají se oběťmi ublížení na zdraví. Profese oběti - ve skupině úmyslných trestných činů pro-

¹⁸ <http://pravo.wz.cz/vyb/data/kriminologie.doc> – on line dne 27. ledna 2010

¹⁹ Vágnerová, M., *Poruchy adaptace*, TU v Liberci, Liberec, 1996, str. 57

ti životu a zdraví jsou zvýšeně viktimní např. policisté, strážní, hlídači, vězeňský personál, průvodčí, zaměstnanci bank, taxikáři, listonoši, obsluha benzinových čerpadel; některé psychické vlastnosti - např. zvýšená agresivita ohrožuje nejen jiné osoby, ale i nositele této vlastnosti, neboť ho přivádí do četných konfliktů, dále např. lehkomyšlnost, dobrodružnost, nekritická důvěřivost jsou příznačné pro mnohé oběti znásilnění a podvodů, apod. Další sociální charakteristiky - z hlediska viktimnosti je důležitá příslušnost k minoritám (cizinci, přistěhovalci, nábožensky, rasově odlišné menšiny jsou typickými oběťmi násilností, urážek, rasové nenávisti). Častěji atakovány jsou osoby odlišující se svým chováním (homosexuálové). Typickými oběťmi šikanování jsou osoby trpící mentální retardací (oligofreni). Zvýšenou viktimností se vyznačují alkoholici a narkomani. Zvýšenou viktimností trpí samozřejmě i osoby projevující se asociálně či mající úzké vazby na podsvětí (kriminální živly, prostitutky, pasáči, členové gangů...).²⁰

Viktimizace: je to proces, v němž se potenciální oběť stává obětí skutečnou. Dominantní roli v tomto procesu sehrává samozřejmě pachatel. Dle Čírtkové L. je viktimizace „proces poškozování a způsobování újmy, čímž se fakticky z jedince stává oběť určitého trestného činu.“²¹

a) chování oběti: případy, kdy oběť vůbec nijak nezasáhne do procesu viktimizace jsou spíše výjimkou; oběť do značné míry ovlivňuje též povahu a intenzitu újmy, která činem vznikne; některé aktivity lze dokonce označit jako provokace různého stupně intenzity; některé oběti se dokonce o svou viktimizaci zaslouží vlastním nezákonným jednáním nebo přímo trestnou činností (vyřizování si účtů mezi konkurenčními zločineckými organizacemi); nemalá část obětí přispěje ke své viktimizaci svou neopatrností, podceňováním nebezpečí nebo uvedením se do stavu snížené obranyschopnosti, to vše lze nazvat „vina oběti“ či „zavinění oběti“. Orgány činné v trestním řízení by na jedné straně měly v zájmu zjištění pravdy objasnit podíl oběti na genezi trestného činu, na druhé straně musí zabránit nespravedlivému osočování oběti, které je pro ni často velmi traumatizující a vede k sekundární viktimizaci; v době probíhajícího útoku volí oběti mnoho variant chování (některé zůstávají zcela pasivní, jiné se pokoušejí o útěk, volají o pomoc, snaží se útočníka obelstít, či se aktivně brání),

b) vztah oběť-pachatel: mezi obětí a pachatelem poměrně často existuje předchozí vztah, který ovlivňuje proces viktimizace; význam mají jak vztahy subjektivní (milenci, obchodní partneři...), tak vztahy objektivní (např. bydlí v sousedství, pracují na stejném pracovišti...); například dobrá předchozí znalost osobních a majetkových poměrů oběti, jejích zvyklostí,

²⁰ <http://pravo.wz.cz/vyb/data/kriminologie.doc> – on line dne 27. ledna 2010

²¹ Čírtková, L., Červinka, F., *Forenzní psychologie*, Support, Praha, 1994, str. 171

chování k oběti, apod., je pro pachatel výhodná, protože mu usnadňuje přístup k oběti, získání její důvěry, oklamání apod.; jindy naopak je pro pachatele takový vztah nevýhodný (např. pokud oběť znásilnění zná pachatele), to může pachatele motivovat k odstranění nepohodlného svědka vraždou; u různých druhů trestných činů sehrávají vztahy mezi pachatelem a obětí různou roli (obecně menší význam mají u majetkových deliktů), avšak např. u vražd ve dvou pětinach případů byl vztah mezi obětí a pachatelem velmi blízký, ve dvou pětinach případů se oběť s pachatelem znali; u loupeží v 60 % případů se oběť a pachatel znali; u znásilnění se jedná o 30 % případů; u jiných sexuálních trestných činů jde až o 70 % případů,

c) index viktimizace: viktimologie zkoumá též kvantitativní údaje o počtu obětí, což umožňuje mimo jiné sledovat dynamiku tohoto jevu v historickém vývoji a mezinárodním srovnání; nejčastěji se užívá jako index viktimizace procentní vyjádření udávající počet obětí na 100 obyvatel za zvolené časové období; při analýze těchto dat je vhodné přihlídnout k tomu, že ve sledovaném období se jedna a táž osoba může stát obětí opakovaně.²²

Újma způsobená obětí: újmu lze klasifikovat z několika hledisek:

a) podle své předmětné povahy: újma na životě, újma na zdraví, újma na majetku, újma na psychice, újma na cti, újma na sociálním postavení,

b) podle časového hlediska: újma nastávající okamžitě po trestném činu, újma projevující se až po dlouhé době,

c) podle napravitelnosti újmy: snadno napravitelná újma, nezvratná újma,

d) podle hlediska bezprostřednosti: újma primární (má přímou souvislost s trestným jednáním pachatele), újma sekundární (vzniká až v návaznosti na již předtím ukončený trestný čin), procesy, které tyto újmy způsobují, se nazývají primární a sekundární viktimizace; sekundární újma může v některých případech převýšit újmu primární, proto je naprosto nepřipustné, aby státní orgány vyvolávaly sekundární viktimizaci, dále je třeba, aby se adekvátně chovalo sociální prostředí kolem oběti (např. bulvární tisk, rodiče apod.).²³

²² <http://pravo.wz.cz/vyb/data/kriminologie.doc> – on line dne 27. ledna 2010

²³ <http://pravo.wz.cz/vyb/data/kriminologie.doc> – on line dne 27. ledna 2010

4 Majetková kriminalita

4.1 Pojem majetkové kriminality

Jsou to trestně postižitelná jednání, při kterých je napadán majetek v jakékoliv formě vlastnictví; pachatel se majetku zmocní s úmyslem ho trvale nebo přechodně užívat, zpronevěří takový majetek nebo poškodí či učiní určitou věc neupotřebitelnou.

Patří sem:

krádeže (např. prosté, vloupáním, motorových vozidel, uměleckých děl, věcí při sobě apod.)

podvody všeho druhu

poškození majetku

ostatní majetkové delikty.

4.2 Základní kriminologické aspekty majetkové kriminality

Majetková kriminalita tvoří převážnou část celkové kriminality. Pro majetkové trestné činy je typický útok proti cizímu majetku. Majetkovou trestnou činnost lze rozdělit do tří základních skupin:

1. trestné činy, pro něž je charakteristickou pohnutkou ziskovost a jež směřují k obohacení pachatele jako: krádež podle § 205 trestního zákona, zpronevěra podle § 206 tr. zákona, podvod dle § 209 tr. zákona, lichva dle § 218 tr. zákona. Svým způsobem patří do této skupiny i trestný čin loupeže § dle 173 tr. zákona a některé případy vydírání dle § 175 tr. zákona, ale vzhledem k jejich násilné povaze je posuzujeme především jako formy násilné kriminality;

2. trestné činy, pro něž je typické jednání poškozovací: poškozování věřitele podle § 222 tr. zákona, porušování povinnosti při správě cizího majetku dle § 220 tr. zákona, poškození cizí věci dle § 228 tr. zákona, neoprávněné užívání cizí věci dle § 207 tr. zákona,

3. trestné činy, pro které je určujícím znakem využívání trestné činnosti páchané jinou osobou: podílnictví dle § 214 tr. zákona, legalizace výnosů z trestné činnosti (tzv. „praní špinavých peněz“) dle § 216 tr. zákona.²⁴

Majetkovou kriminalitu je třeba odlišit od hospodářské kriminality. Zatímco majetková kriminalita směřuje proti majetku, hospodářská kriminalita směřuje proti hospodářskému řádu

²⁴ Zapletal, J., Kriminologie, díl II. Zvláštní část, Policejní akademie ČR, Praha, 1991, s. 62

a jeho fungování. Do hospodářské kriminality však patří i z hlediska hospodářské sféry závažné podvody podle § 209tr. zákona, pojistné podvody dle § 210 tr. zákona a úvěrové podvody dle § 211 tr. zákona. Základní rozdíl mezi majetkovou a hospodářskou kriminalitou se projevuje i v závažnosti způsobených škod. Častými pachateli hospodářské kriminality jsou osoby s vyšším společenským statutem a vyšším vzděláním.

4.3 Fenomenologie majetkové kriminality

Majetková kriminalita tvoří asi 70 % celkové kriminality (na tomto počtu se podílejí zejména trestné činy krádeže, trestné činy podvodu a trestné činy zpronevěry). V roce 1994 majetková kriminalita poprvé od roku 1989 klesá. Celkově bylo v roce 1998 registrováno 314 249 majetkových trestných činů. Na tomto počtu se nejvíce podílejí především trestné činy proti majetku, hlavně krádeže. Trestné činy krádeže policejní statistiky dále člení na krádeže prosté, krádeže vloupáním, a dále trestné činy podvodu a zpronevěry.²⁵ V roce 2002 se procentuálně snížil podíl majetkové kriminality na celkové kriminalitě, ale to lze přičítat z velké části tomu, že se změnilo pojetí „škody nikoli nepatrné“, jejíž hranice je od r. 2002 stanovena na 5000 Kč. V posledních letech došlo k výraznému poklesu podílu mládeže na majetkové kriminalitě a snížil se také podíl prvotrestaných pachatelů majetkové kriminality. Nejčastější je krádež věcí z aut, krádeže dvoustopých motorových vozidel, jízdních kol, kapesní krádeže; krádež vloupáním. V posledních letech se četnost těchto krádeží snižuje. Objekty těchto krádeží jsou především byty, víkendové chaty, obchody, restaurace, kiosky, apod. Zájem pachatelů je zaměřen především na naši i cizí měnu, elektroniku, šperky, starožitnosti, umělecké předměty. Škody, ke kterým dochází na kulturním bohatství krádežemi a vývozem do zahraničí vzácných starožitností a uměleckých předmětů, nelze vyčíslit.

U krádeží vloupáním i u krádeží prostých jde zčásti o pachatele příležitostné, ale často i o pachatele profesionální, mnohdy napojené na organizovaný zločin.

4.4 Etiologie majetkové kriminality

Majetkovou kriminalitu je možno charakterizovat jako důsledek kulturního a civilizačního procesu a hospodářských poměrů; v posledních desetiletích však je to často kriminalita z bláhobytu (nikoliv již jen kriminalita z nouze); v současné konzumní společnosti je jedinec mnohými lidmi posuzován hlavně podle své společenské úspěšnosti a podle majetku. Při rozporu

²⁵ Novotný, O., Zapletal, J. a kol., Kriminologie, Eurolex Bohemia, Praha, 1991, str. 249

mezi nároky a podmínkami jejich legálního uspokojení pak jedinec často volí kriminální řešení; je nepochybné, že čím je společnost bohatší, tím větší množství zboží vyrábí, dováží a konzumuje, tím více také existuje možností a příležitostí k páčání trestných činů, hlavně majetkových. Současně v důsledku společenských změn dochází i ke změně hodnotového systému, kdy majetek a touha po něm hraje významnou roli.²⁶

Kontrola majetkové kriminality:

a) z pohledu represivní strategie: na prvním místě je to, aby se majetková trestná činnost přestala pachatelů vyplácet; pachatel by neměl mít z trestné činnosti žádný prospěch; zjednodušeně řečeno, bude-li zloděj riskovat pouze to, že v nejhorším případě o svou kořist přijde, bude riskovat málo a mnozí takové riziko rádi podstoupí;

b) z pohledu preventivních strategií: u majetkové kriminality existuje značné množství preventivních možností: některé právní úpravy (týkající se pohybu osob, aut a jiných věcí přes státní hranice, obchodování s auty, registrace aut, registrace obchodování se starožitnostmi apod.), dále především situační prevence, viktimologická prevence;

Zvláštní důraz v omezování majetkové kriminality je nutné klást na situační prevenci (týká se kapesních krádeží, krádeží v obchodech, krádeží motorových vozidel či věcí z nich, krádeží vloupáním do bytů a dalších objektů). Pokud jde o důležité objekty, je dobré vycházet z koncepce tzv. „bezpečného domu“. Tato koncepce spočívá v komplexním přístupu k ochraně majetku a zdraví lidí, řízeném a kontrolovaném z jednoho místa. Preventivní význam u majetkové kriminality má zejména operativní získávání potřebných informací, počítačové a satelitní systémy již dnes umožňují např. účinný boj proti krádežím motorových vozidel.

4.5 Prevence kriminality

Prevence kriminality zahrnuje soubor nerepresivních opatření, tedy veškeré aktivity vyvíjené státními, veřejnoprávními i soukromoprávními subjekty směřující k předcházení páčání kriminality a snižování obav z ní. Patří sem opatření, jejichž cílem či důsledkem je zmenšování rozsahu a závažnosti kriminality a jejích následků, ať již prostřednictvím omezení kriminogenních příležitostí, nebo působením na potenciální pachatele a oběti trestných činů. Jedná se o opatření sociální prevence, situační prevence, včetně informování veřejnosti o možnostech ochrany před trestnou činností a pomoci obětem trestných činů. Prevence kriminality úzce souvisí s prevencí dalších sociálně patologických jevů, z nichž k nejzávažnějším patří nejruž-

²⁶ Čírtková, L. a spol., *Vybrané problémy kriminologie*, FMV, Praha, 1991, s. 51

nější formy závislostí. Je známou skutečností, že jednodušší a levnější je sociálně patologickým jevům předcházet než následně se snažit napravovat vzniklé škody.

Majetkovou kriminalitu je možné charakterizovat tedy také jako důsledek kulturního a civilizačního procesu a hospodářských poměrů. Tradičně byla vysvětlována především v souvislosti s chudobou, nouzí a nezaměstnaností. V posledních desetiletích v dobách hospodářské prosperity a průmyslového růstu však bývá často označována jako „kriminalita blahobyti“.²⁷

4.5.1 Sociální prevence

Je zaměřena nejrozšířeněji, neboť je zaměřena na sociální kriminogenní faktory a na jejich překonávání či neutralizaci; společnost a stát docilují žádoucího stupně konformity lidského chování především vnější kontrolou lidského chování. Zvláštní postavení ve společenských normativních systémech má právní řád. Především jde o trestní právo. Jedním z prvořadých předpokladů prevence kriminality je kvalitní zákonná úprava a její kvalifikace a využívání. V procesu schvalování nových zákonů je žádoucí se ptát i na to, jak mohou ovlivnit vývoj kriminality. Preventivní význam mají komunity i jednotlivci; v současné době konzumu a hedonismu se prosazuje právní nihilismus. Vnější kontrola chování může být formální a institucionalizovaná či neformální a neinstitucionalizovaná. Každá společnost má svůj mravní řád. Úloha médií v sociální prevenci je značná, spolehlivější než vnější kontrola je vnitřní kontrola lidského chování (seberegulace vlastního chování). Socializace je procesem začleňování jednotlivce do společnosti a její kultury. V socializaci sehrává nejdůležitější roli prostředí, ve kterém dítě a mladistvý vyrůstá (rodina, škola, sféra volného času). Významný vliv z hlediska prevence má i výchova občanů k úctě a dodržování právních norem a ke zvýšení jejich morální a etické úrovně.²⁸

4.5.2 Situační prevence

Je zaměřena na odstraňování kriminogenních situací, na omezování příležitostí ke spáchání trestných činů a na zvyšování rizika dopadení pro pachatele. Situační prevence předpokládá, že velká část kriminality je uskutečňována na základě racionální úvahy potenciálního pachatele. Opatření situační prevence:

- zvýšení ochrany objektů, osob a věcí,
- přemístění ohrožených věcí na bezpečnější místo,

²⁷ Kaiser, G., *Kriminologie*, Heidelberg, 1996, s. 836

²⁸ Novotný, O., Zapletal, J., a kol., *Kriminologie*, Eurolex Bohemia, Praha, 1991, s. 159

- ztížení přístupu k prostředkům vhodným pro spáchání trestného činu,
- zmenšení očekávaného prospěchu z trestného činu a zvýšení rizika pro pachatele,
- zlepšení dohledu nad lokalitou.

Již klasickou je dnes teorie tzv. „hájitelného prostoru“, architekta Oscara Newmana, kdy podle něho jsou kriminogenní charakteristiky určité oblasti ovlivňovány:

- stupněm zjevnosti územní příslušnosti obyvatel lokality, která umožňuje odlišit „vlastní“ osoby od „cizích“ osob,
- možnostmi přirozeného dohledu místních obyvatel nad jejich lokalitou,
- vytvořením určité pozitivní pověsti lokality a určité komunitní soudržnosti,
- vytvořením určitého estetického a funkčního prostředí lokality.

K angažovanosti občanů v prevenci kriminality mohou přispět občanské či sousedské hlídky. Účinnost situační prevence může však být jen krátkodobá či nestálá, nebo vede k přesunu kriminality. Jsou to aktivity pořádkové a hlídkové služby Policie ČR, ale i městské policie, bezpečnostních služeb, placených hlídačů a vrátných. Zvláštní možnosti v oblasti prevence poskytují kamerové systémy, monitorující kriminogenní zóny.²⁹

4.5.3 Viktimologická prevence

Viktimologická prevence se koncentruje na využití viktimologických poznatků. Mnohé z nich mají svůj význam pro prevenci kriminality a lze je uplatnit při tvorbě preventivních programů. Viktimologická prevence se ovšem do určité míry překrývá s prevencí sociální a s prevencí situační. Viktimologická prevence je orientována především na potenciální a skutečné oběti trestných činů, zaměřuje se na činnost osvětovou a poradenskou a na vštěpování obecných a speciálních zásad ochrany ohrožených osob. Osvětová činnost pamatuje na poučení o tom, jak se mají lidé chovat, aby sebe a svůj majetek zbytečně nevystavovali zvýšenému nebezpečí napadení. Do viktimologické prevence zahrnujeme i výcvikové kurzy psychologické i fyzické sebeobrany, terapeutické a rehabilitační zacházení po přestálém útoku i prevenci orientovanou na nebezpečí viktimologické recidivy apod.

²⁹ Novotný, O., Zapletal, J., a kol., *Kriminologie*, Eurolex Bohemia, Praha, 1991, s. 170

4.5.4 Prevence primární, sekundární a terciární

Podle toho, komu jsou preventivní aktivity adresovány, rozeznáváme prevenci primární, sekundární a terciární.

1) Prevence primární: jedná se o preventivní aktivity adresované veškerému obyvatelstvu či některým demograficky vymezeným skupinám obyvatel. Primární prevence se snaží pomocí hospodářské politiky, sociální politiky, kulturní politiky, právní politiky apod. působit na příčiny kriminality; patří sem i generálně preventivní působení trestní justice na řádné občany,

2) Prevence sekundární: jedná se o preventivní aktivity orientované na potenciální pachatele, na potenciální oběti a na kriminogenní situace. Sekundární prevence je adresována především kriminálně rizikovým skupinám. Značnou důležitost má sekundární prevence zaměřená na překonání kriminogenních situací (nebezpečné křižovatky v dopravě, nádražní haly, dezorganizované městské čtvrti),

3) Prevence terciární: je zaměřena hlavně na předcházení kriminální recidivě u pachatele a viktimologické recidivě u oběti. U oběti půjde i o předcházení sekundární viktimizace, o napravení následků trestného činu a o poskytnutí potřebné pomoci. U pachatelů půjde o jejich sociální reintegraci, kterou se zabývá penologie.

5 Majetková kriminalita organizovaných skupin

5.1 Pojem organizované kriminality a formy trestné činnosti

Definovat pojem organizované kriminality je nesnadné, jde o jev velmi heterogenní, zahrnující mnoho druhů trestných činů. Organizovaná kriminalita je soustavná a plánovitá trestná činnost páchaná hierarchicky strukturovanou skupinou osob, mezi nimiž existuje dělba činnosti. Jejím primárním cílem je dosažení vysokého zisku. Vedle termínu „organizovaná kriminalita“ se užívá pojmu „organizovaný zločin“. Můžeme říci, že organizovaný zločin je pojmem užším (zahrnuje pouze vysoce strukturované formy zločinu mafiánského typu). **Pojmové znaky organizované kriminality:**

- skupinovost,
- soustavnost,
- plánovitost,
- dělba činnosti,
- hierarchická struktura skupiny,

- úsilí o maximální zisk.

Doprovodné znaky organizované kriminality:

- přijímání ochranných opatření proti odhalení a postihu,
- používání násilí či pohrůžky násilím proti osobám a věcem,
- internacionalizace organizované kriminality,
- využití prvků moderní infrastruktury.³⁰

Četné kriminologické studie ukazují, že pachatelé organizované kriminality se některými specifiky odlišují od jiných typů pachatelů; mluví se o profesionálním zločinci, který je zcela novým typem odlišným od tradičního obrazu zločince z povolání; profesionální zločinec se vyznačuje nejen vysokou odborností, ale též mobilitou, flexibilitou, způsobilostí rychlé inovace a modernizace.

Společenská závažnost organizované kriminality je mimořádně vysoká (kvantitou i závažností z ní pramenících zločinů). Organizovaná kriminalita vyvolává pocit silného ohrožení občanů; Velmi závažným důsledkem organizované kriminality může být vznik tzv. paralelní společnosti sledovaná korupcí státních úředníků, policie a justice (díky ohromným ziskům, které zločinecké organizace přelévají do legálního hospodářského systému);

S pojmem „organizovaná kriminalita“ souvisejí i některé další jevy, můžeme sem např. zahrnout i politicky a nábožensky motivovaný terorismus; protože však pro terorismus není dominantním rysem snaha o dosažení peněžního zisku, neřadíme jej do organizované kriminality, pro niž je zistný motiv příznačný;

Širším pojmem než je organizovaná kriminalita je „skupinová trestná činnost“(zde scházejí některé znaky charakteristické pro organizovanou kriminalitu, např. hierarchická struktura skupiny, dělby činnosti apod.).³¹

Formy trestné činnosti spojené s organizovanou kriminalitou: Hlavním motivem organizovaného zločinu je záměrné, dlouhodobé a systematické dosahování maximálního zisku bez ohledu na použité prostředky:

a) aktivity ziskové = základní: patří sem různé druhy majetkové kriminality (krádeže aut a obchod s nimi, krádeže a pašování uměleckých předmětů) i hospodářské kriminality (zakládání podvodných a fiktivních firem, padělání dokumentů, měny, pašování a padělání zboží, padělání ochranných známek apod.), ale i trestné činy proti svobodě a lidské důstojnosti (vydírání, racketeering, organizování nelegální migrace, zpro-

³⁰ Kaiser, G., *Kriminologie*, C.H. Beck, Praha, 1994 str. 165

³¹ Čírtková, L., *Policejní psychologie*, Support, Praha, 1994, str. 195

středkování nelegálního zaměstnávání cizinců, organizování prostituce, výroba pornografie), dále sem patří kriminalita spojená s výrobou, pašováním a distribucí drog, obchod se zbraněmi, obchodování s nebezpečnými odpady, radioaktivními materiály, s lidmi i s lidskými orgány,

b) aktivity zabezpečovací a krycí: slouží k zajištění nerušeného průběhu ziskových operací, bezpečnosti a beztrestnosti organizace a jejích členů a k získávání potřebných informací. Patří sem korupce, kompromitování a diskreditace, potlačování důkazů, ovlivňování a zastrašování svědků, účelové užívání násilí, akce namířené proti zákonnému průběhu trestního řízení,

c) legalizace výtěžků ze zločinu = praní špinavých peněz. Jedná se o činnosti směřující k zastření původu zisku pocházejícího z trestné činnosti a posléze k jeho legalizaci, příp. investování do legální ekonomiky; tyto aktivity lze považovat za znak vyšší vývojové fáze organizovaného zločinu; z. č. 61/1996 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a o změně a doplnění souvisejících zákonů, definuje legalizaci výnosů jako jednání sledující zakrytí nezákonného původu výnosu s cílem vzbudit zdání, že se jedná o příjem nabytý v souladu se zákonem.³²

5.2 Typologie zločineckých organizací:

Jedno možné dělení (Schneider) rozlišuje:

- 1. zločinecké organizace** založené na tradičním neformálním rodinném systému, který se vyznačuje určitým chováním a kulturními hodnotami (sicilská mafie, nigerijské organizace),
- 2. zločinecké organizace** založené na volném neformálním systému složeném ze zločinců z povolání,
- 3. zločinecké organizace** založené na racionálním formálním sociálním systému s pevnou byrokratickou výstavbou, hierarchickou a autoritativní strukturou.

Jiné dělení (Osmančík) rozlišuje:

- 1. klasický** = nižší, vývojově starší, mafiánský typ, který je založen na osobních vztazích,
- 2. manažersko-podnikatelský**, vývojově mladší a vyšší typ, založený na funkčních vztazích.³³

³² Zapletal, J., Kriminologie, díl II. Zvláštní část, Policejní akademie ČR, Praha, 1999, str. 134

³³ Osmančík, O., Karabec, Z., *Kriminologie a nové dimenze zločinnosti*, in Musil, J., Vanduchová, M. (ed.), *Pocta Otovi Novotnému k 70. narozeninám*, Kodex Bohemia, Praha, 19989, str. 131-141

Další dělení (Musil) rozlišuje:

- 1. mafiánské organizace** (Mafie, Camorra, Yakuza)-typická klanová soudržnost, vendeta, péče o členy, rituály,
- 2. kriminální seskupení volnějšího charakteru** (typické pro západní Evropu)-chybí rituální a iracionální prvky, pojítkem je především společný „obchodní zájem“.³⁴

5.3 Struktura zločineckých organizací:

1) Síťový model: jednotliví členové zločineckého seskupení jsou propojeni relativně volnými vztahy vzájemné kooperace a podpory; existující hierarchie zajišťuje především stabilitu a kontinuitu organizace, ale nevykonává přímou řídicí funkci ve vztahu ke konkrétním akcím. Členové vyvíjejí samostatné aktivity. Pro konkrétní akce jsou na základě vzájemné podpory a spolupráce vytvářeny v rámci organizace dočasné účelové struktury a skupiny, příkladem mohou být tzv. čínské triády,

2) Buněčný model: organizace je zde tvořena více souřadnými skupinami (buněkami), z nichž každá může operovat relativně samostatně a zajišťovat veškeré nezbytné činnosti bez rozsáhlejší vazby na ostatní skupiny. Prozrazení či likvidace jedné z buněk tak neohrožuje celou organizaci ani vážněji nenarušuje její činnost. Centrála prosazuje po vertikální linii pouze strategické zájmy organizace, avšak nezasahuje do jednotlivých akcí buněk. Příkladem jsou některé kolumbijské drogové kartely, nigerijské organizace,

3) Pyramidální model: je založen na monolitické organizaci se striktní a jednotnou vertikální hierarchií nadřízenosti a podřízenosti. Veškerá činnost organizace je koncepčně řízena z jednoho centra; pravomoci jsou odstupňovány v závislosti na pozici v hierarchii organizace a více nižších článků je vždy řízeno jedním vyšším článkem organizace. Příkladem je Mafie, Camorra, Cosa Nostra, Zakuta.³⁵

6 Kriminalita mládeže

6.1 Pojem a fenomologie kriminality mládeže

V průběhu 90. let 20. stol. došlo k prudkému nárůstu počtu pachatelů z řad dětí a mládeže (zhruba na 15 % všech pachatelů). Specifické rysy struktury kriminality mladistvých a dětí:

³⁴ Musil, J., *Kriminalistika*, C.H. Beck, Praha, 2001, str. 62

³⁵ Zapletal, J., *Kriminologie*, díl II. Zvláštní část, Policejní akademie ČR, Praha, 1999, str. 134

- velikost podílu majetkové kriminality činí u mladistvých 65 % (oproti 34 % u dospělých),
- nedostatečná plánovitost přípravy trestného činu,
- neadekvátnost jednání,
- neschopnost odložit uspokojení svých potřeb na pozdější dobu nebo se některých potřeb vzdát,
- použití brutálního násilí,
- v době páchaní trestné činnosti často není přítomna rozpoznávací a ovládací schopnost,
- objektem zájmu jsou věci atraktivní pro mladistvé k naplňování určitého životního stylu (motorová vozidla, motorky, kola, mobilní telefony, cigarety, alkohol, elektronika apod.),
- majetková trestná činnost spojená s potřebou mladistvých toxikomanů získat si prostředky na drogu,
- vandalismus,
- šikanování,
- nebezpečí tláčení části mládeže k extremistickým hnutím,
- trestná činnost často páchaná pod přímým vlivem vrstevníků,
- trestná činnost často páchaná pod vlivem určitých asociálních či antisociálních módních životních stylů,
- pro mladistvé pachatele je příznačné dřívější zahajování sexuálního života a promiskuitní životní styl,
- trestné činy vyvěrající často z neopatrnosti a nezkušenosti či z nebezpečného experimentování (požáry, výbuchy, anonymní telefonáty).

Kriminalita dětí a mládeže (juvenilní delikvence) je předmětem zájmu několika forenzně psychologických disciplín (kriminologická a kriminalistická psychologie, soudní psychologie, personalistika, penologie). Dále významně ovlivňuje stav a dynamiku kriminality celkové a její podíl v současné době činí přes 20%, přičemž nárůst je patrný zejména od počátku devadesátých let.³⁶

³⁶ Matoušek, O., Kroftová, A., *Mládež a delikvence*, Portál, Praha, 1998, str. 143

6.2 Etiologie kriminality mládeže

Při výkladu o etiologických aspektech kriminality nelze odhlédnout od biologického základu (genetiky, dědičnosti). Význam mají biologické anomálie, odlišnosti poznamenávající vzhled člověka či jeho zdravotní stav. Tito lidé (týká se i minoritních antropologicky odlišných skupin) bývají často vytlačováni na okraj společnosti a potom frustrace těchto lidí přerůstá do různých druhů neadekvátního jednání. Mladí lidé různě reagují na alkohol a drogy, ty velmi často stojí u zrodu nejen majetkové trestné činnosti mládeže. U zrodu trestné činnosti mládeže stojí často i fyzická vyspělost a nadměrná sexuální potence. O adekvátním či neadekvátním chování mladých jedinců rozhodují do značné míry jejich psychické charakteristiky. Asociální či antisociální projevy mají závažnou souvislost s poruchami rodinného prostředí (připravenost či nepřipravenost rodičů na výchovné poslání, nechtěné dítě, nepřítomnost mužského či ženského vzoru, příchod nového partnera do rodiny, výchovné zanedbávání). Do výchovy dětí a mladistvých zasahuje významným způsobem předškolní zařízení a škola (stigmatizace, záškoláctví, vrstevníci). Významným faktorem je prožívání volného času (pocit nudy apod.).

6.3 Kontrola kriminality mládeže

Základní koncepce výchovného působení na nastupující generaci je založena na Listině základních práv a svobod a na Úmluvě o právech dítěte. Základní vztahy v rodině, vzájemná práva a povinnosti jejích členů upravuje Zákon o rodině, a dále Zákon o sociálně-právní ochraně dětí. Významné úkoly v péči o predelikventní a delikventní děti plní pracovníci sociálně-právní ochrany dětí, kteří působí v rámci krajských úřadů a obecních úřadů s rozšířenou působností. Tito pracovníci uskutečňují péči o ohrožené děti a mladistvé, poskytují poradenské služby, účastní se trestního řízení proti mladistvým apod. V posledních letech se rozvíjí významná sociální terénní aktivita, která vychází z poznatku, že je třeba ohrožené jedince z řad mládeže aktivně vyhledávat v prostředí, ve kterém se spontánně vyskytují. Tuto specializovanou činnost vykonávají sociální asistenti (streetworkeri). Problematika trestní odpovědnosti, trestání a trestního stíhání mladistvých je řešena zákonem č. 218/2003 Sb., O odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže. Tento zákon říká, že „pokud tento zákon nestanoví jinak, užije se na toho, kdo v době spáchání činu nepřekročil osmnáctý rok věku, obecných právních předpisů“.³⁷ Tento zákon zavádí tzv. soudy pro mládež. Soudci, státní zástupci, příslušníci policejních orgánů a úředníci probační a mediační

³⁷ Zákon č. 218/2003 Sb ve znění pozdějších doplnění dostupný na <http://www.sagit.cz> – ze dne 19. 02. 2010

služby musí mít zvláštní průpravu pro zacházení s mládeží. Soudy mládeže mají v občanském soudním řízení rozhodovat i ve věcech činů jinak trestných, kterých se dopustila osoba mladší 15ti let. V těchto věcech mají vybírat ze škály opatření (dohled probačního úředníka, zařazení do terapeutického, psychologického nebo jiného vhodného výchovného programu ve středisku výchovné péče, ochranná výchova).

6.4 Obecné principy soudnictví ve věcech mládeže v ČR

6.4.1 Historické souvislosti

Samostatný trestněprávní systém, zabývající se delikvencí mládeže, se v České Republice datuje od roku 1931, kdy byl přijat zákon o trestním soudnictví nad mládeží. Jednalo se o velmi moderní normu zdůrazňující výchovný aspekt trestní politiky. Okolnosti rozpínání Velkoněmecké říše a vznik Protektorátu Čechy a Morava v roce 1939 bohužel přerušil zdárný rozvoj soudnictví nad mládeží v Československu., V roce 1945 po osvobození republiky začal opět pro všechny platit zákon z roku 1931, ovšem v roce 1950 byl nahrazen trestním zákonem po sovětském vzoru a po dalších 63 let existovaly jisté pozůstatky speciálních norem pro mladistvé pouze jako součást trestního zákoníku.³⁸

Po pádu komunistické totality v roce 1989 byly postupně zaváděny nové moderní alternativní tresty, opatření a procesní postupy (např. trest obecně prospěšných prací, podmíněné upuštění od potrestání, probační dohled, podmíněné zastavení trestního stíhání a schválení narovnání mezi obětí a pachatelem). V roce 2001 byla zřízena Probační a mediační služba v rámci Ministerstva spravedlnosti, která je hlavním hybatelem rozvoje restorativní justice pro dospělé i mladistvé – nabízí mediaci mezi obětí a pachatelem, připravuje zprávy pro rozhodování státních zástupců nebo soudů, provádí probační dohled a organizuje a kontroluje výkon alternativních trestů a opatření.

Nový samostatný zákon o soudnictví ve věcech mládeže (č. 218/2003 Sb.) byl po dlouhých přípravách a zdržení v parlamentu nakonec přijat a nabyl účinnosti v lednu 2004. Jedná se o speciální zákon vůči trestnímu zákonu a trestnímu řádu, které jinak platí subsidiárně i pro mladistvé a stanovují např. skutkové podstaty trestných činů a postup policie, státních zástupců a soudů.

³⁸ Šámal, P., Válková, H., Sotolář, A., Hrušková, M., *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář. I. vydání*, C. H. Beck, Praha, 2004, str. 7-14

6.4.2 Hranice trestní odpovědnosti

I když hranice trestní odpovědnosti zůstala v České Republice na 15 letech věku (vedou se politické diskuse o jejím snížení) a zákon o soudnictví ve věcech mládeže platí pro mladistvé do 18 let, došlo k prolomení této hranice, a to dvěma směry.

Dle nového zákona o soudnictví ve věcech mládeže (§ 93) lze i dítěti mladšímu 15 let (dolní hranice není zákonem omezena a závisí v podstatě pouze na stupni vyspělosti dítěte a schopnosti uvědomit si důsledky svého chování) uložit opatření výchovného charakteru, naopak dle trestního zákona lze i pachateli blízkého věku mladistvých (většinou se za to považuje věk do 21 let) uložit opatření dle zákona pro mladistvé a trestní sazby dle trestního zákona se mohou snížit o $\frac{1}{4}$.

6.4.3 Účel a zásady zákona

Účel zákona o soudnictví ve věcech mládeže je definován v § 1 odst. 2, který praví, že na mladistvé nebo děti, které se dopustily provinění proti zákonu, mají být užita taková opatření, které účinně přispějí k tomu, aby se provinilci:

- a) nadále zdrželi protiprávních činů,
- b) našli si společenské uplatnění, odpovídající jejich schopnostem,
- c) podle svých sil a schopností přispěli k odčinění újmy, způsobené protiprávním činem a
- d) řízení musí přispívat k předcházení a zamezování páchání protiprávních činů.

Mezi zásadní zásady zákona dále dle § 3 patří:

- upřednostňování zvláštních způsobů řízení (tzv. odklonů od klasického řízení), obnovujících narušené sociální vztahy a působících především preventivně před ukládáním trestních opatření,
- individualizace opatření dle osobnosti toho, komu je ukládáno, jeho věku, rozumové a mravní vyspělosti, osobním, rodinným a sociálním poměrům včetně způsobu jeho výchovy,
- důsledná ochrana osobních údajů provinilce a zákaz jejich zveřejňování,
- směřování řízení k dosažení náhrady škody poškozenému nebo dosažení jiného zadostiučinění,

- požadavek zvláštní odborné průpravy příslušníků policie, státních zástupců, soudců a probačních úředníků pro práci s mládeží³⁹

6.5 Kompetence státního zástupce a soudu pro mládež

Velkou výhodou zákona je to, že umožňuje výchovná opatření se souhlasem provinilce ukládat již v přípravném řízení státnímu zástupci, popř. jimi doplňovat zvláštní způsoby řízení (především odklony v podobě podmíněného zastavení trestního stíhání, podmíněného upuštění od uložení trestního opatření nebo odstoupení od trestního stíhání, dalším odklonem je schválení narovnání mezi obětí a pachatelem, kterým se řízení definitivně zastavuje – tyto odklony jsou možné u méně závažných činů se sazbou odnětí svobody do pěti let).

Soud pro mládež může kromě výchovných opatření nebo odklonů také vyslovit vinu a uložit ochranná nebo trestní opatření (viz níže), i když provinilec vinu popírá nebo nechce vypovídat. Výjimečně může také vzít mladistvého obviněného do předsoudní vazby, která může trvat maximálně dva měsíce a může být nahrazena probačním dohledem a dalšími výchovnými opatřeními.⁴⁰

6.5.1 Základní typy ukládaných opatření

- výchovná opatření (dohled probačního úředníka, probační program, výchovné povinnosti – např. bydlet s rodiči, zaplatit určenou částku na fond obětí trestné činnosti, vykonání obecně prospěšné činnosti do 60 hodin, náhrada škody, usilování o vyrovnání s poškozeným, léčení závislosti, účast v programu sociálního výcviku, psychologického poradenství atp., výchovná omezení – např. ne navštěvovat určité akce či nevhodná prostředí, nestýkat se s určitými lidmi, ne užívat návykové látky, nehrát hazardní hry, neměnit bez ohlášení probačnímu úředníkovi své bydliště atp., napomenutí s výstrahou),
- ochranná opatření (ochranné léčení, zabránění věci a ochranná výchova),
- trestní opatření (obecně prospěšné práce od 50 do 200 hodin, peněžitá opatření s odkladem výkonu nebo bez odkladu, propadnutí věci, zákaz činnosti, vyhoštění, odnětí svobody s podmíněným odkladem a s dohledem nebo bez odkladu); trestní sazby, které jsou i pro mladistvé od 15 do 18 let za jednotlivé činy

³⁹ Šámal, P., Válková, H., Sotolář, A., Hrušková, M., *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář. 1. vydání*, C. H. Beck, Praha, 2004, str. 7-14

⁴⁰ Zdroj - www.best.spj.cz/dokumenty/ANALYSIS_CZ_for_translation.doc - on line dne 19.02.2010

stanovené v trestním zákoně, se u mladistvých snižují na polovinu, přičemž horní hranice nesmí převyšovat 5 let (u nejzávažnějších činů 10 let odnětí svobody), tresty se vykonávají ve speciálních věznicích pro mladistvé.

- Dítěti, mladšímu 15 let, které spáchalo čin „jinak trestný“ dle trestního zákona, může pouze soud uložit dle § 92 zákona o soudnictví ve věcech mládeže jistá opatření: a) dohled probačního úředníka, b) zařazení do terapeutického, psychologického či výchovného programu v ambulantním školském zařízení nebo c) ochrannou výchovu ve výchovném ústavu (ta je uložena vždy, když je dítě starší 12 let a spáchalo velmi závažný čin), délka trvání opatření není omezena a závisí na individuálním vývoji případu, soud je může zase kdykoliv zrušit.

Mladistvý je v řízení dle tohoto zákona povinně zastoupen obhájcem, který je mu ustanoven soudem, pokud si jej sám nezvolí, o stíhání je také vyrozuměn specialista na mládež obecního úřadu (tzv. kurátor pro mládež) v místě bydliště provinilce, který připravuje pro policii, státního zástupce a soud zprávu o osobních a sociálních poměrech provinilce a jeho rodiny a účastní se všech vyšetřovacích úkonů a soudních jednání; do případu se také zapojuje probační úředník, který ve vhodných případech nabízí mediaci mezi obětí a pachatelem nebo vyvíjí jiné činnosti ke zmírnění konfliktního stavu, popř. zprostředkovává probační program nebo vykonává nad provinilcem dohled a kontroluje výkon výchovné povinnosti obecně prospěšné činnosti a trestního opatření obecně prospěšných prací.⁴¹

6.6 Aktuální vývoj v České Republice

V souvislosti se zákonem o soudnictví ve věcech mládeže byl započat rozvoj tzv. probačních programů (které jsou zákonem definovány jako jeden typ výchovných opatření). Probační mediační služba prozatím nedisponuje vlastními specializovanými probačními programy pro mladistvé. Ministerstvo spravedlnosti společně s externími spolupracovníky připravilo akreditační systém, na základě jsou akreditovány programy zaměřené na snižování rizik opakování trestné činnosti mladistvých a vedení mladistvých pachatelů k životu v souladu se zákonem, které poskytují organizace působící mimo justiční systém.

V prvním kole výběrového řízení národní akreditační komise akreditovala 46 probačních programů, které od letošního roku začínají být v různých okresech České Republiky pilotovány a

⁴¹ Zdroj - www.best.spj.cz/dokumenty/ANALYSIS_CZ_for_translation.doc - on line dne 19.02.2010

po dvou letech budou podrobeny akreditaci dle přísnějších kritérií, Ministerstvo spravedlnosti letos také poprvé vyčlenilo z rozpočtu 2 miliony korun – cca 67.000 € na podporu těchto programů). Pilotně se v šesti městech České Republiky na základě projektu Phare Probační a mediační služby s partnerskou Národní probační službou Anglie a Walesu rozbíhá projekt interdisciplinárních týmů pro řešení kriminality mládeže inspirovaný anglickou zkušeností (Youth Justice Boards).⁴²

6.6.1 Statistické údaje kriminality mládeže v ČR

Ačkoliv trend kriminality mládeže je spíše mírně klesající a souvisí se snížením porodnosti a absolutních čísel mládeže, nový zákon o soudnictví ve věcech mládeže přinesl zvýšení nápadu případů dětí a mladistvých u Probační a mediační služby oproti roku 2003 o 75%. Z celkového počtu 3969 případů ve věcech mládeže v roce 2004 bylo 3701 případů mladistvých ve věku 15 – 18 let a 268 případů dětí do 15 let. Z celkového počtu případů bylo 63% v přípravném řízení a 37% ve vykonávacím řízení po rozhodnutí soudu, což je možno považovat za pozitivní, protože většinu případů se podařilo zachytit v nejranějších stádiích a odklonit je od soudního řízení. Podařilo se uskutečnit přímé mediační setkání mezi obětí a provinilcem ve 13% z celkového počtu případů, uzavřít 422 dohod o náhradě škody a napsat 627 zpráv před rozhodnutím státního zástupce nebo soudu.

Přes uvedené velmi pozitivní výsledky prvního roku účinnosti nového zákona o soudnictví ve věcech mládeže přetrvává mnoho zásadních problémů, komplikujících plný rozvoj tohoto odvětví ve srovnání s nejvyspělejšími zeměmi světa, především personální poddimenzovanost probačních úředníků (pouze cca 250 na 10 mil. obyvatel, přitom se zabývají i dospělými klienty) a nedostatečná koordinovanost odborných složek, zabývajících se mládeží především v oblasti vzdělávání, metodiky a managementu.⁴³

⁴² Zdroj - www.best.spj.cz/dokumenty/ANALYSIS_CZ_for_translation.doc - on line dne 19. 02. 2010

⁴³ Zdroj – statistika Probační a mediační služby na www.justice.cz - on line dne 19. 02. 2010

II. PRAKTICKÁ ČÁST

V současné době jsou útoky proti majetku nejvíce páchanou trestnou činností. Tato trestná činnost tvoří převážnou část celkové kriminality, a i když v současné době nemá vzestupnou tendenci, budí u občanů oprávněný strach o svůj majetek. Z těchto důvodů jsem vlastní výzkumnou část této práce zaměřil na problematiku majetkové trestné činnosti. Vlastní výzkumná studie je zaměřena zejména na majetkovou kriminalitu v okrese Liberec, což čítá celkem 7 obcí včetně Liberce, toto území je dále dle policejního členění děleno na 5 celků.

7 Cíl výzkumné práce

Hlavním cílem mé práce je zhodnocení forem a rozsahu páchání majetkové trestné činnosti, charakteristika pachatelů této trestné činnosti, a to s ohledem na vlivy působících faktorů, a to jak politických, tak i sociálních. Údaje o celkových počtech spáchaných majetkových trestných činů, tzn. o rozsahu kriminality, jsem hodnotil se zřetelem na věkovou strukturu příslušné věkové populace a to z důvodu, abych získal ucelený náhled o tzv. „úrovni kriminality“.

Předmětem mé výzkumné studie byl vzorek pachatelů majetkové trestné činnosti, kteří jsou kriminálně aktivní na území okrese Liberec. V samotném výzkumu jsem sledoval jak příčiny a metody páchání majetkových deliktů, tak i samozřejmě osobnostní charakteristiku pachatele. Vzhledem ke skutečnosti, že okres Liberec je v co do počtu spáchaných majetkových trestných činů na druhém místě v celorepublikových policejních statistikách, je možné předpokládat, že skutečnosti zjištěné na uvedeném výzkumném vzorku kriminální populace v ČR, budou reprodukovatelné v celorepublikových průměrech a statistikách. Při posuzování nejen policejních statistik o kriminalitě je dále nutné zohlednit tzv. latentní kriminalitu (tj. skutky proti zákonu, které nebyly z jakýkoliv důvodů, nikdy oznámeny orgánům činným v trestním řízení), a která je bohužel mnohem četnější než skutky oznámené. Její úroveň, rozsah a závažnost se dá pouze odhadovat podle průzkumů a výpovědí zadržených a vyslýchaných pachatelů majetkové trestné činnosti, kteří se k těmto neoznámeným skutkům přiznají.

8 Stanovené předpoklady

Ve výzkumné práci jsem si stanovil čtyři základní výchozí předpoklady, týkajících se forem, metod a pachatelů majetkové trestné činnosti. Úkolem mé výzkumné práce tudíž je potvrzení či vyvrácení níže uvedených předpokladů:

Předpoklad č. 1

Předpokládám, že metody a formy páčání majetkových trestných činů se na území okresu Liberec změnily. Domnívám se, že formy individuálního páčání trestné činnosti ustupují formám organizovaným, a že tedy způsoby páčání majetkové trestné činnosti se stávají čím dál dokonalejšími a jejich pachatelé mají pro jejich spáchání jiné pohnutky. Dále předpokládám, že charakteristika majetkových trestných činů je přímo závislá na vnějších společenských faktorech, kdy v důsledku toho došlo ke změně metod a způsobů v páčání trestných činů z hlediska počtu jejich pachatelů a organizovanosti.

Předpoklad byl stanoven na základě skutečností, že politické, hospodářské a společenské události, k nimž v naší současné společnosti neustále a čím dál častěji dochází, přináší velké ekonomické, sociální a i jiné problémy. Tyto vyvolávají u občanů oprávněný pocit nejistoty, v některých případech jsou ohroženy i jejich základní lidské potřeby, kdy vlivem těchto aspektů, se zákonitě na kriminální půdě objevují nové, mnohem propracovanější varianty páčání majetkové trestné činnosti.

Dále je zřejmé, že společensko – politické změny zejména po roce 1989, otevřely hranice dosud hermeticky uzavřených bloků východoevropským státům a Česká republika se zejména z důvodu pro svou geografickou polohu uprostřed Evropy bohužel stává křižovatkou cest organizovaného zločinu na mezinárodní úrovni. Skupinová kriminalita a organizovaný zločin využívá nestability společenského systému a těží z neschopnosti společnosti pružněji reagovat na nový negativní kriminální fenomén.

Předpoklad č. 2

Domnívám se, že průměrný věk pachatelů a věková hranice v době spáchání majetkové trestné činnosti se na území okresu Liberec neustále snižují. V roce 1989 (dle policejních statistik Libereckého kraje), byl průměrný věk nezletilých pachatelů 14,5 let, mladistvých pachatelů 17 let a dospělých 28.8 let.

Při stanovení tohoto předpokladu jsem vycházel, jak již bylo uvedeno, z policejních statistik Libereckého kraje, které uvádějí od počátku devadesátých let nárůst podílu kriminality nezletilých a mladistvých na celkové majetkové kriminalitě.

Trend posledních let přinesl řadu negativních jevů, mezi něž určitě patří zejména změna hodnotového žebříčku dnešní mládeže, organizování a trávení jejich volného času, mnoho neúplných rodin, velká časová zatíženost rodičů, zvýšené užívání alkoholových i nealkoholových drog apod. Rovněž k tomu přispívá také zvyšující se míra nezaměstnanosti, nízká vzdělanost mládeže, což má negativní dopad na celou společnost.

Je taktéž nepochybné, že svůj nemalý podíl na zvýšení zločinnosti mládeže mají masmédia, zejména televize a její programové složení. Sledování televize se věnuje v dnešní době mládež čím dál více, a to bohužel na úkor jiných volnočasových aktivit. Svůj negativní dopad mají i počítačové hry, ve kterých se člověk může stát čímkoli a dělat cokoli. Z tohoto hlediska ztrácí mladí lidé smysl pro realitu a mnohdy i logické myšlení. Televize a počítačové hry mohou tedy potencionálně negativně ovlivňovat velké množství mladých lidí a zobrazováním fiktivního násilí a dalších společensky negativních jevů mohou neblaze působit a posilovat asociální sklony nejen mládeže, ale i dospělých jedinců.

Předpoklad č. 3

Předpokládám, že agrese pachatelů majetkových trestných činů se v okrese Liberec mezi lety 2000 a 2007 zvyšuje a přibývá majetkových trestných činů, které jsou provázeny jak fyzickým násilím, tak i jinými fyzickými agresemi. (V roce 2000, bylo v okrese Liberec registrováno celkem 64 loupežných přepadení, které byly spáchány recidivisty, nezletilými a mládeží).

Tento předpoklad vychází také z mých vlastních pracovních zkušeností, které byly získány při odhalování a následné dokumentaci majetkové trestné činnosti. Pokles autority policie a nepříliš účinný trestní systém v naší společnosti mohou být jednou z příčin počtu agresivního jednání kriminální populace k ostatním občanům.

Příčiny násilí a agresivity jsou ve společnosti mnohočetné. Mezi nejdůležitější skupiny etiologických činitelů agresivního chování patří zejména vliv rodiny. V mnoha případech lze sledovat souvislosti agresivních činů s deviantní hodnotovou orientací pachatelů ve směru řešení konfliktů násilnými modely převzatého chování.

Na zvyšující se agresivitu má velký vliv abúzus alkoholových i nealkoholových návykových látek. Neméně významným činitelem rozvíjející se agresivity pachatelů jsou masmé-

dia. Rizika velké prezentace násilí v televizi jsou nesporná, násilí předkládají v televizi jako běžnou formu chování a přispívají tak i k citové otupělosti nejen u disponovaných jedinců.

Předpoklad č. 4

Předpokládám, že v porovnání s rokem 2000 klesla v roce 2007 objasněnost majetkové trestné činnosti. (Před rokem 1989 byla objasněnost majetkové trestné činnosti v procentuálním vyjádření 80 % z celkového počtu ohlášených skutků. V roce 1998 byla procentuální objasněnost objasněných majetkové trestné činnosti již jen 30 %.)

Při stanovení tohoto předpokladu jsem vycházel, jak již bylo výše uvedeno, z policejních statistik Libereckého kraje, které uvádějí od počátku devadesátých let pokles podílu objasněnosti majetkové kriminality. Tento jev je dán stále více se zvyšujícím technickým a odborným zdokonalováním pachatelů, kterým je v masmédiích v mnoha případech předkládán možný způsob páčání trestné činnosti bez toho, aby byl takto vykonaný trestný čin policií odhalen. V masmédiích je dále pachatelům předkládáno vše, čím policie v současné době při odhalování trestné činnosti disponuje, ať už se to týká materiálního vybavení nebo i veškerých odborných metod a technického vybavení. Pachatelé v současné době disponují mnoha technickými zařízeními, o kterých nemá policie v některých případech ani potuchy, a to zejména při páčání trestné činnosti na úseku krádeže motorových vozidel. Policie má dále v současné době při odhalování trestné činnosti již zastaralé a pro dnešní dobu nedostačující technické vybavení, nebo když už dokonalé vybavení policie má, používá jej jen při vyšetřování závažnější formy trestné činnosti, a to s ohledem na úsporná opatření.

9 Metodika výzkumu

Při řešení mnou nastaveného kriminologického problému je nutné kombinovat vždy vhodně zvolené metody. Takto je možno nahlédnout na problém z různých úhlů a jednotlivé výsledky pak lze lépe kontrolovat a následně i koordinovat. Při konfrontaci sdělených názorů se zjištěnými fakty by při výzkumné práci neměla chybět i historická analýza, tedy vyhodnocení skutečností, které jsou již o problematice známy.

Můj výzkum byl proveden níže uvedenými metodami:

- 1) Rozhovor
- 2) Analýza statistických materiálů
- 3) Analýza spisových materiálů

9.1 Rozhovor

Rozhovor je základní metodou diagnostických a výzkumných technik. Ne vždy jde však tyto techniky zřetelně odlišit. Veškerý kontakt s podezřelou osobou je doprovázen komunikací, ovšem pokud hovoříme o rozhovoru, máme na mysli specifickou techniku, která je však poměrně obtížná. Rozhovor s podezřelou osobou navozuje jeho ochotu ke spolupráci i při jiných způsobech vyšetřování. Charakter rozhovoru závisí na cíli, ke kterému směřuje, a tomu je i podřízena forma a taktika vedení rozhovoru. Rozeznáváme dva typy rozhovorů:

- a) **řízený rozhovor (s různými stupni volnosti)** - iniciativu má osoba, která provádí a řídí výslech. Nejvíce vázaný je standardizovaný rozhovor, vlastně spíše verbálně překládaný dotazník. Výhodou je možnost kvantifikace odpovědí, popřípadě srovnání již získaných odpovědí jiných. Nevýhodou je malá spontánnost a také větší závislost na hypotézách vyslýchaného. Nedozvíme se většinou více, než na co jsme se ptali či co jsme předpokládali. Volnější je částečně řízený rozhovor, kdy vždy je stanoven cíl a základní informace, které chceme získat, taktika během rozhovoru je volnější a dává větší možnost k vyjádření se vyslýchanému.
- b) **Neřízený rozhovor** – neprogramovaný, větší iniciativa je na straně vyslýchaného. Pro rozhovor s podezřelou osobou je přesto vhodné si předem připravit plán rozhovoru, případně základní otázky, ale rozhovor by měl ponechat vyslýchanému dostatek prostoru, zvláště pokud je vyslýchaný ochoten volně hovořit (což nebývá ve většině případů běžné a snadno dosažitelné).⁴⁴

Pro potřeby mé výzkumné práce jsem nejprve zvolil metodu *řízeného rozhovoru*. Vyslýchajícím byly pokládány cílené otázky, které byly předem připravené dle osnovy. V průběhu rozhovoru se přihlíželo na stav a vývoj konkrétní vzájemné verbální interakce. Otázky byly rozděleny na otevřené, u kterých byla vyslýchaným dána možnost odpovídat dle vlastního úsudku a uzavřených, při nichž měli vyslýchaní na výběr z několika možností.

Metoda řízeného rozhovoru, byla v letech 2000 až 2007 postupně uplatňována u všech podezřelých osob, které byly vybrány jako zkoumaný vzorek pro mou výzkumnou práci., s nimiž jsem se na základě své policejní profese postupně dostával do kontaktu, a to jak při běžných situacích v průběhu vyšetřování, tak i při řešení jejich konkrétních protiprávních jednání. Metoda řízeného rozhovoru byla však použita v těch případech, že vyslýchanému nehrozil za své protiprávní jednání větší postih a proto zde byla i vyloučena možnost nebezpečí

⁴⁴ HadjMoussová, Z., *Úvod do speciálního poradenství*, TU Liberec, Liberec, 2002, str. 42, ISBN 80-7083-659-8

úmyslného zkreslování a upravování odpovědí ve svůj prospěch. Při samotných výsleších byla provedena nezbytná opatření, aby vyslýchánými uváděné skutečnosti nebyly ovlivňovány vnějším nevhodným prostředím, které by u vyslýcháných mohlo vyvolávat nežádoucí reakce a emoce. Při samotných rozhovorech (výsleších) byl také kladen důraz na navození a zachování vzájemné důvěrné atmosféry, aby samotný průběh výsledku nebyl předem ovlivněn vztahem a společenským postavením vyslýchajícího a vyslýchaného.

Během volného rozhovoru vyslýchání vyprávěli o své rodině, přátelích, svých zájmech apod. Ze strany vyslýchajícího bylo do vyprávění vyslýcháných osob vstupováno minimálně a velmi citlivě. Volné rozhovory probíhaly ve většině případů i několik hodin, kdy během těchto nebyly prováděny písemné, ani zvukové záznamy, a ve většině případů se podařila navodit atmosféra důvěry. Během rozhovorů byla vyslýcháným osobám nabídnuta káva či jiné občerstvení. V okamžiku opakujících se odmlčení bylo přistoupeno k řízenému rozhovoru, tedy byly kladeny jak předem připravené otázky, tak otázky směřované k objasnění sledovaných trestných činů. I přes již převládající řízený rozhovor se ponechával prostor pro vlastní vyjádření podezřelým osobám ke skutečnostem, s důrazem na volnost emočních projevů.

Pro získání informací k prověřovaným případům a k osobám podezřelých bylo využito volné formy rozhovoru v kombinaci s formou řízeného rozhovoru.

Cílem volného rozhovoru byla spontánní výpověď podezřelých osob za účelem zjistit její životopisné údaje pro doplnění anamnézy a následné vyhodnocení výsledků pro stanovení dalšího postupu. Rozhovory byly navázány prvním osobním kontaktem s přátelským podtextem. První kontakt je rozhodující pro další průběh vyšetřování, vliv kvality přípravy na tento akt je opodstatněný.

Podezřelým osobám bylo v prvopočátku taktéž sděleno, v jakých věcech s nimi bude rozhovor veden, následně byly bezodkladně poučeny o svých právech a povinnostech v pozici podezřelého. Byl jim taktéž vysvětlen termín podání vysvětlení v přípravném řízení. Byly zároveň poučeny o právu nevypovídat. Způsob, kterými byla tato fakta sdělována, musel být proveden s uvážením na možnost, že vyslýcháný využije, už z pozice subjektivního strachu, možnosti nevypovídat či se tzv. „bloknout.“

Během výslechů byly vyslýcháným kladeny přímé otázky s ohledem na zajištěné důkazní materiály svědčících v jejich neprospěch. Jednalo se především o zajištěné stop na místech činů (např. trasologické, daktyloskopické apod.), které byly shodné s podezřelými. Metoda rozhovoru byla kombinována s metodou pozorování a naslouchání.

9.2 Analýza statistických materiálů

Využití statistických materiálů ve výzkumné studii umožňuje získat do jisté míry přesné a objektivní informace týkající se řady společenských aktivit, včetně problematiky majetkové trestné činnosti. Při uvažování o výpovědní hodnotě statistik, bylo třeba zohlednit fakt, že tyto statistiky zachycují pouze určité aspekty kriminality, přesto ale umožňují přehledné a velmi objektivní zmapování stavu kriminality v určité oblasti a vytvářejí vhodné podmínky pro její kontrolu prevenci. Výpovědní hodnota statistik je přímo závislá na volbě zdroje uváděných dat, je nutné, aby výsledky statistik byly zaručeně objektivní a přesné. Při posuzování statistik kriminality je nutné připomínat, že nezahrnuje již zmiňovanou latentní kriminalitu, která je mnohem četnější a dá se pouze odhadovat metodou rozhovoru a průzkumů.

Pro účely mého výzkumu byla uvedena metoda zvolena, protože umožňovala získat jasné a přehledné informace o stavu a vývoji majetkové kriminality, dále umožňovala analyzovat historický vývoj a konfrontovat jej se skutečnostmi, zjištěnými jinou výzkumnou metodou.

Pro tvorbu praktické části výzkumné práce byly použity oficiální statistické přehledy Policie České republiky Krajského ředitelství v Liberci, které dokumentují majetkovou trestnou činnost spáchanou na území Libereckého kraje. Dalšími zdroji pro tvorbu praktické části práce byla data získaná z intranetového serveru Policie České republiky, Statistické sestavy kriminality Policejního prezidia a statistické ročenky Ministerstva spravedlnosti České republiky. Při analýzách získaných statistik jsem se zaměřil na přehledy dokumentující celkové počty, druhy a formy registrované majetkové trestné činnosti v Libereckém kraji v období od roku 2000 do roku 2007 (včetně) a jejím podílu na kriminalitě republikové. Dále byla v mé práci věnována pozornost věkovému zastoupení pachatelů a procentu úspěšnosti v objasněnosti spáchaných majetkových deliktů. Nedílnou součástí mé práce byly taktéž statistické přehledy dokladující prvky agresivního chování pachatelů a statistiky spáchané násilnou formou.

Výsledky mého zkoumání uvedenou metodou jsou tedy objektivní, nemanipulovatelné ze strany vzorku zkoumaných respondentů. Výběr lokality Libereckého kraje, ve které byla moje analýza provedena, je dostačující a uvedené přehledy jsou proto shodné a korespondující s celorepublikovými průměry.

9.3 Analýza spisových materiálů

Vyšetřovací dokumenty, spisy, rejstříky trestů jsou cennou dokumentací pro obsah důkazů, sloužících k trestnímu řízení. Vypovídají nejen o metodě a způsobu spáchání trestného činu,

obsahují ale rovněž výpovědi samotného pachatele, včetně jeho pohnutek a motivu. V těchto písemných materiálech jsou obsaženy anamnézy (rodinné, osobní, zdravotní apod.), dále sociální postavení podezřelého, případná jeho recidiva a ve většině případů i lékařský (psychiatrický či psychologický) posudek.

Analýza spisových materiálů a zjišťování informací z osobní dokumentace pachatelů majetkové trestné činnosti v prováděné studii byla podpůrným prostředkem k doplnění a rozšíření informací získaných od osob ve zkoumaném vzorku, s nimiž byl též veden i řízený rozhovor. Studium této dokumentace posloužilo též k ověření uváděných skutečností v mé výzkumné práci.

Pro účely mého výzkumu touto metodou, byly využity archivované a přístupné spisové materiály Policie České republiky, uložené v archivu Územního odboru služby kriminální policie a vyšetřování v Liberci. Při přípravě této analýzy byla stanovena kritéria k jejich posuzování. Zaměřil jsem se zejména na trestnou činnost respondentů v minulosti, na jejich rodinnou zátěž, na jejich drogový či alkoholový abúzus a na jejich dosažené vzdělání. Tato metoda byla pro mou práci velmi cenným přínosem, zejména při studiu trestných případů, které mimo jiné i dokumentovaly agresivní prvky v chování pachatele a jeho násilí v souvislosti s pácháním trestné činnosti.

10 Charakteristika zkoumaného vzorku

Pro účely mé výzkumné práce byl vybrán vzorek padesáti respondentů, který tvořili pachatelé majetkové trestné činnosti, jejichž kriminální aktivita je registrovaná na území Libereckého kraje. Jejich výběr byl uskutečňován náhodně a jednalo se o vzorek pachatelů, kteří byli pro majetkovou trestnou činnost vyšetřováni policií v letech 2000 až 2007. Z větší části byli oslovení respondenti svolní ke spolupráci při tvoření výzkumné práce, všechny tyto osoby byly ujištěny v tom, že jimi sdělené informace budou do práce zahrnuty anonymně a zcela důvěrně, čímž bude vyloučeno riziko jejich případného zneužití a negativního dopadu na respondenta.

Jelikož bylo jedním z hlavních předmětů výzkumu zjištění a odhalení rozdílů v kriminální aktivitě v řadách nezletilých pachatelů, mladistvých a dospělých a zjištění, zda a proč přibývá pachatelů z řad nejmladších věkových kategorií, vytvořil jsem pro potřeby mého odborného výzkumu následující věkové kategorie. Věk do 15 let, věk 15 až 18 let, věk 19 až 30 let a věk nad 30 let. Kompletní vzorek byl sestaven z celkového počtu 50, a to z 49 mužů a jedné ženy, s ohledem na policejní statistiky, které uvádějí, že z celkového počtu pachatelů majetkové

trestné činnosti jsou ženy jako pachatelky v celorepublikových statistikách procentuálně zastoupeny 8 – 11 %. Kriminalita žen se na rozdíl od kriminality mužů liší páčáním méně závažné majetkové trestné činnosti, na páčání těchto činů se ve většině případů spolupodílejí a jejich motivem není vždy jejich osobní prospěch, ale jejich závislost na svých partnerech, se kterými ve většině případů trestnou činnost páčají. Do našeho vzorku byli zařazeni i respondenti z minoritní skupiny, a to 13 romských a 2 respondenti slovenské národnosti. Tito respondenti byli zejména zařazeni do věkové kategorie do 15 let, 15 až 18 let a 19 až 30 let.

Předmětem výzkumu byly zejména případy dokladující majetkový trestný čin, nicméně analyzoval jsem i případy kriminality jiné, zejména, za které byla konkrétní osoba stíhána a odsouzena. Ve zkoumaném vzorku respondentů to byly 4 případy, kdy jejich trestná činnost byla spojená i s výrobou, držením a šířením drog, 3 případy patřily do hospodářské kriminality a jedna osoba byla odsouzena za násilný trestný čin.

Vzorek 50 respondentů jsem pro mou výzkumnou práci považoval za dostačující, a to s ohledem na řešení výzkumného problému. Dále je mnou vybraný vzorek dostatečně sestaven z široké věkové vrstvy a jejich kriminální aktivity, jelikož jejich kriminální aktivita je i v průměrně dlouhém období. Vzhledem k těmto skutečnostem a k charakteristice kriminální populace na území bývalého okresu Liberec jsem předpokládal, že informace získané touto studií budou objektivní a obecně reprodukovatelné.

11 Realizace výzkumné studie a interpretace výsledků

11.1 Interpretace na základě rozhovoru a analýzy spisových materiálů

Na základě mého podrobného studia a vyhodnocení všech materiálů, které jsem pro mou práci získal metodou řízeného rozhovoru a nepřímého pozorování zkoumaných respondentů, jsem se pokusil sestavit jeho obsáhlou charakteristiku. Zaměřil jsem se tedy na osobu pachatele, jeho rodinu, kriminální aktivitu, dále jsem se zabýval jeho pohnutkami, jež mohly být příčinou kriminálního jednání. Zajímaly mě rovněž formy a metody prováděných deliktů, pozornost jsem věnoval společenským, sociálním a jiným okolnostem.

11.1.1 Věk a vzdělání respondentů

Základní charakteristikou mého zkoumaného vzorku 50 respondentů byly informace o věku a nejvyšším dosaženém vzdělání. Tímto hlediskem jsem sledoval, zda většina respon-

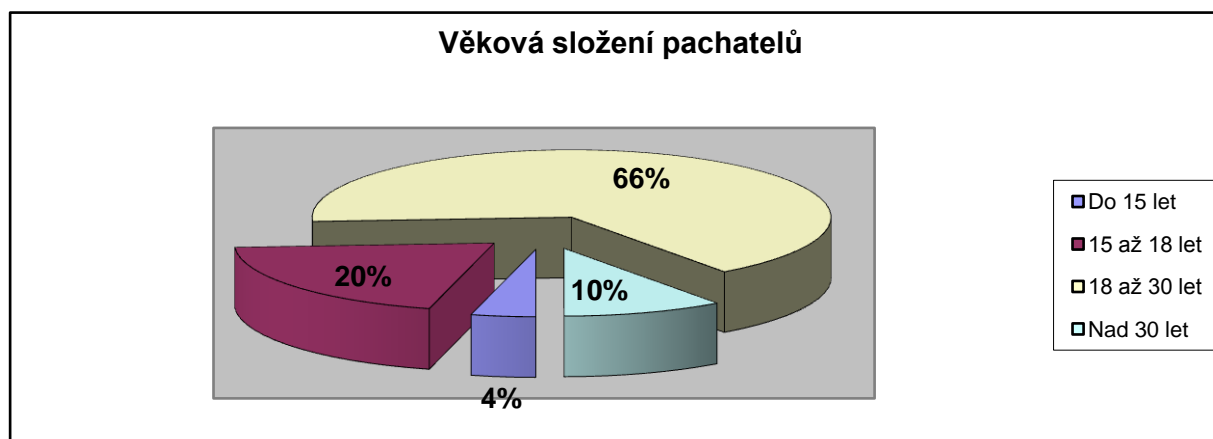
dentů ze zkoumaného vzorku vyvstává z řad osob v produktivním věku, které by dle mého názoru nemusely být nuceny k páčání majetkové trestné činnosti z důvodu nedostatku finančních a materiálních prostředků, nebo z okruhu těch osob, které jsou po psychické stránce nedostatečně vyvinuté, a páčání majetkové trestné činnosti může být jejich produktem dozrávání. Může být taktéž vlivem mladické nezkušenosti a nerozvážnosti. Předpokládám tedy, že stupeň jejich dosaženého vzdělání ovlivňuje jejich postoje a má souvislost se sociálním statutem pachatele. Dle mé domněnky je tedy vzdělávání jedním z významných sociálních činitelů.

Všechny mnou získané údaje jsem zpracoval do přehledných tabulek a grafů:

Tabulka č. 1 – Věkové složení respondentů

Do 15 let	2	4 %
15 až 18 let	10	20 %
18 až 30 let	33	66 %
Nad 30 let	5	10 %
Celkem	50	100 %

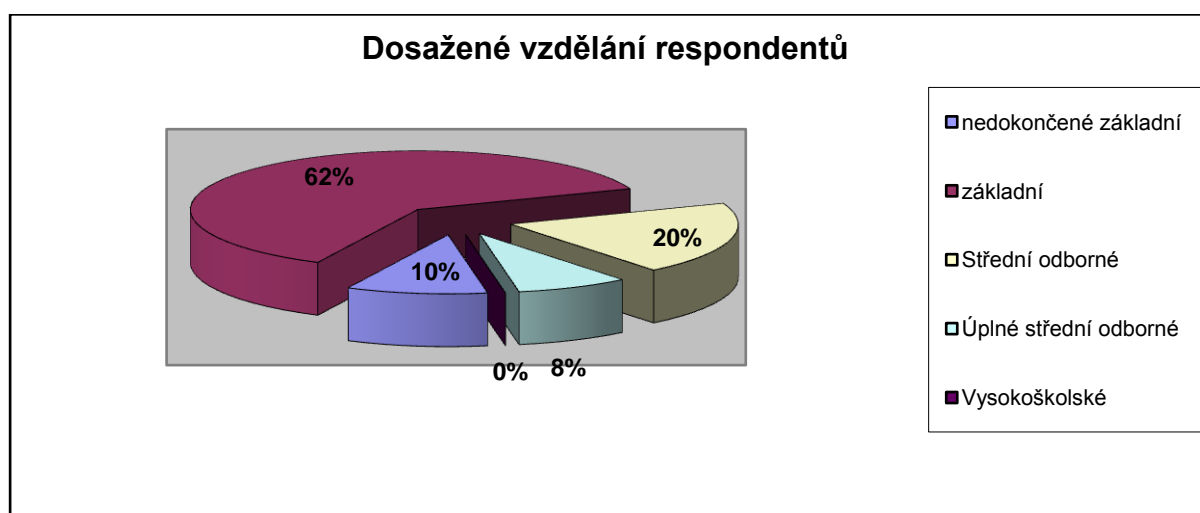
Grafické znázornění tabulky č. 1

Tabulka č. 2 – Dosažené vzdělání respondentů

Nedokončené zákl. vzdělání	5	10 %
Základní vzdělání	31	62 %
Střední odborné vzdělání	10	20 %
Úplné střední odb. vzdělání	4	8 %
Vysokoškolské vzdělání	0	0 %
Celkem	50	100 %

Grafické znázornění tabulky č. 2

Z uvedených dvou tabulek a grafů je patrné, že ze zkoumaného vzorku 50 respondentů páchajících majetkovou trestnou činností jich je nejvíce ve věkové hranici 18 až 30 let – 66%. Další, procentuálně nejvyšší věková hranice respondentů páchajících majetkovou trestnou činností, je ve věkové hranici mladistvých 15 až 18 let – 20%. Následují věkové hranice nad 30 let – 10% a věková hranice nezletilých do 15 let – 4%. Většina z 50 respondentů měla pouze základní vzdělání – 62%, střední odborné vzdělání mělo – 20%, nedokončené základní vzdělání mělo – 10% a úplné střední odborné vzdělání mělo 8% respondentů. Mezi vybraným vzorkem respondentů nebyl ani jeden s vysokoškolským vzděláním.

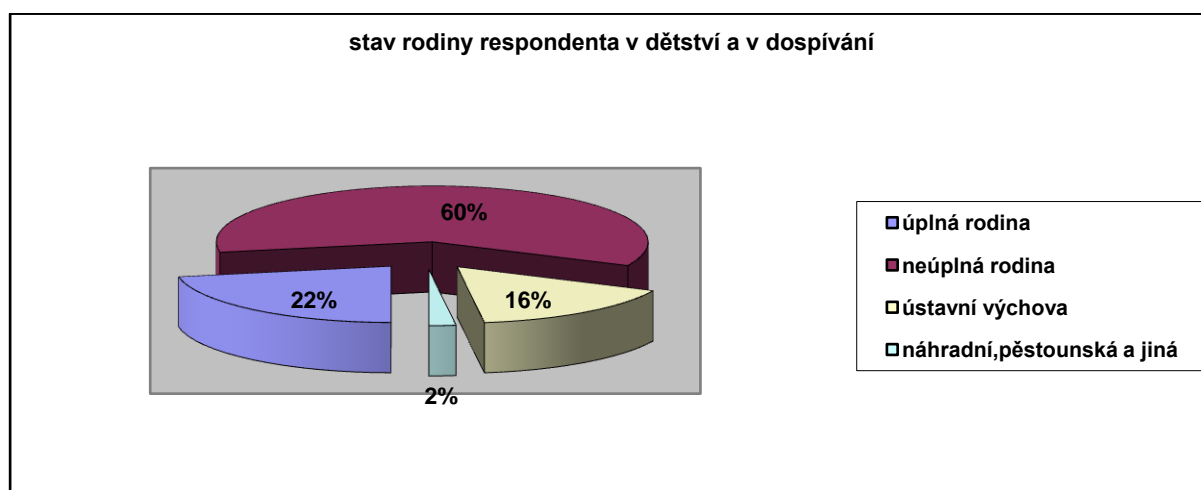
11.1 Rodinný původ a osobní stav respondentů

V mém výzkumu jsem se zaměřil také na sociální (rodinný) původ respondentů, který se týkal zejména získání informací o rodině respondenta, a to jak z hlediska rodiny v období raného dětství a dospívání, tak z hlediska úplnosti rodiny. Zaměřil jsem se na kriminogenní faktory, které by mohly v těchto rodinách na naše respondenty působit. Rodinné zázemí a kvalita rodinných vazeb je společností považována za jeden ze základních pilířů zdravého sociálního vývoje jedince, proto jsem se snažil svým výzkumem zachytit prostředí, ve kterém byli respondenti vychováni. S respondenty byla tedy část volného rozhovoru zaměřena na jejich rodinu a kriminální zkušenosti členů rodiny.

Tabulka č. 3 – Stav rodiny respondentů v dětství a v době dospívání

	Úplná rodina	Neúplná rodina	Ústavní výchova	Náhradní pěstounská a jiná
Počet respondentů	11	30	8	1
Procentuální vyjádření	22%	60%	16%	2%

Grafické znázornění tabulky č. 3

Tabulka číslo tři nám ukazuje, že v rozhovoru uvedlo celkem 60% respondentů, že pochází z neúplné rodiny. Zde jsem však podrobněji nezkoumal, zda respondent žil pouze s matkou, nebo s otcem. Z 30 respondentů pocházelo 22 z romských rodin. Dalších 22 % respondentů nám uvedlo, že vyrůstalo v úplné rodině. I u těchto respondentů jsem nezkoumal, zda jejich rodina byla plně funkční či disfunkční, ale zaměřil jsem se pouze na její úplnost. 16 % respondentů uvedlo, že vyrůstali v ústavní výchově a 2 % respondentů pocházela z náhradních či pěstounských rodin.

V další části otázky, kterou jsem položil respondentům, jsem zjišťoval kriminální minulost členů jejich rodiny. U 30 respondentů, kteří pocházeli z neúplné rodiny a kdy 22 respondentů bylo romského původu, bylo zjištěno, že kriminální minulost otce byla u 24 respondentů, ve 4 případech byla zjištěna kriminální minulost u matky respondentů a v 17 případech byla kriminální zkušenost zjištěna u sourozenců respondentů.

Respondenti při rozhovoru při rozebírání jejich rodin a kriminální zkušeností členů rodiny charakterizovali své rodiče jako osoby bez většího zájmu o jejich osobu, bez hlubšího citového vztahu s nezájmem o jejich problémy a potřeby. Toto minimum rodičovského zájmu a citu

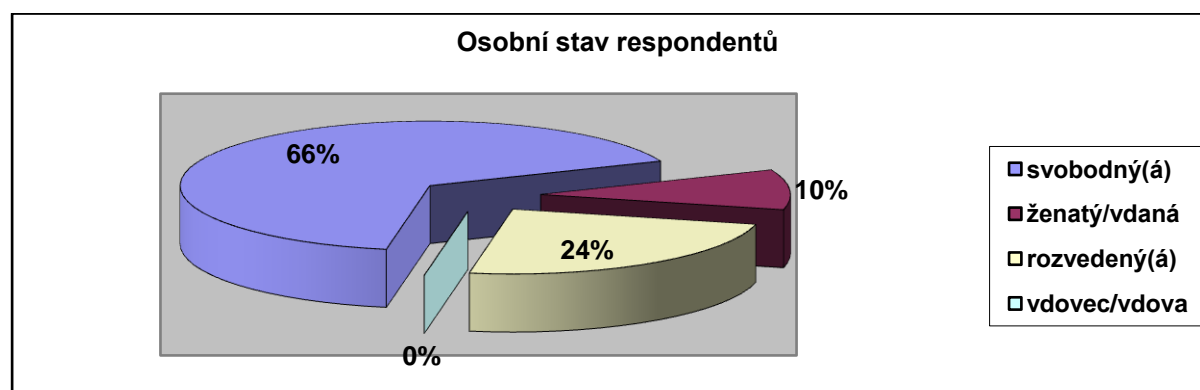
jsem pozoroval při rozhovoru zejména u respondentů, kteří uvedli kriminální minulost členů své rodiny.

V další části výzkumu, jsem se zaměřil na zjištění současného osobního stavu respondentů. Výsledek zjištění je zaznamenán v následující tabulce a přehledněji uveden v grafickém provedení.

Tabulka č. 4 – Osobní stav respondentů

	Svobodný(á)	Ženatý/vdaná	Rozvedený(á)	Vdovec/vdova
Počet respondentů	33	5	12	0
Respondent rodičem	7	4	7	0

Grafické procentuální znázornění k tabulce č. 4

Jak je zřejmé z tabulky číslo 4, od 33 respondentů bylo zjištěno, že jsou svobodní. Dalších 12 respondentů uvedlo, že je rozvedených, u dalších 5 respondentů bylo zjištěno, že jsou ženatí. Žádný z dotázaných respondentů nebyl v době rozhovorů vdovcem či vdovou. Dalším dotazem bylo zjišťováno, kolik respondentů je rodičem. Dotazem bylo zjištěno, že 33 svobodných respondentů je v 7 případech i rodičem minimálně jednoho dítěte. Z pěti ženatých respondentů jsou 4 rodičem, u 12 rozvedených respondentů je jich celkem 7 rodičem. Tímto dotazem bylo zjištěno a potvrzeno, že na prvním místě osob ve věku do 30 let není zakládání rodin, ale že tyto lidé ve většině případů rodiny zakládají až jako důsledek otěhotnění partnerky.

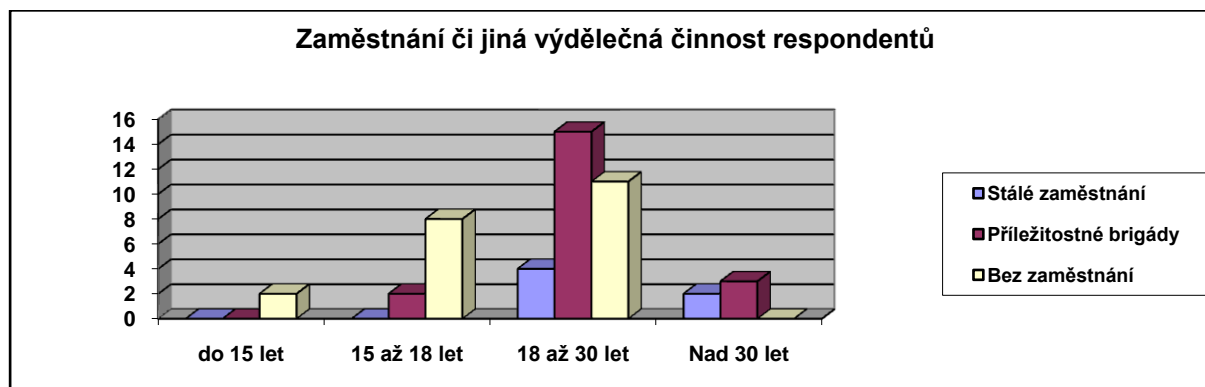
11.1.3 Zaměstnání respondentů

Další charakteristiku respondentů jsem se pokusil doplnit o informace, které se týkaly jejich zaměstnání či jiné výdělečné činnosti.

Tabulka č. 5 – Zaměstnání či jiná výdělečná činnost respondentů

	Osoby do 15 let	Osoby 15-18 let	Osoby 18-30 let	Osoby nad 30 let
Stálé zaměstnání	0	0	4	2
Příležitostné Brigády	0	2	15	3
Bez zaměstnání	2	8	11	0

Grafické vyobrazení tabulky č. 5

Uvedená tabulka a grafické vyobrazení nám vypovídají, že z 50 respondentů bylo 21 respondentů v době spáchání majetkové trestné činnosti bez práce či jiného výdělečného zdroje. Naproti tomu stále zaměstnaní a tudíž finanční příjem mělo pouze 6 respondentů. Příležitostnými brigádami si v tu dobu přivydělávalo 20 respondentů. Jednalo se však pouze o krátkodobé a hlavně sezónní brigády převážně ve stavebnictví. Tímto šetřením bylo zjištěno, že většina zkoumaných respondentů musí proto, aby mohla žít, si opatřovat finanční prostředky pácháním majetkové trestné činnosti. Více jak polovině respondentů tento způsob získávání finančních prostředků pro život naprosto vyhovuje a netajila se ani tím, že stejně nikdy pracovat nebudou, že páchání trestné činnosti je pro ně výhodnější a výnosnější, než každé ráno stávat, pak stát například u výrobní linky a dělat jako „roboti“. Tito respondenti také uvedli, že stejně, kdyby nastoupili do zaměstnání a měli z tohoto finanční příjem, tak tento jim bude krácen nařízenými exekucemi, které jsou nařízeny z důvodu pokrytí náhrad za škody, které spáchali svou trestnou činností. Větší část respondentů shodně také uvedli, že kriminální život žijí, protože nemohou mít organizovaný den a také, že mají problémy s autoritami. Respondenti, kteří v době šetření uvedli, že mají stálé pracovní zařazení, stejně dle jejich názoru nevydrží v zaměstnání déle než jeden rok, pak se uvidí. U věkové hranice respondentů nad 30 let je páchání trestné činnosti většinou dalším prostředkem k získávání finančních prostředků.

Z výše uvedeného zjištění jsou proto mnou zjištěná čísla v tabulce číslo 5 pouze orientační a jsou v různé době různě proměnná.

11.1.4. Kriminální minulost respondentů

Další otázky řízeného rozhovoru s respondenty byly zaměřeny na problematiku jejich kriminální minulosti.

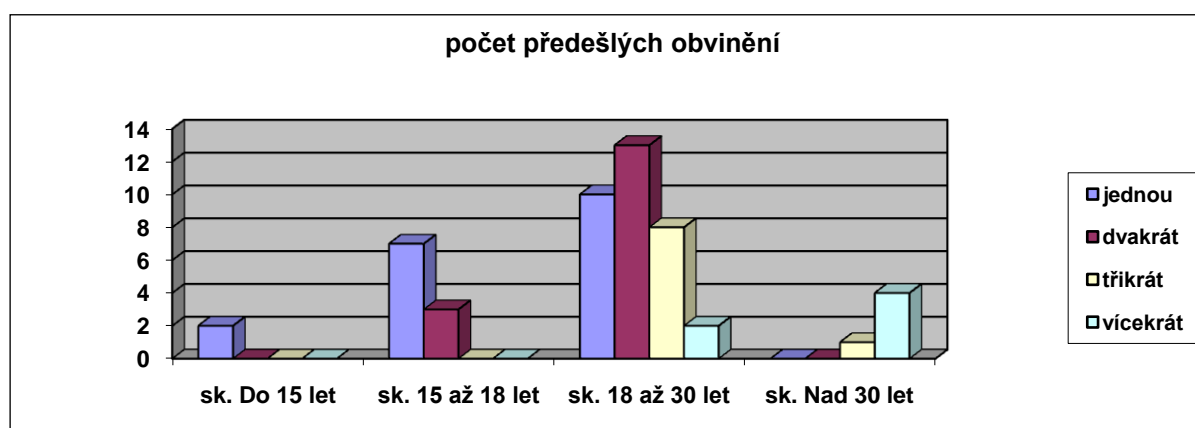
V prvopočátku mě zajímala kriminální minulost respondentů, jako celkový počet jejich obvinění z majetkové či jiné trestné činnosti v minulých letech. Analýzou získaných informací od respondentů jsem vybral jako podstatné ty informace, které vypovídaly o věkovém průměru respondentů v době spáchání první, policií zaznamenané trestné činnosti s vlastním podílem.

Tabulka č. 6 – Počet předešlých obvinění

	Skupina do 15 let	Skupina 15 až 18 let	Skupina 18 až 30 let	Skupina nad 30 let
Jednou	2	7	10	0
Dvakrát	0	3	13	0
Třikrát	0	0	8	1
Vícekrát	0	0	2	4

Dotazem jsem tedy v tabulce číslo 6 zjistil, že všech 50 respondentů společně bylo v minulosti obviněno z trestné činnosti v celkem 122 případech. V přepočtu to je 2.44 případů obvinění na jednoho respondenta. Z větší části se všechna tato trestní stíhání týkala majetkové trestné činnosti. Z tabulky číslo 6 je tedy patrné, že 19 zkoumaných respondentů bylo z trestné činnosti v minulosti obviněno v 19 případech, 16 respondentů bylo obviněno z trestné činnosti ve 32 případech, 9 respondentů bylo obviněno třikrát a 6 respondentů bylo obviněno vícekrát jak třikrát. Nejvíce obvinění z trestné činnosti bylo u jednoho respondenta, a to v 9 případech. Nejvíce recidujících respondentů bylo ve věkovém rozhraní 18 až 30 let a nad 30 let. Pro lepší přehled jsem získané údaje přenesl do grafické podoby

Grafické vyobrazení tabulky č. 6

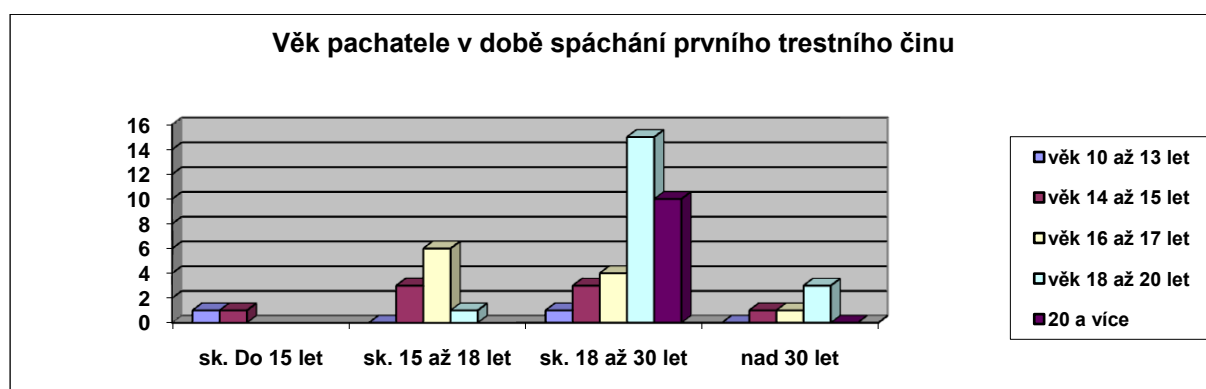
V další tabulce uvedu věk respondenta v době spáchání prvního trestného činu

Tabulka č. 7. – Věk pachatele v době spáchání prvního trestního činu

	Skupina do 15 let	Skupina 15 až 18 let	Skupina 18 až 30 let	Skupina nad 30 let
Věk 10 až 13 let	1	0	1	0
Věk 14 až 15 let	1	3	3	1
Věk 16 až 17 let		6	4	1
Věk 18 až 20 let		1	15	3
20 a více			10	0

Pro lepší orientaci v získaných výsledcích jsem údaje opět převedl do grafického provedení, procentuálního vyjádření.

Grafické znázornění tabulky č. 7

Z tabulky číslo 7 je patrné, že ve věkové skupině do 15 let má jeden respondent první zkušenost s trestnou činností ve věkovém rozmezí 10 až 13 let. Druhý respondent ze stejné skupiny měl první zkušenost s trestnou činností ve věkovém rozmezí 14 až 15 let.

Ve věkové skupině 15 až 18 let mají 3 respondenti první zkušenost s trestnou činností ve věkovém rozmezí 14 až 15 let, což činí 30% z celkového počtu respondentů v této věkové sku-

pině. Ve věku 16 až 17 let má ve stejné věkové skupině zkušenosti 6 respondentů, což činí 60% a jeden respondent má zkušenost ve věkovém rozmezí 18 až 20 let, což činí 10%.

Ve věkové skupině 18 až 30 let měl jeden respondent první zkušenost ve věkovém rozmezí 10 až 13 let, což je jsou 3% z celkového počtu respondentů v této věkové skupině. Další 3 respondenti z této skupiny měli první zkušenost ve věkovém rozmezí 14 až 15 let, což je 9%. Ve věkovém rozmezí 16 až 17 let měli první zkušenost celkem 4 respondenti, což je 12%. Ve věkovém rozmezí 18 až 20 let mělo první zkušenost celkem 15 respondentů, což je 45%. V posledním věkovém rozmezí 20 a více let mělo první zkušenost s trestnou činností celkem 10 respondentů, což je 31% z celkového počtu 33 respondentů v této věkové skupině.

Ve věkové skupině nad 30 let nemá první trestní zkušenost ve věkovém rozmezí 10 až 13 let žádný z respondentů, ve věku 14 až 15 let jeden respondent, což je 20%, ve věku 16 až 17 let také jeden respondent, což je 20%, ve věku 18 až 20 let tři respondenti, což je 60% z celkového počtu 5 respondentů v této věkové skupině.

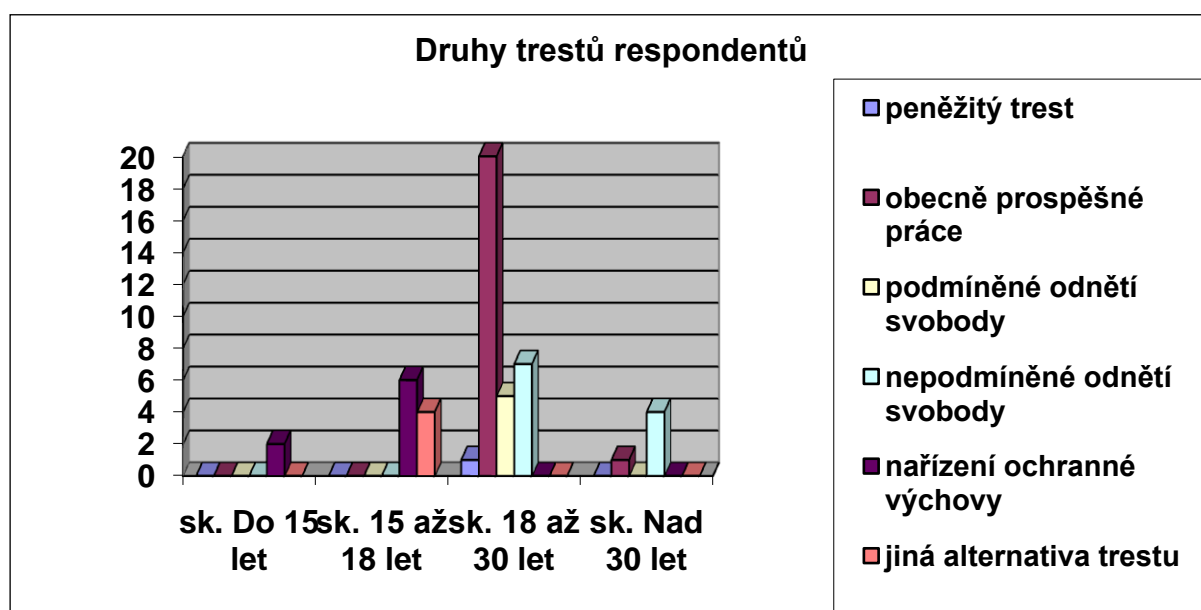
Tyto údaje jsem získal od respondentů řízeným rozhovorem. K doplnění získaných informací jsem následně využil studium spisových materiálů, ze kterých jsem zjistil, že u 44 respondentů byla první kriminální zkušenost spácháním trestného činu krádeže, u dalších 4 respondentů se jednalo o trestný čin loupeže, u jednoho respondenta to byl trestný čin úvěrového podvodu a jednoho respondenta to byl trestný čin pohlavního zneužívání.

V rámci dalšího výzkumu kriminální aktivity uvedených respondentů jsem se zaměřil na počet, druhy trestů, jejich podmíněné odsouzení či tresty spojené s odnětím svobody. Získané výsledky jsem opět uspořádal do tabulky.

Tabulka č. 8 – Druhy udělených trestů respondentů

	Skupina Do 15 let	Skupina 15 až 18 let	Skupina 18 až 30 let	Skupina Nad 30 let
Peněžitý trest	0	0	1	0
Obecně prospěšné práce	0	0	20	1
Podmíněné odnětí svobody	0	0	5	0
Nepodmíněné odnětí svobody	0	0	7	4
Nařízení ochranné výchovy	2	6	0	0
Jiná alternativa trestu	0	4	0	0

Grafické vyobrazení tabulky č. 8

Výše uvedeným průzkumem u respondentů jsem zjistil, že u těchto bylo soudně nařízeno celkem 6 forem trestů a bylo jim dohromady sděleno 122 obvinění, jak jsem již uvedl výše, v tabulce č. 6. Zjištěné údaje jsem podrobně rozpracoval v tabulce č. 8 a v grafickém zobrazení tabulky č. 8. Zde jsem rozdělil respondenty do čtyř věkových skupin a podrobně jsem zde uvedl všechny druhy trestů, které byly uloženy zkoumaným respondentům. Tímto výzkumem jsem dále zjistil, že ve věkové skupině do 15 let byla z výše uvedených trestů nařízena pouze ochranná výchova. Ve věkové skupině 15 až 18 let bylo z celkového počtu deset respondentů šesti respondentům taktéž nařízena ochranná výchova a 2 respondentům byl soudem nařízen trest ve formě probačního programu pro mladistvé. Ve věkové skupině 18 až 30 let byl jednomu respondentovi uložen peněžitý trest, dále 20 respondentům byly uloženy tresty obecně prospěšných prací, kdy 10 respondentů bylo nařízeno 100 hodin, šesti respondentům bylo nařízeno 250 hodin a čtyřem respondentům 300 hodin. U dalších pěti respondentů ve stejné věkové skupině byl uložen podmíněný trest odnětí svobody v rozpětí od jednoho roku do dvou let, kdy u třech respondentů to bylo se zkušební dobou na dva roky a u dvou respondentů na jeden rok. U dalších sedmi respondentů věkové skupiny 18 až 30 let byl vysloven nepodmíněný trest odnětí svobody. U čtyř respondentů byl trest v délce dvou roků, u čtyř respondentů v délce tří roků a u jednoho respondenta v délce 5 roků. V poslední věkové skupině nad 30 let jsem zaznamenal u jednoho respondenta peněžitý trest ve výši 10.000,- Kč, u dalšího respondenta byl nařízen trest obecně prospěšných prací v délce 300 hodin, a čtyř respondentů nepodmíněný trest odnětí svobody. U všech čtyř respondentů se jednalo vždy o opaku-

jící se recidivu, kdy jeden respondentovi byl vyměřen trest v délce dvou roků, dvěma respondentům v délce 5 roků a u jednoho respondenta v délce 7 roků.

V řízené části rozhovoru byli respondenti dotazováni na důvody své recidivy, kdy zhruba 70 procent dotázaných ve svých odpovědích uvedlo, že hlavní příčinou je vidina rychlého zisku, někteří zase uvedli, že je to pro ně adrenalin, někteří uvedli lákavou nabídku, nebo určitou shodu náhod, která jim napomáhala k páčání trestné činnosti. Někteří respondenti uváděli, že s páčáním trestné činnosti by už dávno skončili, ale jelikož např. z jejich prvních činů mají velké škody, které mají soudem nařízeny splácet a normální práci by na tuto škodu vydělávali dlouhou dobu, proto jsou dle jejich tvrzení nuceni páchat další trestnou činnost, kdy z výnosů z této činnosti chtějí splácet škodu z předešlých trestných činů. Přitom mají vidinu toho, že nebudou již podruhé buď při činu chyceni, nebo že jim nebude ze strany policie jejich trestná činnost prokázána. Při páčání další trestné činnosti se poučují z předešlých chyb, na krádeže jdou lépe vybaveni a lépe ochráněni před ponecháním případných svých stop na místech činů. Další dotázaní respondenti uvedli, že svou neschopnost své sociální adaptace vidí v tom, že vlastně nic jiného neumí, nemají žádné rodinné zázemí apod. Zhruba jedna pětina dotázaných dokonce nedokázala na otázku, proč páchají opakovaně trestnou činnost, odpovědět.

11.1.5 Respondenti a jejich formy účastenství při páčání trestné činnosti

V rámci mé výzkumné práce jsem se zaměřil i na formy páchané majetkové trestné činnosti z hlediska účastenství.

Pod pojmem *Individuální kriminalita* rozumíme páčání trestné činnosti samostatně. To znamená, že trestnou činnost spáchal respondent sám, bez další pomoci, a to jak před samotným spácháním trestné činnosti, tak během ní a i po ní. Zisk z této trestné činnosti si ponechá pachatel pouze sám pro sebe

Pod *Kriminalitou skupinovou* si představujeme pro účel mé výzkumné práce takovou kriminalitu, kterou páchá buď skupina dvou pachatelů, nebo i více pachatelů. Maximálně však 5 osob. Tito pachatelé si svou trestnou činnost společně připravují, je zde i dělba činností, zisk si po činu rozdělují většinou rovným dílem. Takováto skupina svou trestnou činnost opakuje. Takováto skupina rychle a nahodile vzniká a také stejně rychle i zaniká.

Organizovaná kriminalita se hodně podobá kriminalitě skupinové, i zde mají členové svou nezastupitelnou úlohu, a to buď již před samotným páčáním trestné činnosti, tak i během ní i po ní. Od skupinové kriminality se organizovaná kriminalita liší především v tom, že takováto organizace má svou strukturní hierarchii, panují zde stavy nadřízenosti a podřízenosti. Skoro

vždy přijímá tato skupina velká ochranná opatření k tomu, aby nebyla případně odhalena a potrestána ze strany orgánů činných v trestním řízení. Organizovaný zločin se proto ve velké míře zaměřuje na korupci, kompromitování a diskreditaci, snižování důkazů a ovlivňování a zastrašování svědků. Snaží se proto ve velké míře pronikat do společenských, politických a ekonomických sfér ale hlavně, do sfér orgánů činných v trestním řízení.

V průběhu řízeného rozhovoru jsem tedy shromažďoval informace, které mi napovídaly o páchání trestné činnosti v různých druzích a formách účastenství. Takto získané informace byly posléze ověřeny i zkoumáním spisové dokumentace, kde byly také některé přesně určené formy účastenství ze strany respondentů přesněji uvedeny a zadokumentovány.

Získané informace jsem zanesl do následující tabulky č. 9.

Tabulka č. 9 – Formy účastenství při páchání majetkové trestné činnosti

	Skupina Do 15 let	Skupina 15 až 18 let	Skupina 18 až 30 let	Skupina Nad 30 let
Individuálně	1	3	15	1
Skupinově 2-5 osob	1	7	16	1
Organizovaná skupina	0	0	2	3

V rámci výzkumu v oblasti formy účastenství respondentů při páchání trestné činnosti jsem zjistil, že 20 respondentů spáchalo, nebo stále páchá svou trestnou činnost individuální formou. Dalších 25 respondentů páchá či spáchalo svou trestnou činnost ve skupině o počtu od 2 do 5 osob. Dalších 5 respondentů svou trestnou činnost spáchalo, nebo nadále páchá formou organizovaného zločinu. Tito respondenti o dalších členech skupiny nechtěli blížeji hovořit, zpočátku se snažili i sebe zařadit do kriminální skupiny. U těchto respondentů bylo potřeba podrobněji zkoumat jejich spisovou dokumentaci, kde byla jejich forma účastenství přesněji popsána a zadokumentována.

V další části výzkumné práce jsem se zaměřil na druh majetkové trestné činnosti ze strany respondentů. Všechny mnou zjištěné druhy majetkové trestné činnosti jsem zaznamenal do následující tabulky.

Tabulka č. 10 – Druhy majetkové trestné činnosti

	Vloupání do obchodů a skladů	Vloupání do restaurací a stánků	Vloupání do víkendových chat a chalup	Krádeže motorových vozidel	Ostatní majetková trestná činnost
Spáchané individuálně	3	1	1	0	9
Spáchané ve skupině 2-5 osob	6	6	3	3	8
Spáchané formou organizovaného zločinu	3	0	0	7	0

Tabulka č. 10 nám ukazuje, že škála páchaní majetkové trestné činnosti individuální formou je velmi široká. Nejčastěji se tito pachatelé zaměřovali na vloupání do obchodů a skladů, a to 24% respondentů, vloupání do restaurací a stánků provedlo 14% respondentů, vloupání do víkendových chat a chalup provedlo 8% respondentů, krádeže motorových vozidel provedlo 20% respondentů, ale úplně nejrozsáhlejší trestná činnost byla ostatní, která zahrnuje mimo jiné krádeže prosté v obchodech za provozu, kterou spáchalo 34% respondentů z celkového počtu 50 respondentů. U této studie, zejména u prokazování trestné činnosti v oblasti krádeží motorových vozidel je třeba uvést, že tato trestná činnost je špatně dokumentovatelná. Vždy velmi záleží na tom, jak dokáže policie tomuto pachateli prokázat právě samotnou krádež vozidla. V mnohých případech celé vyšetřování ve věci krádeží motorových vozidel skončí tak, že se podezřelému sdělí obvinění z jiného trestného činu jako např. neoprávněné užívání cizí věci dle ustanovení § 207) trestního zákoníku anebo vloupání do motorového vozidla dle ustanovení § 205 odstavec 1, písm. b) trestního zákoníku. Při vyšetřování této trestné činnosti velmi záleží na šikovnosti vyšetřujícího policisty a jeho osobní znalosti, ale hlavně také na kriminální zkušenosti podezřelé osoby. Mnohdy tyto osoby u výsledku uvedou, že se chtěly třeba jen „ohřát“, nebo se jen „svézt“ nebo, že si chtěly z vozidla něco „odnést“. Je proto velice těžké trestnou činnost krádeží motorových vozidel se současnou legislativou podezřelým osobám prokázat.

11.1.6 Agrese a násilí při páchaní majetkové trestné činnosti

Moje výzkumná práce se dále zaměřuje na míru agresivity a násilí našich respondentů při páchaní majetkové trestné činnosti, které se buď již projevilo, nebo by se mohlo do budoucna projevit. Tyto informace byly získané metodou přímého rozhovoru a studií spisových materiálů.

lů. Předpokladem mé studie byl fakt, že abúzus alkoholových či nealkoholových látek je velkým spouštěcím faktorem agrese, a proto jsem se zde zaměřil u respondentů na zjištění, zda jsou uživateli či nikoli. Získané informace jsem pak zaznamenal v následující tabulce č. 11.

Tabulka č. 11 – Abúzus respondentů na alkoholových či nealkoholových látkách

	Skupina Do 15 let	Skupina 15 až 18 let	Skupina 18 až 30 let	Skupina Nad 30 let
alkoholové	0	0	3	1
Nealkoholové (drogy)	0	5	19	4

Výše uvedeným zkoumáním jsem zjistil, že z 50 respondentů je jich 28 v současné době uživatelem drogy, což představuje v procentuálním vyjádření 56%. Další 4 respondenti jsou uživatelem alkoholu, což činí v procentuálním vyjádření 8%. Studií bylo dále zjištěno, že pokud respondent užívá alkohol, nebere drogy a stejně tak to platí i u uživatelů drog, kteří zase nepijí alkohol. Uvedené zjištění je alarmující zejména v tom, že největší množství respondentů, kteří mají abúzus buď na alkoholu, nebo drogách jsou z věkové kategorie 18 až 30 let, ale navíc že ve věkové skupině 15 až 18 let je z deseti respondentů, celých 50% uživatelem drog, a to jak „měkkých“, tak i „tvrdých“.

Většina z dotázaných respondentů uvedla, že před spácháním své trestné činnosti užili drogu nebo alkohol, a že to byly hlavní spouštěče jejich protiprávního chování. Nikdo z dotázaných si však nepřipustil, že by se měli ze své závislosti léčit a myslí si, že jsou schopni své jednání a užívání mít pod svou kontrolou.

V souvislosti s touto výzkumnou otázkou je v přímé souvislosti další zkoumání, zda dotázaní respondenti připustí, že v souvislosti s užíváním psychotropních látek a svým následným protiprávním jednáním se někdy v minulosti dopustili jakékoli formy násilí na poškozených či jiných osobách v přímé souvislosti se svým protiprávním jednáním. Dále jsem se zabýval i otázkou, zda by byl respondent schopen užít násilí proti osobám, které by s ním páchaly trestnou činností, a to zejména při společném trestním řízení, nebo proti osobám svědků či poškozených, kteří by byli přímými účastníky trestního řízení. Tyto údaje jsem získal od respondentů přímým rozhovorem a také zkoumáním spisových materiálů. Zjištěné skutečnosti jsem zpracoval do následující tabulky č. 12

Tabulka č. 12 – Respondent připouští/nepřipouští použití násilí

	Skupina do 15 let	Skupina 15 až 18 let	Skupina 18 až 30 let	Skupina nad 30 let
Respondent připouští použití násilí	0	2	7	4
Respondent připouští jen z části	1	3	14	1
Respondent ne- připouští užití násilí	1	5	12	0
Skutečně užilo násilí	1	4	7	2

Z vypracované tabulky je patrné, že celkem 13 respondentů, což je 26% procent z 50 dotázaných, buď užilo, nebo by bylo schopno užít násilí, a to zejména při zakrytí své trestné činnosti nebo aby zmařili prováděné trestné řízení. Dalších 19 respondentů (35%) připouští, že by se mohli při svém protiprávním jednání nebo v případě, kdyby jim hrozil trest, násilí dopustit. Z celkového počtu 50 respondentů, jich však 18 (36%) nepřipustilo, nebo nechtělo připustit, že by se kdy mohli násilí dopustit. Zajímavé na tomto výzkumu byl fakt, že ze všech dotázaných respondentů jich více jak 65% připustilo, že násilí buď užili, nebo by užili jen po použití psychotropní látky. Z mé strany byl proto záměr a snaha vést s těmito respondenty formou volného rozhovoru další debatu o problému psychotropní látky a násilí, ale ani jeden z respondentů se nechtěl o tomto problému hlouběji bavit a rozebírat jej. Ze zkoumání spisové dokumentace bylo taktéž zjištěno, že tito respondenti ani u výsledků či soudních jednání tuto otázku hlouběji nechtěli rozebírat.

V uvedeném výzkumu jsem se také dotazem u respondentů snažil zjistit formy použitého násilí a případně použití nástrojů. Na první část otázky jsem však ani od jednoho respondenta nedokázal získat takovou informaci, která by byla relevantní pro můj výzkum, a proto jsem se tímto problémem dále nezabýval. Otázka požití nástroje mi však přinesla zjištění, že nadpoloviční většina dotázaných uvedla, že by byla schopna k násilí použít chladné zbraně (bodná či sečná zbraň) a 2 respondenti uvedli, že by použili střelné zbraně. Zbývající respondenti uvedli, že by použili fyzického násilí.

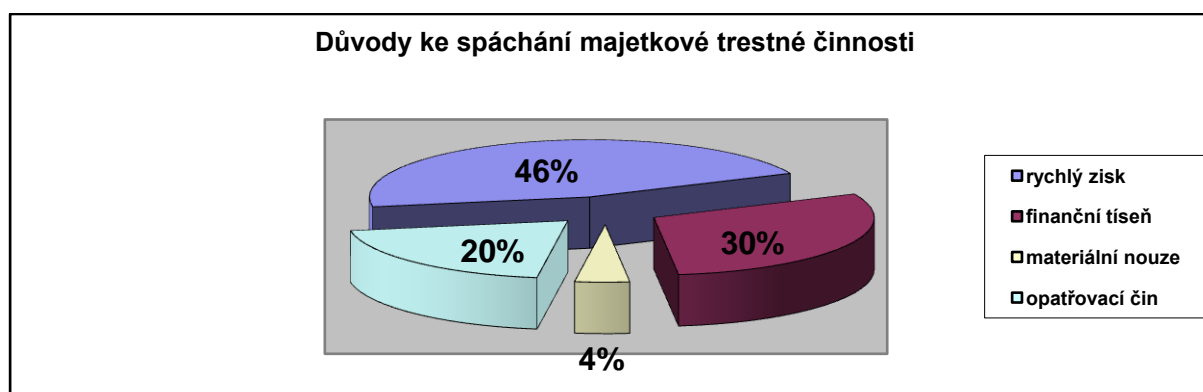
11.1.7 Důvody, příčiny a motivy páčání trestné činnosti

V další části mého výzkumu jsem se zaměřil na otázku příčin, důvodů a motivací dotázaných respondentů, proč vlastně páchají majetkovou trestnou činností. Odborná veřejnost používá při určování a zjišťování motivů pachatelů výraz „modus operandy“.

Respondenti měli během volného rozhovoru na položené otázky odpovídat sami a otevřeně, ale v některých situacích musely být respondentům položeny otázky přímo, aby jejich odpověď byla co nejpřímější, jasně a stručně formulovaná.

První otázka, která byla respondentům položena, byla zaměřena na důvod, proč se dopustili svého protiprávního jednání. Z odpovědí jsem se dozvěděl celkem čtyři důvody, co vedlo naše respondenty ke spáchání trestné činnosti. Pro lepší orientaci jsem získané informace zanesl do následujícího grafu.

Graf č. 4 – Důvody páčání majetkové trestné činnosti

Ze znázorněného grafu je patrné, že 46% dotázaných respondentů jako svůj „modus operandy“ uvedlo rychlý zisk. Jmenovaní k tomuto dále uvedli, že se ve většině případů jednalo o rychlou, lákavou, bezpracnou šanci získat finanční prostředky a v mnoha případech jim k tomuto tzv. „nahráli“ samotní poškození, kteří svou neopatrností a mnohdy i nedbalostí umožnili spáchání skutku. Někteří respondenti uvedli, že ani trestnou činností spáchat nechtěli, ale nabídnutá situace jim toto umožnila. Další skupina 30% respondentů uvedla, že trestný čin spáchat museli, protože již neměli jiné východisko a měli pouze vidinu toho, jak rychle vydělat finanční hotovost, kterou potřebovali z různých důvodů, a bylo proto nevyhnutelné finance si co nejrychleji opatřit. Tento uvedený motiv se však dá jen těžko ověřit, a proto je potřeba uvedeného čísla brát s rezervou. 20% respondentů uvedlo, že si trestnou činností opatřují finanční či jiné prostředky z důvodu dalšího nákupu psychotropních látek. Toto číslo by bylo zcela zřejmě asi ještě větší, a to dle předešlých zkoumání, zejména užívání psychotropních

látek našich respondentů, ale mnozí tento motiv svého činu ani náznakem nepřipustili. Poslední skupina respondentů, procentuálně vyjádřená 4% uvedla, že motivem jejich protiprávního jednání byla materiální nouze, což se dá vyjádřit tak, že se jednalo o krádeže takových věcí, které respondent chtěl vlastnit, a tyto věci byly buď nedostupné, nebo jejich pořízení finančně náročné.

Respondenti byli dotázáni na skutečnost, co s odcizenými, převážně finančními prostředky následně udělali. Polovina dotázaných uvedla, že je buď utratili za „hlouposti“ nebo je naházela do počítačů - „beden“. Skoro nikdo z dotázaných si peníze nešetří a ani s nimi nesplácí vzniklé dluhy. Druhá polovina respondentů se k použití peněz nechtěla příliš vyjadřovat nebo si to již účelově nepamatovala.

Každá kriminální událost, má své tzv. „multifaktoriální“ pozadí příčin. Mezi další tyto faktury jsem zařadil mnou vybrané vnější události. Je potřeba ale zároveň uvést, že v tomto výzkumu jsem se zabýval pouze tou nejdůležitější pohnutkou páčání trestné činnosti, protože velká část respondentů uvedla, že pohnutek bylo v souběhu daleko více, ale tu, kterou nakonec uvedli, ta byla jejich nejzávažnější. Podrobně jsem odpovědi respondentů na vnější události zanesl do následující tabulky č. 13.

Tabulka č. 13 – Vnější události, které měli a mají vliv na jednání respondentů

	Skupina Do 15 let	Skupina 15 až 18 let	Skupina 18 až 30 let	Skupina Nad 30 let
Neúspěch v zaměstnání	0	0	3	0
Ztráta zaměstnání	0	0	10	1
Neúspěch v osobním životě	0	3	7	0
Rozvod	0	0	2	1
Legislativní o politické změny	0	0	0	2
Abúzus na psychotropních látkách	0	5	10	1
Náhoda, nebo výhodná šance	2	2	1	0

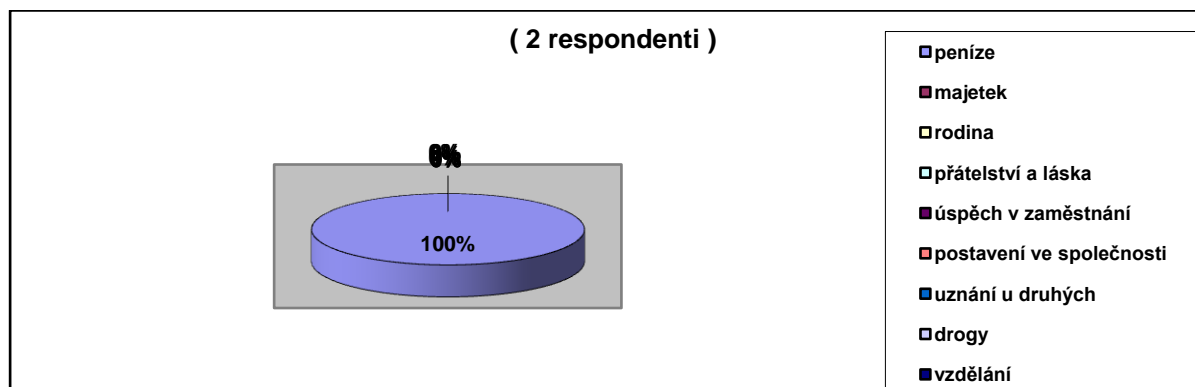
Tabulka č. 13 nám ukazuje, že nejvíc respondentů - 16 (32%) nám uvedlo, že důvodem páčání trestné činnosti je závislost na psychotropních látkách. 11 respondentů (22%) uvedlo,

že jejich důvodem byla ztráta zaměstnání. Dalších 10 (20%) respondentů uvedlo, že jejich nejzávažnějším důvodem je jejich neúspěch v osobním životě. Pro 5 respondentů (10%), byla důvodem páchání trestné činnosti pouhá náhoda či výhodná šance. Pro 3 respondenty (6%), byl důvodem rozvod. Pro další 3 respondenty (6%), byl důvodem neúspěch v zaměstnání a pro 2 respondenty (4%) byly důvodem legislativní a politické změny po roce 1989.

11.1.8 Hodnotový žebříček respondentů

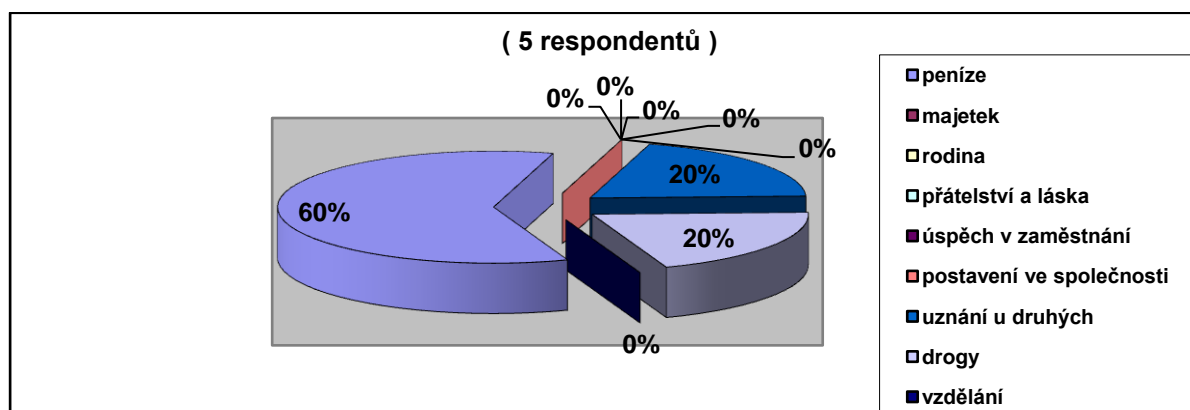
V rámci mého výzkumu o příčinách protiprávního jednání zkoumaných respondentů jsem se zaměřil na jejich individuální hodnotový žebříček. Tyto informace jsem získal z volného rozhovoru s respondenty. Respondenty jsem rozdělil do věkových skupin, kdy první skupina je do 15 let, druhá skupina je ve věkovém rozmezí 15 až 18 let, třetí skupina v rozmezí 18 až 30 let a poslední skupina ve věku nad 30 let. Jejich odpovědi jsem pak zanesl do čtyř grafů. Respondenti uvedli celkem 9 hodnot ve svém žebříčku, které jsou uvedeny v následujícím grafovém znázornění.

Graf č. 5 – Věková skupina do 15 let

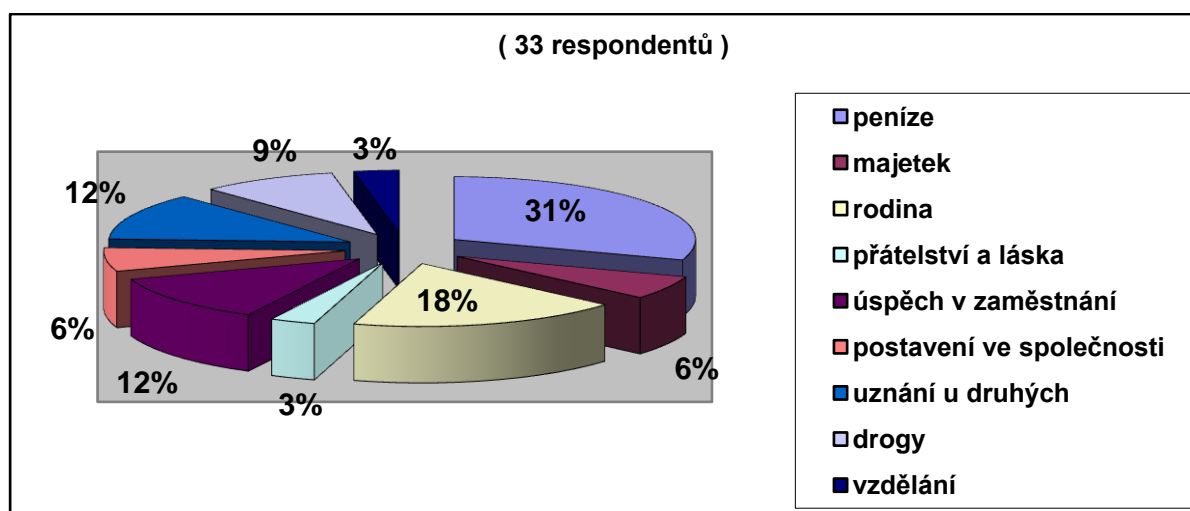
Oba respondenti shodně uvedli, že v současné době je na prvním místě jejich hodnotového žebříčku opatření si peněz. Jelikož v této věkové kategorii mám pouze dva respondenty, nedá se toto zjištění aplikovat na širší veřejnost.

Graf č. 6 – Věková skupina 15 až 18 let

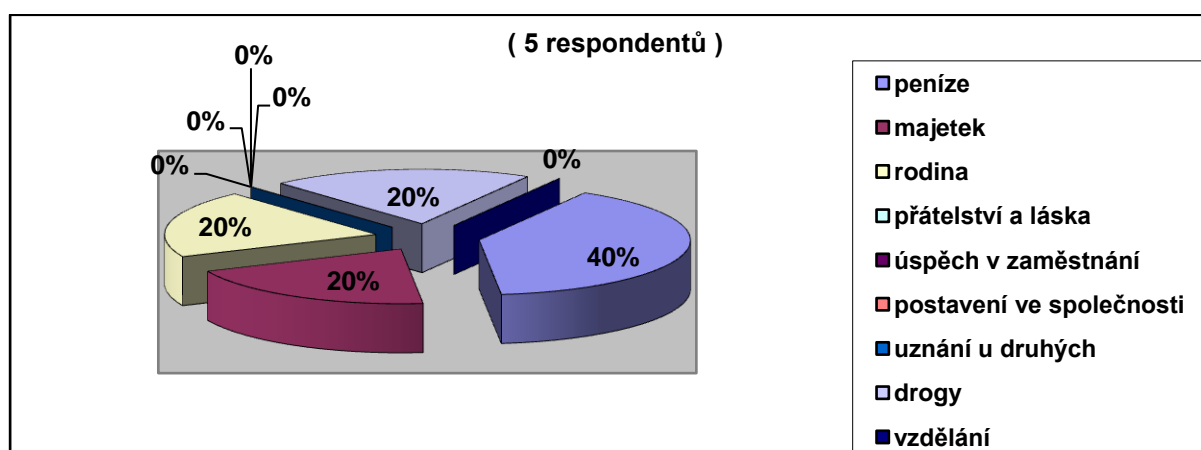
U této skupiny respondentů bylo zjištěno, že 60% dotázaných opět uvedlo ve svém hodnotovém žebříčku na prvním místě peníze, dalších 20% dotázaných uvedlo, že by chtěli mít respekt u druhých (zejména v partě), a dalších 20% respondentů uvedlo na prvním místě abúzus psychotropních látek.

Graf č. 6 – Věková skupina 18 až 30 let

Tato věková kategorie na prvním místě ve svém individuálním hodnotovém žebříčku uvedla peníze, na druhém místě je u této skupiny rodina, na dalším místě jsou shodně úspěch v zaměstnání a uznání u druhých, na dalším místě je abúzus alkoholových či nealkoholových psychotropních látek, dále pak postavení ve společnosti a naposledy shodně respondenti uvedli přátelství, lásku a vzdělání. Je s podivem, že žádný z dotázaných respondentů neřadí na první místo své zdraví, tuto hodnotu uvedl tak malý počet respondentů a až na takovém místě, že jsem se touto hodnotou v mém zkoumání dále nezabýval.

Graf č. 6 – Věková skupina nad 30 let

U nejstarší skupiny respondentů byly na prvním místě v hodnotovém žebříčku peníze, pak následovaly společně rodina, majetek a drogy.

11.1.9 Zájmy a volnočasové aktivity respondentů

Pro další nástin motivací páčání majetkové trestné činnosti ze strany uvedených respondentů jsem se rozhodl provést další výzkum, a to v jejich oblasti zájmů a volnočasových aktivit. Tyto informace jsem získal opět volným rozhovorem a částečně formou pozorování v terénu a doplňujícími informacemi od jejich spolupachatelů či kamarádů.

Ve věkové kategorii do 15 let jsem zaznamenal od našich dvou respondentů, že nejraději volný čas tráví na ulici, mezi kamarády a kamarádkami. Žádný jiný vyhraněný zájem nemají.

Ve věkové kategorii 15 až 18 let taktéž nadpoloviční většina uvedla, že nejraději jsou se svými kamarády a svůj volný čas tráví potulováním po ulicích, v hernách, restauracích, na diskotékách, a když už tráví svůj volný čas doma, tráví jej hraním her na počítačích.

Věková kategorie 18 až 30 let tráví převážně svůj volný čas ve svých partách, restauracích, hernách, diskotékách, hrají počítačové hry. Další uvedli, že rádi poslouchají rockovou hudbu. Tři respondenti se v době, kdy zrovna nepáchají majetkovou či jinou trestnou činnost, věnují svým rodinám a potomkům. Dva respondenti uvedli, že rádi sportují - hrají kopanou, jeden chodí na snowbord. Přes uvedený výčet jejich volnočasových aktivit a osobních zájmů je tento okruh velmi úzký a chudý.

Poslední **věková kategorie nad 30 let** o svých zájmech a zálibách moc nechtěla hovořit, ale i přesto uvedli, že jejich zájmy jsou hodně chudé a zúžené. Když už, tak se jednalo například o abúzus alkoholických a psychotropních látek, poslech rockové hudby. Tyto osoby na sebe na veřejnosti moc neupozorňují, svůj volný čas tráví buď v restauracích či hernách, ale většinu času tráví v ústraní, a to buď doma, nebo v provizorním přístřeší. Jejich velká aktivita je za-

měřena na páčání majetkové či jiné trestné činnosti. Interpretace na základě analýzy statistických materiálů

Po vyhodnocení všech dostupných statistických materiálů a jejich následné důkladné analýze jsem vypracoval následující přehledy o stavu, vývoji a struktuře majetkové kriminality a jejich pachatelích v okrese Liberec. Zpracovával jsem statistické materiály v této oblasti za rok 2000 a za rok 2007.

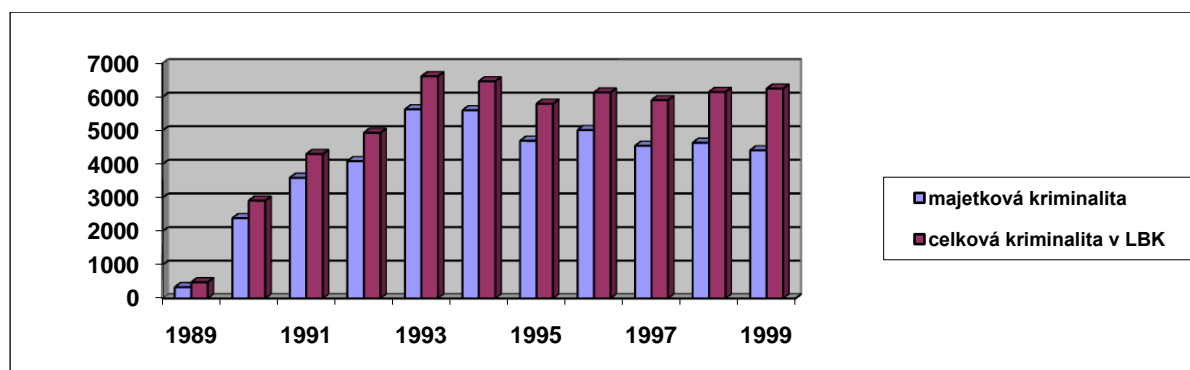
11.2.1 Podíl majetkové kriminality na celkové kriminalitě na území okresu Liberec

Majetkové trestné činy vždy tvořily a v současné době stále tvoří podstatnou část ze spáchané celkové kriminality. Asi k největšímu nárůstu majetkové kriminality došlo po roce 1989, kdy se v naší republice uvolnily mravy, orgány policie ještě v roce 1993 neměli u občanů vůbec žádnou autoritu a dle tvrzení bývalých policistů, kteří v této době sloužili, se vlastně skoro nic neobjasňovalo, což bylo dáno také z politické vůle zalíbit se občanům. Polistopadové změny se také nutně promítly do našeho trestního zákonodárství. Polistopadové změny s sebou také přinesly odlišné pojmové vymezení majetkové kriminality a hospodářské kriminality. Z policejních statistik lze vyčíst, že zatímco před rokem 1989 činily majetkové trestné činy v naší republice 50 % z veškeré spáchané kriminality, v roce 1990 již tvořil podíl majetkové trestné činnosti z celkové kriminality již 75%. Největší podíl majetkové trestné činnosti na celkové kriminalitě kulminoval již ve výše zmiňovaném roce 1993, a to podílem 82%. V roce 1994 začala majetková trestná činnost postupně ustupovat a její podíl se v letech minulých a současných pohybuje na hranici 70 až 75%. V následující tabulce jsem pro názornost uvedl statistické údaje majetkové trestné činnosti na území okresu Liberec v letech 1989 až 1999.

Tabulka č. 14 – Podíl majetkové trestné činnosti na celkové kriminalitě v okrese Liberec

Kalendářní rok	Majetková kriminalita	Celková kriminalita	Podíl v procentech
1989	338	483	70,0%
1990	2390	2912	82,1%
1991	3593	4299	83,6%
1992	4087	4931	82,9%
1993	5629	6613	85,1%
1994	5602	6467	86,6%
1995	4694	5796	81,0%
1996	5015	6132	81,8%
1997	4545	5905	77,0%
1998	4636	6151	75,5%
1999	4411	6248	70,6%

Graf č. 7 – Podíl majetkové kriminality na celkové kriminalitě v Libereckém kraji

Ve výzkumné práci jsem analytické vyhodnocování policejních statistik záměrně začal již rokem 1989, a to s ohledem na přehlednější možnost srovnání vzrůstající křivky nápadu majetkové trestné činnosti a trestné činnosti vůbec v Libereckém kraji. Vyhodnocení policejních statistik jsem zpracoval za období od roku 1989 do roku 1999. Na znázorněném grafu je patrné, jak prudký byl nárůst jak majetkové, tak i celkové kriminality v Libereckém kraji do roku 1993. Asi největší nárůst kriminality v Libereckém kraji byl na přelomu let 1989 a 1990. V roce 1993 nápad kriminality v Libereckém kraji začal stagnovat a do roku 1999 se již nápad majetkové a celkové kriminality pohybuje téměř ve stejných číslech. V procentuálním vyjádření uvádím, že nárůst majetkové kriminality v roce 1990 oproti roku 1989 byl zhruba o 600% vyšší, v číselném vyjádření je to o 2052 majetkových kriminálních skutků více. Porovnáme-li celkovou kriminalitu v Libereckém kraji v roce 1989 s rokem 1990, tak v procentuálním vyjádření to bylo o 603% kriminálních skutků více, v číselném vyjádření to bylo více o 2429 kriminálních skutků. V roce 1999 zaznamenáváme pokles podílu majetkové kriminality na

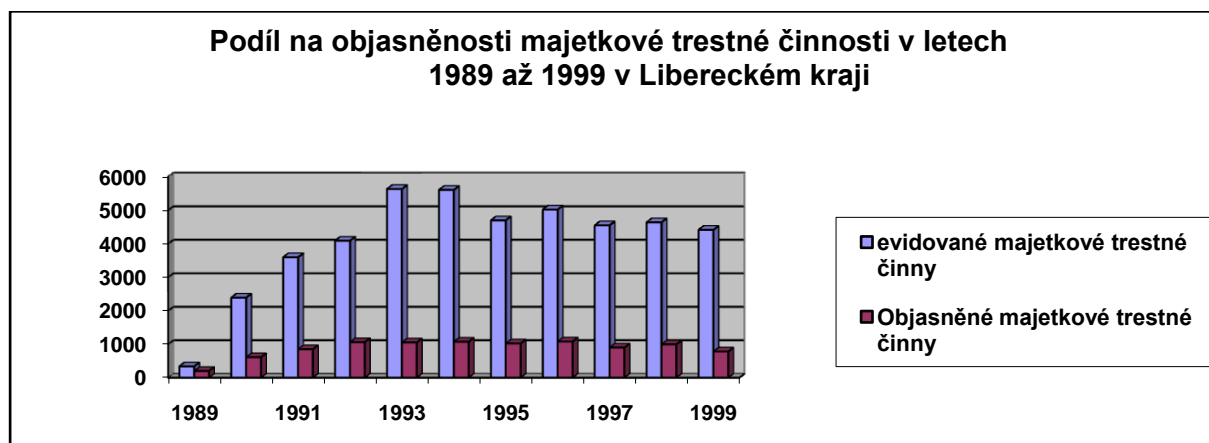
kriminalitě celkové v Libereckém kraji. Z tohoto zjištění je patrné, že se v uvedeném roce začala rozmáhat i jiná trestná činnost než majetkového charakteru. Ale i po tomto zjištění zůstává fakt, že majetková trestná činnost se na celkové kriminalitě podílí 70%, což není číslo určitě zanedbatelné. V tomto období jsou stále patrné zastaralé právní normy ČR, kdy samotný trestní zákon č. 140/1961 Sb., byl již vypracován v roce 1961 a byl víceméně stavěn na dobu socialistického zřízení. Po roce 1989 se pachatelé začali dopouštět různorodé trestné činnosti, které byly v tomto zákonu třeba i záměrně opomíjeny. Samotné socialistické zřízení v naší republice již samo o sobě zajišťovalo nízkou trestnou činnost, a to z důvodu, kdy každý občan musel pracovat, kdo nepracoval, stal se okamžitě zájmovou osobou jak samotné policie, tak i pomocníků policie. Dále každý občan musel mít nahlášené současné bydliště, když se ve městě či obci vyskytovala osoba, která zde nebyla známá, stala se opět zájmovou osobou jak samotných obyvatel, tak i policie a jejich pomocníků. Po roce 1989 se morálka obyvatelstva uvolnila, respekt policie rapidně klesl a v zájmu demokracie se ani politici nesnažili prosazovat trestání některých protiprávních jednání ze strany obyvatel. Příkladem toho je velká amnestie tehdejšího prezidenta Havla v roce 1990, kdy byli neuváženě z věznic na svobodu propuštěni mimo dalších odsouzených i pachatelé vražd a zvláště závažných úmyslných trestných činů. S touto „velkou“ amnestií se naše republika a zejména policie vyrovnávala po dlouhá léta a do dnešních dnů jsou stopy této amnestie stále ještě patrné.

Současně s nárůstem jak celkové, tak i majetkové trestné činnosti mezi lety 1989 až 1994, klesala přímou úměrou i objasněnost těchto skutků. Tento propad se zastavil až s rokem 1994, kdy kulminoval celkový nápad trestné činnosti v Libereckém kraji a s tímto faktem začala i lehce stoupat objasněnost majetkové trestné činnosti. Takto objasněnost majetkové trestné činnosti stoupala až do roku 1996. Od roku 1997 začal opět podíl na objasněnosti klesat až na celkové číslo 17,7 % v roce 1999. Pro podrobnější přehled podílu objasněnosti majetkové trestné činnosti mezi lety 1989 až 1999 jsem tyto údaje zaznamenal do následující tabulky.

Tabulka č. 15 – Podíl na objasněnosti majetkové trestné činnosti v letech 1989 až 1999
v Libereckém kraji

Kalendářní rok	Evidované majetkové trestné činy	Objasněné majetkové trestné činy	Celková objasněnost v %
1989	338	201	59,5 %
1990	2390	611	25,6 %
1991	3593	850	23,7 %
1992	4087	1061	26,0 %
1993	5629	1051	18,7 %
1994	5602	1073	19,2 %
1995	4694	1021	21,8 %
1996	5015	1078	21,5 %
1997	4545	901	19,8 %
1998	4636	993	21,4 %
1999	4411	781	17,7 %

Grafické znázornění tabulky č. 15

Z tabulky č. 15 a jejího grafického znázornění je patrné, že oproti roku 1989, kdy bylo v Libereckém kraji evidováno celkem 338 případů majetkové trestné činnosti, byl v roce 1990 nárůst těchto skutků na 2390. V číselném vyjádření to znamená, že v roce 1990, bylo za stejné období jako v roce 1989 spácháno o 2052 případů majetkové trestné činnosti více, což je v procentuálním vyjádření nárůst o více jak 600 %, přičemž objasněnost těchto skutků byla v porovnání s rokem 1989 v roce ještě o 33,9 % menší. Z tohoto srovnání je patrné, jak se rozmohlo páchaní majetkové trestné činnosti po roce 1989 v Libereckém kraji, a jak se ji dařilo orgánům činným v trestním řízení zpětně objasňovat či jí předcházet. Mírný vzestup v podílu objasněnosti majetkové trestné činnosti byl v roce 1994 a v roce 1995, kdy se dařilo objasňovat majetkovou trestnou činnost mírně nad 20 %. Od roku 1996 se podíl objasněnosti opět propadl pod hranici 20 % a až na malou výjimku v roce 1997 se drží objasněnost stále

pod touto hranicí. V roce 1999 se dokonce dostal podíl objasněnosti majetkové trestné činnosti v Libereckém kraji na historicky nejnižší hodnotu 17,7 %.

11.2.2 Strukturální složení majetkové trestné činnosti

V další fázi mé výzkumné práce jsem se zaměřil na co možná nejprehlednější výčet struktury páchaní majetkové trestné činnosti v Libereckém kraji. Studium dostupných policejních statistik jsem zjistil, že nejvíce rozšířenou formou páchaní majetkové trestné činnosti je krádež prostá. Na dalších místech následují krádeže vloupáním, krádeže motorových vozidel, krádeže věcí z vozidel, poškozování cizí věci, podvodu a to i úvěrového, zpronevěry a další. Pro moje potřeby jsem vybral údaje z policejních statistik, zpracované za kalendářní rok 2000 za okres Liberec. Pro přehlednější znázornění zjištěných skutečností jsem je zaznamenal do následujících tabulek.

Tabulka č. 16 – Krádeže vloupáním v okrese Liberec od 1. 1. do 31. 12. 2000

Krádeže vloupáním	zjištěno	objasněno	Tj. %	Pod vlivem návykové látky	Recidivisté	Nezl. 1-14 let	Mlad. 15 -17 let	Ženy dospělé	Muži dospělí
Do obchodů	139	70	50,36	1	47	2	6	0	62
Do výkladních skříní	17	3	17,65	0	2	0	0	0	3
Do rest. a host.	53	25	47,17	0	11	0	2	0	23
Do ubyt. objektů	6	2	33,33	0	0	0	0	0	2
Do kiosků	45	18	40,00	0	11	2	5	1	10
Do kulturních objektů	13	0	0	0	0	0	0	0	0
Do pokladen a pancířových skříní	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Do škol	30	6	20	0	5	1	2	0	3
Do bytů	154	41	26,62	0	15	1	3	2	35
Do chat a chalup	246	62	25,20	1	36	5	18	1	38
Do rodinných domů	86	20	23,26	0	12	1	2	2	15
Do ost. objektů	563	135	23,98	2	65	15	28	12	80
Krádeže vl. celkem	1352	382	28,25	4	204	27	66	18	271

Vypracováním tabulky č. 16, která zpracovává statistické údaje o krádežích vloupáním v Libereckém kraji od 1. 1. 2000 do 31. 12. 2000, jsem zjistil, že nejvíce majetkových trestných činů provedeným vloupáním jsou vloupání do rekreačních chat a chalup, a to 246 nahlášených případů. Objasněno bylo pouze 62 skutků, což je 20,73 % z celkové počtu nahlášených skutků. Tato trestná činnost se špatně objasňuje, protože skoro všechny případy jsou ohlášeny policii s časovým odstupem, mnohdy i několika měsíců. Na místech je proto zcela nemožné zajistit jakékoli upotřebitelné stopy. Pátrání po odcizených věcech je taktéž nemožné, a to z výše uvedeného důvodu. Když už se podaří tuto trestnou činnost objasnit, chybí v mnoha případech přímé důkazy, trestná činnost je podezřelým osobám v mnoha případech sdělována pouze na základě jejich výpovědí. Nejvíce se daří v této oblasti orgánům činných v trestním řízení objasňovat trestnou činnost vloupání do obchodů. V roce 2000 z celkového počtu 139 skutků objasnila policie celkem 70 skutků, což je 50,36 %. Nejméně objasněných skutků formou vloupání bylo do výkladních skříní, kdy nápad byl 17 skutků, objasněny byly pouze 3 případy, což je 17,65 %.

Tabulka č. 17 – Krádeže prosté v okrese Liberec v období od 1. 1. do 31. 12. 2000

Krádeže prosté	zjištěno	objasněno	Tj. %	Pod vlivem návykové látky	Recidivisté	Nezl. 1-14 let	Mlad. 15 -17 let	Ženy dospělé	Muži dospělí
Kapesní	179	16	8,94	1	6	5	1	5	5
Při pohlavním styku	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Mezi zaměstnanci	1	1	100	0	0	0	0	0	1
Motorových vozidel dvoustopých	730	101	13,84	0	39	3	29	0	69
Motorových vozidel jednostopých	42	15	35,71	2	2	2	3	0	10
Věcí z aut	996	132	13,25	0	94	2	12	0	118
Jízdních kol	181	33	18,23	0	5	4	11	0	18
V bytech	71	53	74,65	0	21	3	7	4	39
V objektech. se sta- rož. a uměleckými předměty	0	0	0	0	0	0	0	0	0
V jiných objektech	518	197	38,03	1	97	9	13	48	127
Krádeže ostatní	166	53	31,93	0	27	4	7	8	34
Krádeže prosté celkem	2884	601	20,84	4	291	32	83	65	421

Vypracováním tabulky č. 17, která se zabývá statistickým zpracováním prostých krádeží v okrese Liberec a to za období od 1. 1. 2000 do 31. 12. 2000 bylo zjištěno, že nejvíce páchanou prostou krádeží, byly krádeže věcí z aut. V roce 2000 bylo oznámeno na policii 996 případů, policii se podařilo objasnit pouze 132 případů, což je v procentuálním vyjádření 13,25 %. Tato trestná činnost je zároveň i nejméně objasněná oproti jiným prostým krádežím. Nejvíce se v roce 2000 v okrese Liberec dařilo objasňovat v prostých krádežích krádeže na pracovištích mezi zaměstnanci, kdy jeden oznámený případ byl i objasněn, ale zejména krádeží v bytech, kdy ze 71 oznámených případů se jich policii podařilo objasnit 53. V procentuálním vyjádření je to 74,65 %.

Tabulka č. 18 – Ostatní majetková trestná činnost v okrese Liberec za období od 1. 1. do 31. 12. 2000

Ostatní majetková trestná činnost	zjištěno	objasněno	Tj. %	Pod vlivem návykové látky	Recidivisté	Nezl. 1-14 let	Mlad. 15-17 let	Ženy	Muži
Podvod	83	63	75,90	0	30	0	2	7	54
Zpronevěra	23	23	100	0	10	0	1	6	16
Neoprávněné užívání cizí věci	5	3	60	0	1	0	0	0	3
Zatajení nálezu	7	7	100	0	2	1	0	2	4
Poškození cizí věci	179	43	24,02	2	14	5	6	1	31
Ostatní majetkové trestné činy	4	4	100	0	2	0	0	0	4
Ostatní celkem	301	143	47,51	2	59	6	9	16	112

Vypracováním tabulky č. 18, která se zabývá statistickým vyjádřením páchaní ostatní majetkové trestné činnosti, bylo zjištěno, že nejvíce se v této oblasti páchá trestná činnost poškození cizí věci. Tato trestná činnost se ve většině případů páchá v souběhu s trestnou činností krádeží vloupáním. Jako samostatná je tato trestná činnost páchána ojediněle. V roce 2000 bylo v Libereckém kraji oznámeno 179 případů poškození cizí věci, kdy mým výzkumem se nepodařilo zjistit, kolik případů této trestné činnosti bylo v souběhu s jiným trestným činem a kolik případů bylo spácháno samostatně. Z celkového počtu této trestné činnosti se podařilo policii objasnit 43 skutků, což je v procentuálním vyjádření 24,02 %. Tato trestná činnost je i zároveň ze strany policie nejméně objasněná. Nejvíce se dařilo orgánům činných

v trestním řízení objasnit zatajení nálezu, kdy všech 7 oznámených skutků bylo objasněno, a dále trestné činy zpronevěry. Z 23 oznámených skutků byly všechny objasněny. U této trestné činnosti se zejména jedná o zaměstnance heren, barů a restaurací, kteří neodvádí tržbu zaměstnavateli a buď částečně, nebo i celou si ponechají. V mnoha případech tito zaměstnanci oznámí na linku 158, že byli přepadeni a oloupeni. Důslednou a pečlivou prací policie se ve víc než v 85 % této trestné činnosti podaří vyšetřit to, že některá trestní oznámení jsou smyšlená a účelová. V jednom případě se zaměstnanec benzínového čerpadla v Liberci při pokusu zakrýt pokladní schodek zapálením prodejny benzínové stanice při neopatrné manipulaci s hořlavinou a otevřeným ohněm nechtěně zapálil a následně uhořel.

Tabulka č. 19 – Krádeže vloupáním v okrese Liberec od 1. 1. do 31. 12. 2007

Krádeže vloupáním	zjištěno	objasněno	Tj. %	Pod vlivem návykové látky	Recidivisté	Nezl. 1-14 let	Mlad. 15 -17 let	Ženy dospělé	Muži dospělí
Do obchodů	82	30	36,58	0	23	0	0	0	30
Do výkladních skříní	2	0	0	0	0	0	0	0	0
Do rest. a host.	34	15	44,12	0	9	0	0	0	15
Do ubyt. objektů	3	2	66,66	1	0	0	0	0	2
Do kiosků	29	26	89,65	0	10	0	5	1	20
Do kulturních objektů	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Do pokladen a pancíř. skříní	2	0	0	0	0	0	0	0	0
Do škol	8	2	25	0	1	0	0	0	7
Do bytů	71	32	45,07	0	15	0	4	4	24
Do chat a chalup	96	37	38,54	0	27	2	5	1	29
Do rodinných domů	40	21	52,5	0	15	0	2	2	17
Do ostatních objektů	547	179	32,72	2	104	13	8	6	152
Krádeže vloupáním celkem	914	344	37,64	3	204	15	24	14	296

Vypracováním tabulky č. 19 jsem zjistil, že v období od 1. 1. 2007 do 31. 12. 2007 došlo v okrese Liberec k celkem 914 skutků majetkové trestné činnosti vloupáním, kdy se podařilo orgánům činným v trestním řízení objasnit 344 skutků, což je v procentuálním vyjádření úspěšnost 37,64%. Nejvíce bylo spácháno vloupáním do rekreačních chat a chalup - 96 skutků, kdy se podařilo objasnit pouze 37 skutků, v procentuálním vyjádření je to úspěšnost 38.54%. Naproti tomu nejméně páchanou majetkovou trestnou činností spáchanou vloupáním

bylo v uvedeném období vloupání do výkladních skříní a pokladen a pancířových skříní, kdy se však ani v jednom z celkem 4 spáchaných skutků nepodařilo orgánům činných v trestním řízení tyto skutky objasnit. Ve věci vloupání do výkladních skříní je tato malá objasněnost zapříčiněna tím, že pachatel si vybírá tmavá místa, na místě je pouze krátkou dobu a nezanechává po sobě žádné stopy. V případech vloupání do pokladen a pancířových skříní se jedná o zkušené pachatele, kteří jsou na místě dobře vybaveni, nezanechávají za sebou žádné stopy, jsou vysoce profesionální a mnohdy i vysoce vzdělání. Orgánům činných v trestním řízení se ve výše uvedeném období dařilo nejvíce objasňovat majetkovou trestnou činnost vloupáním do kiosků, kdy z 29 ohlášených skutků bylo objasněno 26 skutků, což v procentuálním vyjádření je úspěšnost 89,65%.

Tabulka č. 20 – Krádeže prosté v okrese Liberec v období od 1. 1. do 31. 12. 2007

Krádeže prosté	zjištěno	objasněno	Tj. %	Pod vlivem návykové látky	Recidivisté	Nezl. 1-14 let	Mlad. 15 -17 let	Ženy dospělé	Muži dospělí
Kapesní	130	23	17,69	0	13	0	3	4	16
Při pohlavním styku	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Mezi zaměstnanci	1	0	0	0	0	0	0	0	0
Motorových vozidel dvoustopých	619	68	10,98	7	36	3	3	1	61
Motorových vozidel jednostopých	20	6	30	1	2	1	2	0	3
Věcí z aut	364	86	23,63	13	68	0	4	1	81
Jízdních kol	49	17	34,69	0	8	0	3	0	14
V bytech	75	47	62,66	5	28	0	8	4	35
V objektech. se starožitnostmi a uměleckými předměty	1	0	0	0	0	0	0	0	0
V jiných objektech	484	224	46,28	8	157	4	7	27	186
Krádeže ostatní	92	31	33,70	0	22	0	1	1	29
Krádeže prosté celkem	1835	502	27,36	34	334	8	31	38	425

Zpracováním tabulky č. 20, ve které jsem zpracovával statistické údaje krádeží prostých, které byly spáchány v období od 1. 1. 2007 do 31. 12. 2007 na území okresu Liberec, jsem zjistil, že za uvedené období bylo spácháno celkem 1835 skutků, kdy se podařilo orgánům činným v trestním řízení objasnit z tohoto počtu pouze 502 skutků, v procentuálním vyjádření je to úspěšnost 27,36%. Nejvíce páchanou prostou krádeží byly krádeže motorových vozidel dvoustopých, kdy bylo oznámeno 619 skutků a objasněno bylo pouze 68 skutků. V procentuálním vyjádření byla tedy úspěšnost při objasňování této trestné činnosti 10,98%. Nejméně páchanou trestnou činností krádeží prostých byly krádeže mezi zaměstnanci a v objektech se starožitnostmi. V obou případech se vždy jednalo pouze o 1 skutek, ale ani v jednom případě se nepodařilo orgánům činným v trestním řízení tyto skutky objasnit. U krádeží mezi zaměstnanci se tato trestná činnost špatně objasňuje z důvodů, že k těmto skutkům dochází v závodech se směnným provozem, kde je velká fluktuace osob a hlavně v těchto závodech pracují kromě českých zaměstnanců také zaměstnanci z Polska, kdy tito jsou ve většině případů podezřelí z páchání této trestné činnosti, ale prokázat se jim to málokdy podaří. Pachatelé, kteří se dopouští krádeží v objektech se starožitnostmi, zcizují věci většinou na objednávku, věci pak rychle „mizí“ za hranicemi a nedaří se je ve většině případů nalézt. Tito pachatelé jsou dobře organizovaní a na páchání trestné činnosti jsou dobře jak materiálně, tak i informačně vyzbrojeni. Nejvíce se dařilo orgánům činným v trestním řízení v tomto období objasňovat krádeže prosté v bytech, kdy ze 75 případů, se jim podařilo zpětně objasnit 47 skutků. V procentuálním vyjádření to je 62,66%.

Tabulka č. 21 – Ostatní majetková trestná činnost v okrese Liberec za období od 1. 1. do 31. 12. 2007

Ostatní majetková trestná činnost	zjištěno	objasněno	Tj. %	Pod vlivem návykové látky	Recidivisté	Nezl. 1-14 let	Mlad. 15-17 let	Ženy dospělé	Muži dospělí
Podvod	57	32	56,14	0	13	0	1	7	24
Zpronevěra	30	24	80	0	12	0	1	2	21
Neoprávněné užívání cizí věci	1	1	100	0	0	0	1	0	0
Zatajení nálezu	11	7	63,63	0	0	0	1	4	2
Poškození cizí věci	147	29	19,73	0	10	0	3	1	25
Ostatní majetkové trestné činy	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ostatní celkem	246	93	37,80	0	35	0	7	14	72

Zpracováním tabulky č. 21 jsem zjistil, že v období do 1. 1. 2007 do 31. 12. 2007 došlo v okrese Liberec v nápadu ostatní majetkové trestné činnosti k celkem 246 skutkům, kdy se podařilo orgánům činným v trestním řízení objasnit 93 skutků, což je procentuální úspěšnost 37,80%. Nejvíce páchanou majetkovou trestnou činností bylo poškození cizí věci, kdy bylo spácháno za uvedené období 147 skutků, objasnit se jich podařilo pouze 27. V procentuálním vyjádření je to úspěšnost 19,73%. Při páchání této trestné činnosti dochází k souběhu několika trestných činů, jelikož tato trestná činnost je jako samostatná páchána spíše sporadicky, ve většině případů je tato trestná činnost páchána při krádežích vloupáním. Na druhou stranu nejméně páchanou majetkovou trestnou činností, kterou jsem zkoumal v tabulce č. 21, bylo poškození cizí věci, kdy ze statistik bylo zjištěno, že za celý rok 2007 byl oznámen pouze jeden skutek, který byl také objasněn. Nejvíce se v této trestné činnosti daří co do počtu oznámených skutků objasňovat trestný čin podvodu, kdy z celkového počtu 57 skutků jich bylo objasněno 32. V procentuálním vyjádření je tato úspěšnost 56,14%.

III. Závěrečná část

12 Vyhodnocení výzkumné práce

Cílem mé bakalářské práce bylo vyhodnotit rozsah a formy majetkové trestné činnosti, metody páčání a charakterizovat pachatele, a to jak ve světle změn sociálních, společenských, tak i politických. V práci jsem se soustředil na páčání majetkové trestné činnosti v okrese Liberec, kdy jsem si na začátku stanovil cíl porovnat rok 2000 s rokem 2007. V závěrečné části mé práce vyhodnotím všechny mnou získané statistické údaje a ověřím stanovené hypotézy. Na úplný závěr nastíním nutnost prevence ze strany společnosti a také se pokusím najít možná řešení problematiky páčání majetkové trestné činnosti.

12.1 Vyhodnocení hypotéz

V praktické části mé výzkumné práce jsem se snažil potvrdit či vyvrátit předpoklady, které jsem si v úvodu práce stanovil. V následující části práce tyto předpoklady připomenou a zároveň vyhodnotím.

Předpoklad č. 1

Předpokládám, že metody a formy páčání majetkových trestných činů se na území okresu Liberec změnily. Domnívám se, že formy individuálního páčání trestné činnosti ustupují formám organizovaným, a že tedy způsoby páčání majetkové trestné činnosti se stávají čím dál dokonalejšími a jejich pachatelé mají pro jejich spáchání jiné pohnutky. Dále předpokládám, že charakteristika majetkových trestných činů je přímo závislá na vnějších společenských faktorech, kdy v důsledku toho došlo ke změně metod a způsobů v páčání trestných činů z hlediska počtu jejich pachatelů a organizovanosti.

Za účelem ověření tohoto předpokladu jsem údaje zjišťoval jak při řízeném rozhovoru, tak i dostupnými statistickými údaji. V rámci řízeného rozhovoru s 50 respondenty jsem zjistil, že páčání jejich trestné činnosti mnohdy vykazovalo určitou míru organizovanosti. Více než polovina trestných činů byla spáchána ve skupině dvou až pěti spolupachatelů, kdy takto organizovaní, byly většinou osoby z řad mladistvých pachatelů.

Z vyhodnocení všech mnou zpracovaných údajů tedy vyplývá, že skutečně forma samostatně páchaných deliktů ustupuje páčání trestné činnosti organizovanou formou, což je pro naši společnost jev velice negativní.

Předpoklad č. 2

Domnívám se, že průměrný věk pachatelů a věková hranice v době spáchání majetkové trestné činnosti se na území okresu Liberec neustále snižují. V roce 1989 (dle policejních statistik Libereckého kraje) byl průměrný věk nezletilých pachatelů 14,5 let, mladistvých pachatelů 17 let a dospělých 28.8 let.

Analýzou statistických údajů a řízeným rozhovorem jsem při vyhodnocování tohoto předpokladu zjistil, že z celkového počtu 50 mnou dotázaných respondentů se 2 dopustili svého prvního trestného činu ve věkovém rozmezí 10-13 let, dalších 8 respondentů se dopustilo poprvé trestné činnosti ve věkové hranici 14-15 let, dalších 11 respondentů se dopustilo protiprávního jednání ve věkovém rozmezí 16 až 17 let, dalších 19 respondentů ve věkovém rozmezí 18 až 20 let a 10 respondentů ve věkovém rozmezí nad 20 let věku.

Vyhodnocením dostupných statistik spáchané trestné činnosti mládeže, tedy nezletilých a mladistvých na okrese Liberec v roce 2000 bylo zjištěno, že zatímco **v roce 2000 byl podíl nezletilých** na celkovém počtu veškeré majetkové trestné činnosti na okrese Liberec **1,43 %** (65 ze 4537 z celkových obviněných osob), **v roce 2007** byl za stejné období podíl nezletilých **jen 0,77 %** (23 z 2995 z celkových obviněných osob).

Mladiství ve věkovém rozmezí **15 až 17 let** měli podíl na spáchání všech evidovaných majetkových trestných činů **v roce 2000** procentuálně **3,48 %** (158 z 4537 z celkových obviněných osob), **v roce 2007** to bylo již **jen 2,40 %** (72 z celkových 2995 obviněných osob).

Vyhodnocením mnou získaných informací jsem tedy dospěl k závěru, že kriminalita mládeže mezi lety 2000 až 2007 má sestupnou tendenci.

N e p o t v r d í l a se tedy mnou stanovená hypotéza, že kriminalita mládeže narůstá.

Předpoklad č. 3

Předpokládám, že agrese pachatelů majetkových trestných činů se v okrese Liberec mezi lety 2000 a 2007 zvyšuje a přibývá majetkových trestných činů, které jsou provázeny jak fyzickým násilím, tak i jinými fyzickými agresemi. (V roce 2000 bylo v okrese Liberec registrováno celkem 64 loupežných přepadení, které byly spáchány recidivisty, nezletilými a mládeží).

V uvedeném výzkumu jsem se také dotazem u respondentů snažil zjistit formy použitého násilí a případně použití nástrojů. Na první část otázky jsem však ani od jednoho respondenta nedokázal získat takovou informaci, která by byla relevantní pro můj výzkum, a proto jsem se tímto problémem dále nezabýval. Otázka na použití nástroje mi však přinesla zjištění, že nadpoloviční většina dotázaných uvedla, že by byla schopna k násilí použít chladné zbraně (bodná či sečná zbraň) a 2 respondenti uvedli, že by použili střelné zbraně. Zbývající respon-

denti uvedli, že by použili pouze fyzického násilí. Ani v policejních statistikách jsem nezískal žádnou relevantní informaci o použití jakékoli formy násilí pachatelů, kteří se dopustili buď majetkového či jiného trestného činu. Z mého výzkumu mezi 50 respondenty se sice ukázalo, že nadpoloviční většina (30 respondentů) by byla schopna při páčání trestné činnosti použít různou formu násilí, ale vzhledem k malému vzorku pachatelů se z tohoto šetření nedá předpokládat, že by i další pachatelé, kteří páčají svou trestnou činnost v rámci České republiky, se chovali stejně.

Z tohoto hlediska se předpoklad **n e p o t v r d í l**, ale ani **n e v y v r á t í l**.

Předpoklad č. 4

Předpokládám, že v porovnání s rokem 2000 klesla v roce 2007 objasněnost majetkové trestné činnosti v okrese Liberec. (Před rokem 1989 byla objasněnost majetkové trestné činnosti v procentuálním vyjádření 80 % z celkového počtu ohlášených skutků. V roce 1998 byla procentuální objasněnost objasněných majetkové trestné činnosti již jen 30 %.)

Zpracováním policejních statistik jsem zjistil, že v roce 2000 bylo na území okresu Liberec spácháno a oznámeno celkem 4537 skutků majetkové trestné činnosti. Objasněno bylo z tohoto počtu pouhých 1126 skutků, což je v procentuálním vyjádření 24,82 %. V roce 2007 bylo spácháno a oznámeno celkem 2995 skutků majetkové trestné činnosti na území okresu Liberec, kdy z tohoto počtu bylo zpětně objasněno 939 skutků. V procentuálním vyjádření to je 31,35 %. Z těchto čísel je patrné, že v roce 2000 byla objasněnost o 6,53 % menší než v roce 2007. V roce 2007 sice byl i celkově menší nápad majetkové trestné činnosti, ale orgánům činným v trestním řízení se ji dařilo daleko více zpětně objasňovat, než v roce 2000.

Na základě zjištěných skutečností se můj předpoklad **n e p o t v r d í l**.

13 Závěrečné shrnutí výzkumné práce

Vypracováním této bakalářské práce jsem měl možnost podrobněji přiblížit a osvětlit, co je majetková trestná činnost a její problematiku. Dále přiblížit chování pachatelů při páchání této trestné činnosti, pochopit jejich chápání, důvody a pohnutky při páchání majetkové trestné činnosti. V řízených rozhovorech jsem se snažil zaměřit na otázky příčin, druhů a forem páchání majetkové trestné činnosti těchto pachatelů, kteří svou trestnou činnost páchají zejména na území okresu Liberec, a to za období od roku 2000 do roku 2007. Výběr těchto letopočtů nebyl náhodný, v rozmezí těchto let prošla naše republika zásadními společenskými, ekonomickými a politickými změnami, hlavně co se týká restrukturalizace Policie České republiky, částečné změny trestního zákona a trestního zákoníku. Zajímal jsem se také o vlivy, které ovlivňují majetkovou trestnou činnost, poodhalil jsem potencionální kriminogenní faktory, jež výše popsané změny ve společnosti mohly přivodit.

V teoretické části práce jsem se snažil vysvětlit všechny důležité pojmy, týkající se páchání nejen majetkové trestné činnosti, ale i další formy odhalování protiprávního jednání. Popsal jsem zde různé druhy pachatelů i forem páchání trestné činnosti.

V praktické části jsem nejprve provedl výzkum mezi 50 náhodně vybranými respondenty, kteří spáchali nebo dosud páchají majetkovou trestnou činnost na území okresu Liberec. Zde jsem se zaměřil na jejich rodinnou a kriminální anamnézu a další informace, relevantní k mému výzkumu. Všechny mnou získané informace byly přehledně zařazeny do příslušných tabulek, které byly dále zpracovány i do grafického vyobrazení. Na závěr praktické části jsem zpracoval statistická data, zaznamenaná a evidovaná Policií ČR z let 2000 a 2007. Zde jsem do tabulek přehledně zanesl velkou část všech forem páchání majetkové trestné činnosti, její četnost, rozdělil jsem v těchto tabulkách pachatele na nezletilé, mladistvé, dospělé ženy a dospělé muže. Na konci každé tabulky jsou vyhotoveny celkové počty oznámených majetkových deliktů a úspěšnost v jejich objasňování ze strany orgánů činných v trestním řízení.

14 Možná doporučení pro boj s kriminalitou v ČR

Boj s kriminalitou není pouze problémem celé společnosti, ale ve svých negativních důsledcích se týká nás všech. V dnešní době se snad nenajde žádný občan naší země, který by nebyl jakoukoli formou trestné činnosti postižen. Proto je zřejmé, že většinu občanů znepokojuje současný stav naší trestní justice a kriminality vůbec. To by mohl být první velký signál toho, že tento stav není našim občanům lhostejný a snaží se tuto kriminálně zaměřenou menšinu podrobovat přísnějšímu dohledu. Lidé již nejsou tak lhostejní ke svému okolí a v případě, že

vidí, či jsou přímo účastníkem páčání trestné činnosti ve svém okolí, tuto ihned ohlásí na policii, a to buď městskou nebo republikovou. Dalším ukazatelem toho, že naší společnosti není lhostejná bezpečnost ať už osob samotných, nebo i jejich majetku, je ten, že se ve městech instalují kamerové systémy, které monitorují nebezpečné kriminogenní zóny v příslušných lokalitách ve městech. Je nezbytné zde také připomenout publicistické pořady, které se zaměřují na závažnou trestnou činnost, kde mimo jiného ukazují právě zajištěné kamerové záznamy na místech páčání trestné činnosti s podezřelými osobami a diváci již v mnoha případech takto pomohli k dopadení pachatele, a to někdy i po mnoha letech. Je také nutno připomenout, že i veřejnoprávní prostředky, jako například televizní stanice, zařazují do svých hlavních zpráv zajištěné kamerové systémy zachycující osoby při páčání trestné činnosti a tím nemalou měrou přispívají k rychlému vyhledání podezřelé osoby a vyřešení celého případu. Všechny tyto výše uvedené formy, do kterých je zapojena velká část naší populace, ztěžuje pachatelům jejich protiprávní jednání. Na druhou stranu ale naši zákonodárci tuto činnost tzv. „kazí“ tím, že se nepříliš snaží o to, aby měli občané této republiky zaručenou práci a tím i trvalý finanční příjem, a některé společenské vrstvy jsou z tohoto důvodu přímo naváděny k tomu, aby páčali protiprávní jednání, jelikož nemají jiný zdroj příjmů a musí si nějakým způsobem zajistit své bytí. Tito občané musí proto provádět drobné krádeže v prodejnách nebo sbírají druhotné suroviny, a to i na místech, kde je to trestné. Výdělků z této trestné činnosti jim pak slouží k zajištění základních lidských potřeb. Tato trestná činnost není však v naší společnosti pod takovou kritikou a v mnoha případech je občany i „tolerována“. Dalším faktorem, kterým by se měli naši zákonodárci zajímat, je abúzus alkoholických i nealkoholických návykových látek, protože pod vlivem těchto látek páčají někteří pachatelé ty nejzávažnější trestné činy. Těmto osobám by se při případném zjištění abúzu těchto látek mělo nařídít daleko přísnější a dlouhodobější léčení, které by si však tyto osoby měly financovat ze svých zdrojů, případně si na tuto léčbu vydělávat při léčení. Samozřejmě je mnoho dalších a zcela určitě stejně závažných důvodů, proč by se mohla a měla naše společnost dalšímu nárůstu kriminální populace bránit, ale v této práci není prostor k rozboru všech negativních kriminogenních faktorů, určující míru páčání trestné činnosti v naší společnosti. Dotkl jsem se v mé práci pouze pro nás nejhlavnějších a nejdůležitějších kriminogenních faktorů.

Závěrem lze konstatovat, že kriminalitě jako takové je lepší předcházet, neboť prevence je daleko snadnější a levnější než následná represe. Je zde třeba uvést, že na prevenci v boji s kriminalitou se musí podílet co možná nejširší spektrum osob a subjektů při využití všech dostupných prostředků, což by dále směřovalo ke stabilizaci naší společnosti v celé její šíři.

Potom existuje i reálná cesta k celkovému zlepšení v oblasti potírání kriminální činnosti v České republice a nejen v ní, ale v celém civilizovaném světě.

15 Seznam použitých zdrojů:

- ČÍRTKOVÁ, L. a spol., *Vybrané problémy kriminologie*, Praha: FMV, 1991,
- ČÍRTKOVÁ, L., Červinka, F., *Forenzní psychologie*, Praha: Support, 1994,
- ČÍRTKOVÁ, L., *Policejní psychologie*, Praha: Support, 1994,
- ČÍRTKOVÁ, L., *Forenzní psychologie*, 2. upravené vydání, Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, ISBN 978-807380-213-4
- HADJMOUSSOVÁ, Z., *Úvod do speciálního poradenství*, Liberec: TU Liberec, 2002, ISBN 80-7083-659-8
- HARTL, P., HARTLOVÁ, H., *Psychologický slovník*, 1. vydání, Praha: Portál, 2000, ISBN 80-7178-166-5
- KAISER, G., *Kriminologie*, Praha: C. H. Beck, 1994, ISBN 80-7179-002-8
- KAISER, G., *Kriminologie*, Heidelberg, 1996,
- MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A., *Mládež a delikvence*, Praha: Portál, 1998, ISBN 80-7178-226-2
- NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol., *Kriminologie*, Praha: Eurolex Bohemia, 2001, ISBN 80-86432-08-4
- NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol., *Kriminologie*, Praha: ASPI Publishing, 2004, ISBN 80-7357-026-2
- SOCHŮREK, J., *Nástin vybraných problémů viktimologie*, Liberec: TU v Liberci, 2003, ISBN 80-7083-745-4
- ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H., SOTOLÁŘ, A., HRUŠKOVÁ, M., *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář*, 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2004,
- VÁGNEROVÁ, M., *Poruchy adaptace*, Liberec: TU v Liberci, 1996,
- VÁGNEROVÁ, M., *Psychopatologie pro pomáhající profese*, Praha: Portál, 1999, ISBN 80-7178-496-6
- ZAPLETAL, J., *Kriminologie*, Praha: Policejní akademie ČR, 1998, ISBN 80-85981-87-4
- ZAPLETAL, J. a kol. *Kriminologie, díl II. Zvláštní část (čtvrté nezměněné vydání-dotisk)*, Praha: Policejní akademie ČR, 2004, ISBN 80-7251-095-9

Seznam internetových zdrojů:

<http://www.sagit.cz>- on line dne 19. 02. 2010

<http://pravo.wz.cz/vyb/data/kriminologie.doc> – on line dne 27. ledna 2010

http://www.ok.cz/iksp/kriminologie_v_cr.html - on line dne 20. ledna 2010

www.best.spj.cz/dokumenty/ANALYSIS_CZ_for_translation.doc - on line dne 19. 02.2010

www.justice.cz.- on line dne 19. 02. 2010

16 Příloha

Příloha č. 1 - Přehled stěžejních otázek, které byly použity při řízeném rozhovoru s respondenty.

➤ Základní otázky (všeobecné):

1. Věk respondenta v době rozhovoru.
2. Vzdělání respondenta (nejvyšší).
3. Rodina respondenta v době raného dětství a dospívání.
4. Rodinný příslušníci respondentů a jejich kriminální minulost.
5. Rodinný stav respondenta v době páchaní trestné činnosti.
6. Zaměstnání respondenta v době páchaní trestné činnosti.
7. V případě, že respondent nepracuje, jak dlouho.
8. Počet předešlých obvinění respondenta, v kolika letech poprvé a jakou trestnou činnost v té době páchal.
9. Trestní rejstřík respondentů (počet předešlých trestů a jejich délka).
10. Kolik a jaké jiné tresty respondent měl uloženy mimo nepodmíněné tresty.

➤ Uzavřené otázky:

1. Trestná činnost respondenta a případně její forma:
 - Trestnou činnost páchá jako jednotlivec.
 - Trestnou činnost páchá ve skupině (neorganizované).
 - Trestnou činnost páchá jako člen organizované skupiny.
2. V případě, že respondent páchá svou trestnou činnost jako člen organizované skupiny tak:
 - Zda zná počet členů ve své skupině.
 - Zda zná „bosse“ ve své skupině.
 - Jeho spokojenost uvnitř skupiny (zda je dostatečně chráněn ostatními členy, zda dostává stejný podíl z výnosu z trestné činnosti).
 - Zda se může ve skupině dobrovolně a samostatně rozhodovat ke své činnosti či je ve skupině nějakou násilnou formou nucen k páchaní trestné činnosti.
 - Zda spáchal v minulosti nějaký trestný čin jako jednotlivec.

3. Abúzus respondenta při páčání trestné činnosti:
 - Abúzus toxických látek (ne při páčání trestné činnosti).
 - Abúzus alkoholových látek (ne při páčání trestné činnosti).
 - Zda trestný čin spáchal pod vlivem alkoholových či toxických látek.
4. Respondent a jeho možná forma agresivního chování při páčání trestné činnosti:
 - Zda již nějakou formu agresivního chování použil při trestné činnosti k dosažení svého záměru.
 - Zda by v budoucnu použil nějakou formu agresivního chování při trestné činnosti.
 - Zda připouští, že by nějakou formu agresivity při trestné činnosti použil, a to za jakýchkoliv podmínek.

➤ **Otevřené otázky:**

- 1) Respondent a jeho „modus operandy“ – zda jej k páčání trestné činnosti vedla finanční nouze, materiální nouze, zda prostředky z trestné činnosti potřeboval k tomu, aby si opatřil jinou věc.
- 2) K čemu by případně respondent použil finanční prostředky získané trestnou činností.
- 3) Které další vnější faktory měly velký vliv na páčání trestné činnosti – ztráta zaměstnání, rozpad rodiny, závislost na alkoholových i nealkoholových látkách, neúspěch v osobním životě či politická, nebo legislativní situace ve společnosti.
- 4) Respondent a jeho volnočasové aktivity, zájmy a koníčky.
- 5) Respondent a jeho hodnotový žebříček.
- 6) Proč respondent recidivuje, co ho k opakování páčání trestné činnosti vede.
- 7) Respondent a jeho použití zbraně při páčání trestné činnosti v minulosti a v případech, kdyby při páčání trestné činnosti nastala nenadálá událost.